

№ 1 // 2020

ლიცეიურაფერული –
სამოგადოებრივი ქურნალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

პასუხისმგებელი რედაქტორი
თამარ გელითაშვილი

რედაქტორ-სტილისტი
ქათევან მერკვილაძე

კომპიუტერული გრაფიკა
და დიზაინი
ქეთი გომართელი

სარედაქციო კოლეგია

ანდრო ბედუპაძე
თავმჯდომარე

რონ აზუელიძე
გიორგი ალიაგაშვილი
ივანე ამირხანაშვილი
ბალათვერ არაბული
ლაშა ბაჭრაძე
ნინა ბეგივი
ლევან ბრეგაძე
გენრი ღოლიძე
გურამ ღოჩანაშვილი
ზეიად კვარაცხელია
გაგა ნაზუპლიშვილი
გიორგი სოსიაშვილი
მაია ტურაბელიძე

ქურნალი გამოდის
საქართველოს განათლების,
მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის
სამინისტროს მხარდაჭერით

მისამართი: თბილისი, ხიდის ქ. №1
საკონტაქტო ტელეფონები: 599335133;
599565644
ciskari1852@gmail.com
<https://www.facebook.com/ciskari1852>

სარჩევი

პოვინი			
ალექსანდრე მიშელაშვილი პოეტური მინიატურები	3	ლადო კილასონია როცა ფიჭვები კი არა, შენ ხარ შორს	57
თორნიკე გოგნიაშვილი ლექსები	11	ახალი თარგმანები დინო ბუცატი	60
პროზა		სხვა რამეს არც ელოდნენ მოთხოვთა	
გივი ჩილვინაძე მოთხოვთა	15	იტალიურიდან თარგმნა მაია ტურაბელიძემ	
ბესო ხვედელიძე კლდის ქვაბები მოთხოვთა	28	ირეჯ ფეზეშქ ნია გაფრენა მინიატურა სპარსულიდან თარგმნა ინგა კალაძემ	69
გური დავითლიძე გიორგობა დღე მოთხოვთა	44		
პრიბიჩა. ესეისტისა		პრიბიჩა. ესეისტისა	
თამარ გელიტაშვილი დიდთონეთელი ბიჭის სევდიანი ნაამბობი	52	იოსებ ჭუმბურიძე პატაშურის ნიშა (შტრიხები მხატვრის პორტრეტისათვის)	72

გარეანზე: ილია პატაშური - „დედა“

ერთობის გამოყენებული ნინო მარავილაძის ნახატები

ავტორთა საყურადღებოდ!

რედაქტირაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ;
გთხოვთ, მასალების ელვერსია გადმოგზავნოთ ვორდის ფაილით;
უურნალის ყოველი ნომრის ელვერსია მომდევნო ნომრის გამოსვლისთანავე
განთავსდება ჩვენს ფეისბუქგვერდზე: <https://www.facebook.com/ciskari1852>

ალექსანდრე გიშელაშვილი

●
მთა რომ
მთას შეხვდეს,
იქნებ ამიტომ
ეჩქარებათ
მთის
მდინარეებს?!

●
სარის რქებზე
რომ სალოცავად
სანთლებს აანთებ,
ყელთან მიტანილ
დანას როგორ
არ მიენდობა?! –
ალბათ, ფიქრობს,
რომ ამ დასაბმელ
ბანარს შეაჭრი.

●
ან წვიმის წვეთებს
გული როგორ არ
გაუტყდებათ?! –
ზოგს ოკეანე
ელოდება,
ზოგს – დახეთქილი
მიწის ნაპრალი.

ერთი ფუტკარი
მაინც რომ მანახა, ღმერთო,
შიმშილით მკვდარი –
ყვავილები
რომ დასაჩხვლეტად
ვერ გაიმეტა.

როგორ
მარტო ხარ,
ადამიანო,
რომ მოიგონე,
კოშმარების
წყლისთვის
მოყოლა.

ვინ ეტყვის ყორანს?! –
ასი წლის წინ, რომ
კლანჭებიდან რკო
გაუვარდა,
ის ხეა ახლა,
რომელზეც
მან ბუდე ააგო.
რაც დაგვიკარგავს,
იქნებ წინ
დაგვხვდა
და უბრალოდ
ვეღარ ვიცანით.

გულს ნუ გადაშლი –
ნაძვიდან მხოლოდ
გულგადაშლილი
გირჩები ცვივა.

მე კი ისეთი
სიყვარული
მომეცი, ღმერთო,
ყვავილმა მზეს რომ
ზამთარი აპატია
და მერამდენე
საუკუნეა,

მის ამოსვლაზე
იშლება მხოლოდ.

ან შენი წასვლით ვის შეაშინებ?! –
ცას მოწყვეტილი ვარსკვლავებიც კი არ ემჩნევა.

ისე რომ
მენდობოდე,
როგორც ყვავილები მიწას –
ფესვებს როდესაც უტოვებენ
გაზაფხულამდე.

ხნულში
მზის სხივებს
თესავენ თითქოს,
რომ ამოვიდნენ
მზესუმზირები.

ერთი ზამთარი
ცხოვრებაშიც
უნდა ინატრო,
რომ დაინახო,
სამხრეთისკენ
ვინ გაფრინდება.

მუხავ,
მე ვიცი,
საკუთარი
ფოთლებიც
რომ მიგატოვებენ,
ხმელ კენწეროზე,
თუნდაც ამ ყორანს
ნატრობ, არავინ
არ აუქშიოს.

ვის სინათლეს
და სითბოს ენდობი?!
მწვერვალები,
მზეს რაც უფრო

მიუახლოვდნენ,
ჯერ ყვავილებმა
მიატოვეს,
მერე ჩიტებმა.

თუ მეცხრე
ცაზე მოიტეხე ღრუბლებში
ფრთები –
ჩემს გალიასთან
ნუ ატირდები.

ზამთრის
ტკივილიც
საჭიროა,
ალბათ, ტყემლებო,
ნაძვები თქვენებრ
ვერასოდეს
იყვავილებენ.

შვილთა ლოდინში,
რეცხვაში გაცვდა
ის თეთრეული,
დაკრძალვის ღამეს
რომ დაიწუნეს.

დიდ თოვლობისას,
შენს მოწყობილ
საკვებურთან,
ირემი მოკლეს,
რადგან კაცის
ნდობა ასწავლე.

ყვავილივით
სიკვდილი ინატრე,
მოწყეტილსაც
რომ შუძლია,
მოსულ ფუტკარს
გაუმასპინძლდეს.

მანძილი ასჯერ გავზომე,

გაჭრამ კი დააგვიანა.
 ფიქრებმა, როგორც ალამუთს,
 ასი წრე შემოგიარა.
 ვევნე, ვეწამე, მამტვრიეს
 შიგნიდან მღრღნიდა იარა.
 ნისლში ნაბანმა ვიარე,
 ნაკლული გაჩნდით მთლიანად.
 ჩემს ტკივილს როგორ იგრძნობდით,
 ქრისტე გაყიდეთ ჯვრიანად.
 თურმე ბევრ ფიქრსაც ნაკლი აქვს,
 ცხოვრება ამიმტვრიანა,
 ზოგჯერ არც უნდა გაზომო,
 უნდა გაჰკვეთო მთლიანად.

ღმერთი კი
 ერთ დღეს
 უსათუოდ
 სუყველას
 გვკითხავს –
 ეს ჩიტებით
 სავსე უღრანი,
 კაცის შესვლაზე,
 რატომ ჩუმდება
 და იმალება.

ათას მდინარეს,
 ათასი მთვარე
 მიჰქონდა ზღვისკენ,
 ზღვაში კი მაინც
 ერთი მთვარეა.

ბაბუანვერასაც
 სულს მანამ უბერავენ,
 სანამ მთლიანად
 გააშიშვლებენ,
 მერე უბრალოდ
 ძირს მოისვრიან.

სეზე ნურასდროს
 ამოკანწრავ,
 თუ ვინმე გიყვარს,
 ღმერთი ყოველთვის

ხის ტკივილის
მხარეს დარჩება.

ჰკითხე ამ ჩიტებს,
ამ ყვავილებს –
თუ რა რისკია
თავისუფლება:
ქოთნის ყვავილებს
ფეხს არავინ
არ დააბიჯებს,
შურდულს
არავინ დაუმიზნებს
ამ ჩიტებით
სავსე გალიას.

სამი დღის სიცოცხლეც
საუკუნედ მოგეჩვენება,
ფრთამოტეხილ პეპლად
თუკი დაიბადები.

მე ზურგს იმიტომ
კი არ გარიდებ,
რომ ხელმეორედ
არ ჩამცე დანა,
ნაიარევზე არ მსურს
გაფითრდე,
რომ ნანობ სულაც
ვერ ვიგრძნო ანდა.
მე ეგ მაშინებს,
მკლავს და მაფიქრებს,
დანის ჩაცემის,
ტკივილზე მაგრად.

იქ, სამსჯავროზე
დაგელოდება,
ძალლი, რომელიც
მიატოვე სიბერის გამო,
ძალლმა, რომელმაც
შენს ძებნაში
სული დალია
და ჯოჯოხეთსაც
აგარიდებს

ღმერთი იმიტომ,
რომ ზუსტად იცის,
ძალლი იქაც
თან ჩამოგყვება.

შენ, არ იცი, რას განიცდიან,
ფუტკრის მსგავსი ადამიანები.
საერთოდ თუ არსებობენ,
არც ის იცი.
როცა ძალიან ატკენ,
ტკივილითვე გიპასუხებენ,
აგატირებენ და მიდიან.
მიდიან, მაგრამ გულს,
ნესტარივით,
შენს ტკივილებში
ტოვებენ.
იმ საღამოს კი,
შენი ტკენისთვის,
საკუთარ თავს
მერამდენედ
ასაფლავებენ.

ღმერთო, ყველა
ფუტკარი მაპატიე,
შორი მწვერვალისკენ,
თაფლის მოსატანად
გაფრენილი.
მე, რომელმაც,
მათი უკან ვერდაბრუნება
შევამჩნიე მხოლოდ
თაფლის ასე სიმცირით.

მაღალ მწვერვალებს შემოდგომა
რომ მიაწყდებათ
და ფრინველები პირველ თოვლზე არსად არ წავლენ,
შენ იტყვი, ალბათ: – „უცნაური წელიწადია“,
მე გეტყვი: „ჩემთვის უცნაური
იყო ამ წლამდე“...
მივაწერ თოვლზე მკვდარი ჩიტის ეპიტაფიას:
რომ ფრთის გაშლისას თუკი გრჩება, ვინც ვერ დასძარი,
ყველა ფრთის ჩქამი მტკივნეულად ისე მძაფრია,
გიჯობს, შეკვეცო და მიუწვე გვერდით ხანძარში.
შენი თვალები ჰორიზონტის ცივი მხარეა,

სადაც მწვერვალებს აწერიათ
სიტყვა „ნახვამდის!“
ჩემი თვალები გატეხილი ცის სიზმარია
და ვარსკვლავები ჩაფანტვია
ჯურლმულის ხნულში.
შენ იტყვი, ალბათ: „მორნმუნენი ნეტარ არიან!“
და ჯოჯოხეთის ბინადრებზე დაიწყებ წუხილს.
მე გეტყვი: „სიტყვა „ჯოჯოხეთი“ როგორ მცდარია,
რომ ღმერთი ვერვის გაიმეტებს და მთებზეც მწუხრი,
ჩამოიშლება“. ჩაგჩურჩულებ, რომ: „უხარიათ,
ჩიტებსაც ასე თვითმკვლელობით
სიკვდილი თოვლში.
რომ ასეთები ჯოჯოხეთში არა ხვდებიან
და აღარც ფიქრი იმაზე შეგშლის,
რომ ღმერთმა იქნებ დაგვაცალკევოს,
შენ – სამოთხეში, მე – ჯოჯოხეთში“.

თორნიკე გოგნიაშვილი

რატომ არ გინდა დამტოვო მარტო?!
სხივებს შევხედავ თეთრ ლაუგარდებში,
უსაზღვროების გავყვები ფანტომს,
ჩრდილებს დავხატავ ყვითელ ვარდების.
რატომ არ გიყვარს შენ მარტოობა?!
რატომ არ მოგწონს მისი ელფერი?
მარტოობა ჰეგავს დაფერფლილ მტრობას,
ვერსალის ბაღებს, კოშკს ეიფელის.
რატომ არ გინდა დამტოვო მარტო?!
ჩამომაშორო ლანდები დაშნის,
დროა საჭირო, რომ მომენატრო,
როგორც ვარდები და ღვინო ხაშმის.

ხარბი ჯენლტმენი

როგორც ვიცხოვრობდი უწინ, ისე ვეღარ ვიცხოვრებ,
დღეს უფრო მეტი პრაგმატიზმით ვუდგები საქმეს.
დღეს აღარ ვაქცევ ყურადღებას მოკაზმულ ჰოლებს,
ტანსაცმელს, იაფ სუნამოსაც ყოველდღე ვიკმევ.
მე ადრე მქონდა კოლექცია ვისკის და კალმის,
მქონდა სიგარა ჰავანასი, ხშირ ხშირად ცეცხლთან
მივდიოდი, რომ დამეფერფლა სიგარა, შარმი
მქონოდა დენდის, ბურუუასი და დედისერთას.

მე უნინ ვგრძნობდი პოეზიას ლორდის და კიტსის,
 ვიჯექი მღვრიე ვიტრინიან კაფეში სახლთან,
 მაინც მეგონა, უკეთესის ვიყავი ღირსი,
 ვერ ვჯერდებოდი, რაც გამაჩნდა და ნატვრის ჩანთას
 ვავსებდი ახალ სურვილებით, მინდოდა ძაღლი
 პინჩერი, მერე მოვიყვანე ბინაში ტაქსაც,
 და ჩემი სახლი მაღე გახდა ვენტურას სახლი,
 მე მივესალმე კაზინოსაც და მერე სახლსაც,
 უკანასკნელად დავუქნიე ამაყად ხელი,
 და დავრჩი დასკრილ ქვაფენილზე კატით და ჭიქა
 არყით, მერე კი მომაგონდა ფარეხი ძველი,
 სადაც დღე და ღამ ძრავებს ვაწყობ და მძვრება სიქა.
 როგორც ვიცხოვრობდი უნინ, ისე ვეღარ ვიცხოვრებ,
 დღეს უფრო მეტი ყურადღებით ვუყურებ დროსაც,
 და იმედი მაქვს, რომ სიხარბე აღარ ითოვებს
 ჩემი ღრუბლიდან, არ გაყინავს სინდისის დროშას.

სტეპების სიყვარული

თვალები შენი, როგორც მზერა ბრაზიან მხეცის,
კვლავ მესიზმრება მირაჟის დროს დაღლილს გოდებით,
სტეპებში, სადაც შავ კვამლს ტოვებს ბებერი ბენცი,
სტეპებში, სადაც ვხეტიალობ და მაგონდები.
ჩემი სტეპები მაყვლიანი და ძეძვიანი,
ჩემი სულივით დამშრალია და ებრძვის გვალვას,
მე იქ დავდივარ, ლამე არის როცა გვიანი
და უსასრულო მირაჟების ლანდებას ვგავარ.
სტეპებში, სადაც შავ კვამლს ტოვებს ბებერი ბენცი,
სიცხიანია ომგამოვლილ სოფელის ჰავა.
როგორც მოქნევა მუშკეტერის ვერცხლისფერ დაშის,
წარსულის მკერდზე მძაფრ კვალს ტოვებს მზიანი ხაშმი.

გორალის ლექსი

მორალის, მკაცრის, ყოველ წამში შექება მიწევს,
დრო არის მეტად უსიცოცხლო, მჩატეა კდემა,
ვარიგებ ჭკუას არტისტ ქალებს თუ ნაძვის წიწვებს,
ყველას – აივნებს, მღვრიე პარკებს, დღეები კვდება
უსიცოცხლობით, ითანგება, უანგდება სიბრძნეც,
რომელიც მქონდა და გავცემდი დღეში მილიარდს,
დღეები კვდება, მდინარენი ქალაქის სიგრძე,
ახლა სულ მარტო ლანდებს ვუგებ ბრიჯს და ბილიარდს.
მორალის, მკაცრის, ხშირად მიწევს შექება შვილთან,
ვუკითხავ ხშირად პარკში ბავშვებს ბერნსის და კიტსის,
ვყვები ბალადებს, ისტორიებს უმანკო გმირთა
და ყველა ტაშის ნაცვლად მუდამ მაგებებს სიცილს.
სულ დამცინიან, როგორც პედანტს და, როგორც
ლორდის
მიმბაძველს, სნობს და კიდევ ათასს მაყრიან სიტყვებს,
თუმც მე ამაზე გული თითქმის არასდროს მომდის,
ყველაფერს მუდამ ჯენლტმენური სიდინჯით ვითმენ.

ქება სევდისა

სოფლად ვერაფერს ვერ შევადრი სევდის გალობას,
სევდა რომ გალობს, ვერაფერი ვერ გალობს ასე,
არ ვიცი, სევდა ვინ მაჩუქა, ვინ მიწყალობა,
მაგრამ ვიცი, რომ სევდას თავად მე დავემსგავსე.
სევდა ჰეგავს ბულბულს, ბულბულსა ჰეგავს სევდა
გალობით,

სულ გალობს, გალობს, ატკბობს ირგვლივ ყოველ
არსებას,
სევდის გაქრობით და უეცარ ფერისცვალებით,
სული ამომშრალ მდინარებს დაემსგავსება.
გიყვარდეს სევდა, იგი გაქცევს მხოლოდ პოეტად,
სევდის გარეშე დრო იქცევა უდაბნოეთად.

სიზმარი

ისე დამღალა ყველაფერმა, დამღალა ისე,
იმდენი დარღი გულს მოაწვა გახიოს ლამის,
შიში დამჩემდა და ვინახავ კოშმარულ სიზმრებს,
შემეშინდება ვამპირებით გავსებულ ლამის.
როგორც კოსმოსი შორი არის ხალხისგან სიბრძნე,
არა მსურს ნახვა არავის და ტყეებში დავალ,
სულ ვეკითხები გულს: რამდენი ისარი იგრძენ,
რად გიყვარს მაინც ამ უცნაურ პლანეტის ჰავა?!
რად გიხარია ლამები, სიჩუმე ხეთა,
ტყეთა მგოსნების მუსაიფი ნიავზე დილით,
სული დაინთქა, დაიღვარა და მოითენთა,
გულია მხოლოდ გათიშური წითელი ღვინით.
ღვინისფერ გულში მე ვიტოვებ ნამთვრალევ იმედს,
იმედს, რომელიც მოასწავებს რაღაცა ახალს,
სამყარო სანამ დაეშვება უფსკრულში მძიმედ,
დაიწყებს სანამ არყების ტყე კოშმარულ ხარხარს.

გივი ჩილვინაძე

ბუქს აურიდლლები

იმ ზამთარს ჩვენს სოფელში ძალიან დიდი თოვლი მოვიდა. ხალხს საქმე შემოელია, დაიწყო ერთმანეთთან მისვლა-მოსვლა და მხიარული საუბრები, თუმცა ჩვენებურები მთისა და ტყის გარეშე როგორ გასძლებდნენ? ერთხელ ჩვენმა მეზობელმა ბუქამ მარხილში შეაბა ხარები და მაღლა, მთისაკენ გაემართა თივის ჩამოსატანად. თვითონ ჩვენი სოფელიც მთაშია, მაღლა მთას კი ალპური სათიბებით დამშვენებულ ქედს ვეძახით.

— ორი ზვინი დამრჩა იქ, ვეღარ მოვასწარი ჩამოტანა, მერე გზები ისე გააფუჭა შემოდგომის წვიმებმა, ურემი ვერ გაივლიდა, ახლა მარხილით უნდა ჩამოვიტანო, — უთქვამს ბუქას.

თივა ზამთარში მოაქვთო? გაიკვირვებთ თქვენ. მართლაც საკვირველია, თანაც იმ სიშორეს წასვლა, თოვლიანი გზით.

ძნელია გაუკვალავ გზაზე მგზავრობა. განთიადისას წასული ბუქა შუ-

ადლემდე ძლივს ასულა მთაში. თანაც მთელი დღე თოვდა თურმე, მაღლა, მთაზე, უფრო დიდი თოვლი ყოფილა. მისულა დათოვილ ზვინებთან. მოუცლია თოვლი ერთი ზვინისთვის, ჯერ ხარებისთვის დაუყრია თივა, მერე კი მარხილზე დაუწყია დადება.

ჰოდა, უცებ გამომხტარან ზვინიდან კურდლები და შემოხვევიან ბუქას.

— რას გვიშვრები, სად მიგაქვს ეს თივა, ჩვენ რაღა გვეშველება ამ ზამთარში, ჩვენი თავშესაფარიც ეს არის და საკვებიცო.

— დაულრენია პატრონის უკან მდგარ ნაგაზს. კურდლები აკანკალებულან მის დანახვაზე, მაგრამ ბუქას დაუტუქსავს თავისი მურია, მხრიდან თოფი მოუხსნია, მარხილზე დაუდია და ძალლისთვის უთქვამს: — მაგას მიხედე შენო. მერე შეცებუნებულ კურდლებს ღიმილით მიბრუნებია.

— თივა ჩამია და უნდა წავილო. მე მოვთიბე, მოვაგროვე და დავზვინე,

თქვენ რა უფლებით ითვისებთო?

— ვიცით, რომ შენია, ზაფხულში ხანდახან ბუჩქებიდან გხედავდით, როცა თიბავდი და აგროვებდიო, — უთქვამს დედა კურდღელს. — მაგრამ ზამთარში რომ აქ დარჩენილი დავინახეთ ეს ზვინები, ბინის ძებნაზე აღარ გვიზრუნია. ახლა შენ რომ ეს თივა წაიღო, რაღა გვეველება? უმადურები კი არ გეგონოთ, სულ შენ ქებაში ვართო.

კურდღლების ლაპარაკი ვის გაუგონიაო, — გაეცინებათ თქვენ, მაგრამ ბუძა ასე ამბობს: — მელაპარაკენო.

სულ ხუთი კურდღლი ყოფილა: დედა კურდღლი, მამა კურდღლი და სამიც მოზრდილი ბაჭია.

— კარგი ერთი, თქვენ თოვლშიც კარგად იკეთებთ ბინას, სიცივე ვერაფერს გაკლებთო, — უთქვამს ბუძას.

— ჰო, მაგრამ სად თოვლში ცხოვრება და სად ზვინში? თანაც, თუ გაჭირდა, საკვებადაც გამოვიყენებთ ამ თივასო.

— მეორე ზვინსაც არ მატანთო? — იქვე მდგარი მეორე ზვინისკენ გაუხედავს ბუძას.

— მეორე წაიღე, მაგაში ვინ შეგაცილებაო? — უთქვამთ კურდღლებს.

შესცოდებია ბუძას კურდღლები, აუღია თივის ნანილი ზვინიდან, უქმევია ხარებისთვის, ცოტაც მარხილზე დაუდია, გზაში რომ ვაჭამოო, მერე შეუბულულებია ისევ და მომზადებულა წამოსასვლელად.

— გვიტოვებ ამ ზვინსო? — შესციცინებდნენ თურმე კურდღლები თვალებში.

— აბა, რას ვშვრები? ღმერთმა სიკეთეში მოგახმაროთო, — გალიმებია ბუძას, თან დაუმატებია: — ამასაც გიტოვებთ და მეორესაც, მარტო ერთი რა წასალებია? ხომ დაინახეთ, ცოტა მოვაკელი, ერთ ჯერზე რომ ჭამონ ხარებმა, ცოტაც გზისთვის მიმაქვს, დანარჩენი კი თქვენი იყოსო.

გახარებიათ ძალიან კურდღლებს.

გახალისებულებს ცეკვა-თამაში გაუმართავთ. იმათ ყურებას არაფერი სჯობდაო, — ამბობდა ბუძა. ჩემი ნიშა და ლამაზაც კი გამიმხიარულეს, თითქოს გალიმებული უყურებდნენ, მხოლოდ მურია იღრინებოდა, მაგრამ ვაწყნარებდიო.

კარგა ხანს უცქერია ბუძას თოვლში გახვეული მთებისთვის, მერე გაუშლია საგზალი, მიუწვევია კურდღლები, ძალლისთვის მარხილის მეორე მხარეს დაუდია საკვები, ბოლოს შეუბამს ხარები მარხილში, მოუვლია თვალი თოვლიანი მთებისთვის და წამოსულა შინ. კურდღლებს კარგა მანძილზე გამოუცილებიათ და მერე მასაც და მის ხარებსაც სიყვარულით დამშვიდობებიან, ძალლთან კი უბრად დარჩენილან ბოლომდე.

ჰოდა, საღამოს ჩვენმა ბუძამ თივის მაგიერ შეშა ჩამოიტანა სოფელში. ხელცარიელი ხომ არ დაბრუნდებოდა? ტყეში რომ ჩამოსულა, ზეხმელი წიფელი მოუჭრია და იმით გაუვსია მარხილი. ზეხმელს, იცით, რას ეძახიან? — ზეზეულად გამხმარი ხეა, საუკეთესო შეშად ითვლება.

მეზობლებს კი მოკლედ უთხრა:

— კურდღლებს დაუბინავებიათ ჩემს ზვინებში და მათ დავუტოვე თივა, თუმცა მაინც კარგია, რომ ავედი, იმ უკაცრიელი, თოვლიანი მთის სილამაზე ვიხილე ამ შუა ზამთარში, იმაზე უკეთესს ვერაფერს ნახავს კაცის თვალიო.

— რაო, რაო? — იცინოდნენ გაუკირვებული მეზობლები. — არ დაუჯერეს ეს ამბავი, — ალბათ, მოიპარა ვინმე უკეთურმა შენი თივაო.

მაგრამ მალე გაირკვა სიმართლე. რამდენიმე დღის შემდეგ, თოვა რომ შეწყდა, მზემ გამოანათა და გაზაფხულის პირველი ნიშნები გამოჩნდა, მაღალი მთის იქითა მხარეს მდებარე სოფლიდან ერთი გულადი გლეხი გადმოსულიყო აქაურ ახლობლებთან თხილამურებით, რომელმაც დაადასტურა:

— ბუძას ზვინები იქა დგასო.

როგორც ჩანდა, მართლა ნახა კურ-დლები ბუძამ ზეინებში და არ მოუ-შალა ბინა. მათთან ლაპარაკი, მათი ცეკვა-თამაში და სიყვარულით დამშვი-დობება კი, ალბათ, მისი მონაგონი იყო.

ცილან ჩაგოვარდნილი მაცნე

ეს ამბავი როდინდელია, ვერაფრით დავადგინე. იმაზე მოგახსენებთ, ერ-თხელ მტერი რომ მოსდგომია ჩვენს სოფელს. ჰო, მტერი, მაგრამ დიდი ლაქარი კი არა, ერთი პატარა რაზმი ყოფილა. ვინ იყვნენ იმ რაზმში, ისიც არავინ იცის კარგად. ზოგი ამბობს, მე-18 საუკუნის ამბავია, თურქები იყ-ვნენო. სხვები ფიქრობენ, ოსებმა გად-მოაღწიეს აქამდეო, ზოგსაც 1921 წელს მომხდარად მიაჩნია – საქართველოს დასაპყრობად შემოსული რუსული ჯა-რის ერთ-ერთი რაზმი შემოხეტებულა ჩვენს სოფელშიო.

სოფლის ზემოთ, ციცაბო ფერდობის თავზე, მაღალ სერზე გაშლილ პატარა უბანში, ერთ დღეს ჩოჩქოლი ატყდა თურმე:

- მტერი მოდის, მტერიო!..
- არიქა, ჩვენ ამათ ვერ გავუმკლავ-დებით, შეიძლება ყველანი დავიხო-ცოთ, მაგრამ, სანამ ჩვენ გაგვანადგუ-რებენ, დაბლა, სოფელს უნდა გადავძა-ხოთ, ჩქარა უნდა გავაგებინოთ მტრის მოსკლაო.
- რომ გავაგზავნოთ ვინმე არ აჯო-ბებსო? – უკითხავს ვიღაცას.
- არაო! – უპასუხია ყველაზე უხუ-ცესს. – სანამ იქ ვინმე ჩავა, დრო და-იკარგება, აქედან დაძახება აჯობებს, მთელი სოფელი ერთად გაიგებს მტრის მოსკლასო.

მტრის რაზმი კი ნელა უახლოვდე-ბოდა თურმე სერის უბანს.

იქედან მთელი სოფელი არ ჩანდა და ამიტომ გადაწყვიტეს, მაცნე, ანუ მათე-

ბურად, გადამძახებელი, ვინც სოფელს მტრის მოსკლას შეატყობინებდა, რაიმე მაღალზე შეეყენებინათ, რათა მისი ხმა დაბლა მთელ სოფელს მისწვდომოდა.

იქვე მდგარ ხეებს შორის მაღალი ცაცხვი აურჩევიათ და გადამძახებე-ლიც მოუძებნიათ – მეველე ხარიტონი – ყველაზე დიდი ხმა შენ გაქვსო.

აუგზავნიათ ხარიტონი ცაცხვზე, რომელსაც ძირთან ფულურო გასჩენო-და.

- ნელა, ხარიტონ, ნელა. არ შეგე-შინდეს, კენწიროში მოექეცი და, როცა მთელ სოფელს დაინახავ, მაშინ გადას-ძახეო,
- აფრთხილებდნენ ქვემოდან ერთად შეკრებილი მეზობლები.

მოქცევია ცაცხვს კენწეროზე ხარი-ტონი და, როცა დაბლა მთელი სოფელი თვალინ გადაშლია, ღრმად ჩაუსუნ-თქავს და მთელი ხმით დაუღრიალებია:

- ხალხო, თავს უშველეთ, მტერი მოდის, მტერიო!

მისი ხმა გრიალით დაშვებულა სოფ-ლისაკენ, მერე მთებს შესკდომია და რამდენიმეჯერ ექოდ განმეორებულა.

მოახლოებული მტრის რაზმი მაცნეს ღრიალზე შემდგარა და მისკენ ზარ-ბაზანი უსვრია. იგრიალა ზარბაზან-მა თურმე და ისედაც მოქანავე ცაც-ხვი ფერდობისაკენ გადაწეულა, მერე სწრაფად წასულა მინისაკენ და მოქნე-ულ კენწეროს მყვირალი კაცი სოფლი-საკენ გადაუსვრია.

ამის მხილველ მეზობლებს ისეთი წი-ვილ-კივილი აუტეხიათ, რომ ლამის ცა შეძრულა. მეველე ხარიტონი კი განწი-რული მიფრინავდა თურმე ქვემოთ.

- ეჭ, ცუდი ამბავი დატრიალდებო-და სოფელშიო,
- ფიქრობთ, ალბათ, თქვენ.

თქვენც არ მომიკვდეთ, ყველაფერი კარგად დამთავრებულა.

ხარიტონისა და მისი მეზობლების ყვირილსა და კივილზე მომხვდურები შემდგარან, მერე სასწრაფოდ შეიარა-ლებული ხალხი – დიდი და პატარა, მო-

ხუცი თუ ახალგაზრდა, ქალი, მოზარდი თუ ბავშვი რომ დაუნახავთ, შეშინებიათ და უკან გაბრუნებულან.

მაცნეს, მიუხედავად გადმოვარდნისა, თავისი საქმე გაუკეთებია – დაბლა, სოფელში გაუგიათ ავი ამბავი, სასწრაფოდ შეკრებილა მოზრდილი რაზმი და სერისაკენ გაქცეულა მტერთან შესაბრძოლებლად, თუმცა იქ მტერი აღარ დახვედრია.

– ასე როგორ შეაშინეთ, მართლა მოდიოდა მტერი ჩვენსკენ თუ ტყუილად აგვაფორიაქეთო? – ეკითხებოდნენ ქვემოდან ასულები სერზე მცხოვრებლებს.

– მართლა, მართლა მოდიოდნენ, მაგრამ ვერ გაგვიგია, ნუთუ შეეშინდათ და უკან გაბრუნდნენო?!

– გაკვირვებული ყოფილან ისინიც.

მერე ყველანი კვალში ჩასდგომიან დუშმანს, მაგრამ ვეღარ დასწევიან.

მაცნეს, ანუ გადამძახებელ ხარიტონს რაღა დაემართაო? – იკითხავთ, აღბათ.

ისიც უვნებლად გადარჩენილა. ხარიტონს დაბლა, სოფელში ქალიშვილი ჰყოლია გათხოვილი. სიძის სახლი სწორედ იმ მაღალი სერის ძირას მდგარა, საიდანაც გადამძახებელი გადავარდნილა. კარგად მოგეხსენებათ, რომ გლეხის ეზოში, სახლის ახლოს, სხვა ნაგებობებთან ერთად, საბეჭლი და ბოსელიცაა, მათთან კი, უკაცრავად და, სანეხვე ადგილია, სადაც წლობით გროვდება ბოსლიდან გადაყრილი ნეხვი, ანუ ნაკელი. სწორედ იმ ნეხვში ჩავარდნილა ხარიტონი და მიუხედევად იმისა, რომ ყელამდე ჩაფლულა და მთლიანად ამოსვრილა მასში, სამაგიროდ უვნებლად გადარჩენილა. იმ დროს, როცა გადამძახებელი ჩავარდნილა ნეხვის გროვაში, ეზოში ბავშვები თამაშობდნენ თურმე და მისი პატარა შვილიშვილი შურდულივით შევარდნილა შინ შეშინებული:

– დედა, დედა, გამოიხედე, ბაბუა ჩამოვარდა ციდანო!..

ციდან ჩამოვარდნილი მაცნე სიძე-ქალიშვილსა თუ

მათ მეზობლებს ამოუყვანიათ ნეხვის გროვიდან და მერე მთელი დღე ბანდნენ თურმე. წუნწუხში ამოსვრილი ტანსაცმელი გადაუყრიათ და სხვა სამოსით შეუმოსავთ. ნაკელში ამოვლებულ ბაბუას შვილიშვილების თვალში საკმაოდ დაჰკარგვია ფასი, მაგრამ სამაგიროდ სოფელში ბევრს თავგანწირულ კაცად უღიარებია, რადგან ამ მოვლენის მთავარი მონაწილე და დაზარალებულიც ის ყოფილა. ზოგიერთი ენაკვიმატი კი იძახდა თურმე:

– ნეხვში გორაობა რა თავგანწირვაო?!

– თავგანწირული კი არა, ნეხვისგან გადარჩენილია ჩვენი ხარიტონი...

ყველაზე მეტად დაზარალებული კი მაღალი ცაცხევი ყოფილა, რომელიც ფულურიოან ძირში გადატეხილა ხარიტონის სიმძიმისა თუ მტრის ნასროლი ზარბაზნისაგან. ქვემოდან ასულებს დაუმშვიდებიათ იქაურები, ამის ადგილას კარგ ნერგს დაგირგავთო და შეუსრულებიათ კიდეც დანაპირები.

გადარჩენილა ხარიტონი და გადარჩენილა სოფელიც. ჰოდა, ის კი აღარ ახსოვთ კარგად, როდის მომხდარა ეს ამბავი და ვისი რაზმი შეუშინებიათ ჩვენებს – თურქების, ოსების თუ რუსების?.. თუმცა, რა მნიშვნელობა აქვს ახლა ამას? მტერი მტერია, ლმერთმა ყველა დაგვამარცხებინოს!..

ხელმოცარები მონადირეები

მურმანა და ამირანა წასულან სანადიროდ. იმედიანად დასდგომიან წიფლიანი ულრანის ბილიკს გაზაფხულის ერთ დილას. ჯერ ქედის ძირას მოევლოთ ტყეები, მერე მთის პატარა მდინარის სათავისაკენ გადასულან. დათვის ბუნაგებიც უნახავთ ერთი-ორგან,

თუმცა დათვები არ დახვედრიან შიგ. ერთგან მელაც გამოხტომიათ ბუჩქებიდან, მაგრამ რად გინდა? – ორივეს აუცილებია თოფი. ბევრი უხეტიალიათ აღმა-დაღმა, თუმცა ვერაფერი მოუკლავთ. შეუძლისთვის ნაკადულთან უსადილიათ დაღლილ-დაქანცულებს. დაუსვენებიათ ცოტა ხანს და ერთხანს თევზაობა გადაუწყვეტიათ, მაგრამ როგორ ითევზავებდნენ? მოდიდებული იყო თურმე ჩვენი პატარა მდინარე – თოვლი დნებოდა ისევ მთებზე.

– ახლა, ჩემი ამირან, იქნება სოკო მაინც ვიშოვოთ, თორემ საღამოს ვახ-შამსაც არ გვაჭმევენ სახლშიო, – უთ-ქვამს მურმანას და ხმელი ხეების თვალიერება დაუწყიათ, კალმახა სოკო და ძერანა რომ მოდის ზედ გაზაფხულობით, მაგრამ რას ეძებ, რაც არ დაგკარგვია? – ვერც სოკო უშოვიათ და რაღა გავაგრძელო? – ხელცარიელი დაბრუნებულან შინ მთელ დღეს ნაწარები მონადირები.

შესულან მურმანას ეზოში. გამოგებებიათ მისი ცოლი, თანანო.

– აბა, რა მოინადირეთო? – აუთვალიერებია ორივენი ღიმილით.

– ეჲ, შევრცხვით, ნათლიდედ, – მოწყენით უთქვამს ამირანას. – მთელი დღე ტყუილად ვიარეთ, ნანადირევი კი არა, სოკოც ვერ ვიშოვეთო.

მიაყუდეს თურმე თოფები მურმანას აივანზე და ჩამოსხდენ სკამებზე, დაასვენეს მთელი დღის სიარულით დაღლილი ფეხები. შემოხვევიან მურმანას ბავშვები:

– ლა მოგვიტანეთო?..
– ვერაფერიო, – მოწყენით პასუხობდნენ და ეფერებოდნენ თურმე ბავშვებს.

– კარგი, ნუ ჩამოგიყრიათ ყურებიო, – უთქვამს მურმანას ცოლს. – ვიფიქ-რე, ნანადირევისთვის დაგვჭირდება-მეთქი და წყალი დავადგი ცეცხლზე, მაგრამ რა გაეწყობა? როცა ადულდება, დაგიძახებთ და ეგერ, მსხლის ძირას

რომ ყვინჩილა დადის, ის დამიკალით, სხვა რამებსაც მივამატებ და მაინც გაქიფებთ ამაღამო.

– აგაშენა ღმერთმაო, – გახარებია მურმანას.

– არა, ნუ შეწუხდებით, წავალ მეშინო, – თავი გამოუდვია ამირანას.

– სად წახვალ, რას ქვია, ნუ შევწუხდები, აბა, ვისთვის უნდა შევწუხდეთ? დაჯეექი, ერთად ვივახშმოთო, – შემოუძახია მურმანას.

დაჰყაბულებია ამირანა და გაუბამთ ისევ ლაპარაკი.

ცოტა ხანში დაუძახნია სამზადიდან თანანოს:

– ადულდა წყალი, დაიჭირეთ და დაკალით ქათამიო.

– იქნება შევიდეს ანი საქათმეში და დავიჭირო, სად ვდიო ახლა ქათამიო? – უპასუხნია მურმანას.

– რას უცდით საქათმეში შესვლას? გამიცივდება ეს წყალი. ქათამს ვერ დაიჭიროთ ორი კაცი, მაგასაც მონადირება ხომ არ უნდაო?

– კაი, დავაცადოთ ცოტა ხანს და თუ არ დაიბუდა საქათმეში, თოფს მაინც ვესვრიო, – გაუგრძელებია მურმანას საუბარი მეზობელთან. თავისი წინაპრების ნადირობის ამბავს უყვებოდა თურმე.

ცოტა ხანში ისევ დაუძახნია თანანოს:

– შე კაცო, ამ წყალს მეორედ ხომ არ ავადულებ, რა გაქვთ ამდენი საღაპარაკო, მთელი დღე ერთად არ იყავითო?

ამირანა ხმას არ იღებდა თურმე, ის ხომ არ ეტყოდა მასპინძელს, ჩქარა ქათამი დაკვლათო, წყნარად ჩაულაპარაკებია მხოლოდ:

– კარგით, უქათმოდაც შეიძლება ვახშმობაო.

თუმცა მართლა აღარ დასჭირვებიათ ქათმის დაკვლა – ჩამოუქროლა თურმე საიდანღაც მოზრდილმა ქორმა მურმანას ეზოს, დაეცა სავახშმოდ გა-

მეტებულ ყვინჩილას და წაილო ტყიანი ფერდობისაკენ.

აუტეხავთ სხვა ქათმებს კრიახი, დაუწყიათ მეზობლებს ჰაუ-ჰაუს ძახილი. წამოუვლიათ ჩვენს მონადირეებს იქვე მიყუდებული თოფებისათვის ხელი, ჩაუწყვიათ შიგ ვაზნები და გაცვენილან გარეთ. შორს დაუნახავთ ნანადირევით დატვირთული ქორი. მურმანას აღარ უცდია სროლა, ამირანას უსვრია, მაგრამ, რასაკვირველია, აუცილებია.

გამოსულა თანანო ეზოში და დაუცაცხანებია ქმრისათვის:

— ხარ ახლა შენ ვახშმის ღირსი? რა მიქენი ეს?.. დაგეკლა ის ოხერი ყვინჩილა დროზე!.. ეჭ, მონადირე შენ კი არა, ეგერ ის ქორი ყოფილაო!..

— აბა, კაცო, ეს რა მოგვიდა?! ერთი წუთის წინ რომ დაგვეკლა, ხომ ვეღარ მოგვასწრებდა ის ოხერი, არ გამოგვაცალა ხელიდან ლუკმაო? — უთქვამს გაწბილებულ მურმანას.

— დათარსულები ვართ დღეს, წავალ სახლში, სანამ კიდევ არ გვიჭამია სირცხვილიო, — აულია ამირანას სავაზნეც და წასულა ჭიშკრისაკენ.

— მოიცა, კაცო, სად მიხვალო? — დასდევნებია მურმანა.

— არა, არ მოვპრუნდებიო, — უთქვამს ამირანას და გასულა ჭიშკარში.

— მოიცადე, მოიცადეო, — გაჰკიდებია თანანოც და მაინც მოუპრუნებიათ უკან.

მეორე ყვინჩილას ძებნა დაუწყიათ მასპინძლებს, მაგრამ ამირანამ ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა თურმე, — თუ კიდევ ქათმის დაკვლას დააპირებთ, არ გავჩერდებიო.

იმ საღამოს მეზობლები ყველს, ლობიოს, წინა წელს გადანახულ სოკოს, შებრანულ კარტოფილს, ლორს, შემწვარ კვერცხებსა და კომბოსტოს მწნილს დასჯერებულან. ყველაფერ ამას პურ-ღვინოც ამშვენებდა, რა თქმაუნდა. ჰოდა, ერთი ყვინჩილა რაღაა, რომ ვერ შელეოდნენ? ღვინოს ხალი-

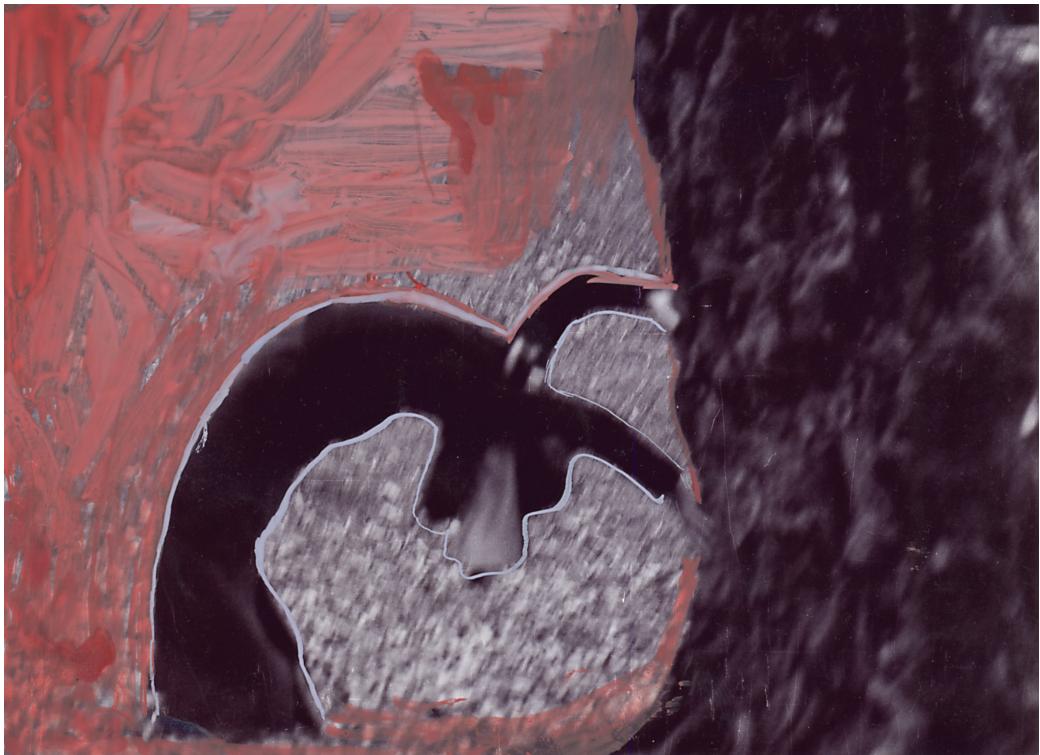
სიც დაუპრუნებია ტყე-ღრეში სიარულით დაღლილთათვის, სვამდნენ და თავიანთ თავს დასცინოდნენ თურმე. მონადირეების დღეგრძელობისას კი არც მათი გამჯავრებელი ქორი დავიწყებიათ.

ექცე

რა უცნაური იყო ჩვენი შეხვედრა მაშინ. სწორედ რომ ბეჭნიერ შემთხვევად მივიჩნიე... ვერც წარმოვიდგენდი, იმ ხალხს შორის, მთის მონასტრის მოსალოცად რომ ამოსულიყო, შენც თუ იქნებოდი... მე მარტოდმარტო ვიყავო. სულ სამიოდე ნაცნობი გნახეთ და მათ შორის შენ ყველაზე ახლობელი... ხატის წინ გარინდებულს თავსაბურავი გიხდებოდა, ისევ მოვიხიბლე შენით... ბოლოს სუფრები გაიშალა, ჩვეულებას ხომ არ ვუღალატებდით, ყველა საქმესა თუ რიტუალს ხომ სუფრა აგვირგვინებს ჩვენთან. შენ და შენმა ახლობლებმა ცალკე გაშალეთ. მე ჩემს ორ ნაცნობთან მინდოდა მისვლა, მაგრამ შენ მიმიპატიუე შენიანებთან. ძალიან მადლიერი დავრჩი ამის გამო. მერე ცივი წყლის მოტანა მოინდომეთ. წყაროს ადგილსამყოფელი ყველამ არ იცოდა და მე მოვიტან-მეთქი, წამოვდექი. შორს თუ არაა, მეც წამოვალო — სურვილი გამოთქვი. წყარო საკმაოდ შორს იყო, მაგრამ ისე მინდოდა შენთან საუბარი, გითხარი, ახლოსაა-მეთქი. ლაპარაკით გავლიერ ბილიკის ნანილი, მერე ციცაბო ჩასასვლელი რომ დარჩა წყარომდე, შეგაჩერე, აქ დამელოდე, ჩამოსვლა გაგიჭირდება, მე ამოვიტან წყალს-მეთქი (არადა, ჩამეჭიდა ხელი და ჩამეყვანე). კარგიო, დამთანხმდა. საკმაოდ შორს კი ყოფილაო, თქვი, მაგრამ იქვე ღიმილით დაამატე, თუმცა ლამაზი ადგილები ვნახე ამის გამოო... მე ჩავედი ხევში, ხეებში თვალს მივეფარე შენგან და სანამ ბოთლები წყლით ავავსე, დამაგვიანდა ცოტა. შე-

ნი ძახილი მომესმა ამ დროს და, რომ იცოდე, როგორ გამიხარდა. რამდენ-ჯერმე დამიძახე და მაგ შენი საამო ხმით გამოთქმული ჩემი სახელი უცებ აიტაცეს მთებმა, აიტაცეს და ექოებად გაიმეორეს. მე გამოგეპასუხე და შენი ძახილით გახარებულმა თითქმის სირ-ბილით ამოვათავე ჩვენ შორის დარჩე-ნილი ციცაბო ფერდობი. იქ ერთი ბოთ-ლი შენ გამომართვი და ისევ გავუყე-

მოვხვდი მთის ძველ მონასტერთან, თუმცა საუფლო დღე არაა და არც არავინაა აქ ჩემს მეტი. მარტო ვან-თებ მდუმარე ტაძარში სანთლებს... რა თქმა უნდა, შენთვისაც ვანთებ... მე-რე იმ წყაროზე ჩავდივარ და ვუსმენ უკაცრიელ მთებს... ვუსმენ... ვუსმენ და თითქოს ისევ ჩამესმის შენი ძახი-ლის ექო და, ასე მგონია, ჩვენი აქ შეხ-ვედრის შემდეგ მთები მუდამ იმეორე-

ვით საუბრით მთის იდუმალ ბილიკს...

მერე სუფრა, შენს ახლობლებთან საუბარი, სადლეგრძელოები, ბოლოს დამშვიდობება და ფიქრებში გალეული მთის გზა...

ქალაქში ჩასულმა მოვინდომე შენ-თან შეხვედრა, მაგრამ ვერ მოვახერ-ხე. უფრო სწორად შენ ვერ მოახერხე თუ მოგერიდა... რომელიდაც ლიტერა-ტურულ სალამოზე გნახე მხოლოდ ერ-თხელ... ჰო, ახლა არ ლირს ამაზე საუ-ბარი...

მას შემდეგ საკმაო დრო გავიდა...

მშობლიურ მთებში ხშირად დავხე-ტიალობ... ახლაც აქა ვარ. დღეს ისევ

ბენ შენი მშვენიერი ხმით გამოთქმულ ჩემს სახელს... ჰო, იმეორებენ... და მა-ნუგეშებს შენი ხმა, ამ მთებს სამუდამო ექოდ რომ შერჩენია...

ანგელოზი ბავშვობის დღეებიდან

ზაფულის მზიანი დღეა, შვრიის სხივდაღვრილ ყანას გავცეკერი ოდნავ დაფერდებულ ვაკეზე და თან მზერა მა-ლალი მთებისაკენ გამირბის. ცოტა მო-შორებით ჩვენი უბნის მწყემსები ძოვით გართულ საქონელს ზემო მინდვრების-კენ მიაყოლებენ. მეც მათთან ერთად

მომინია სამწყემსურში წამოსვლა, ახლა კი აქა ვარ, ხბო ჩამორჩა ნახირს და იმის მოსაძებნად წამოვედი. შვრის ყანებს გავცერი და მათკენ მივიწევ, რომ საქონელსაც გადავხედო და უღრანში სოკოზე გალალვაზე ვიფიქრო. აქვე ქალაქიდან საზაფულოდ ჩამოსული გოგონა ვნახე, უცებ წავადექი თავზე. ყანის ნაპირზე ამოსულ ყვავილებს ნაზად უსვამდა ხელს. შვრის ყანების ფონზე იდგა, ხანდახან ყვავილებს მოაცილებდა მზერას და ჩემ მიღმა, შორს, მთის ფერდობზე, მონასტრის თეთრ გუმბათს გასცეროდა. წინა წლებიდან ვიცნობდი, ისა ეძახდნენ.

გავესაუბრეთ ერთმანეთს, მოვიკითხეთ. იქ როგორ უნდა მოვხვდეო, – მონასტერზე მკითხა. – მე ვიცი მისი გზა, თუ გინდა წავიდეთ, თუმცა, იცოდე, აქედანა ჩანს ახლო მონასტერი, ისე საკმაოდ შორსაა-მეთქი. – არა, ახლა არაო, – ნუკრის მსგავსი თვალები მოარიდა შორეთს და მადლიერებით შემომხედა, მერე დამემშვიდობა და სოფლისკენ წავიდა. – ყვავილებს არ კრეფ-მეთქი? – ვკითხე. მინდოდა, კიდევ გაჩერებულიყო. – არა, რატომ უნდა მოვკრიფო, იცოცხლონ, როცა მომინდება, მოვიგონებ, წარმოვიდგენ და შორიდან დავინახავ, აქ რომ ცოცხლობენო, – გაილიმა და ხელი დამიქნია. მე გაკვირვებული დავრჩი და ახლახან მის ფონად გადაშლილ შვრის სხივდაღვრილ ყანებსლა გავცეროდი. ეს სხივდაღვრილი ყანები იყო სწორედ ჩემი უჩვეულო განცდის მოწმე, რაც იმ გოგონას შეხვედრისას დამეუფლა, მერე, რატომდაც გახარებული, სამყაროს სიყვარულით სავსე და უცნაური ფიქრებით გართული ვბრუნდები მწყემსებთან და მოხუც მეზობელ ქალს ირონი-ით ვეკითხები:

– ქალბატონო მარიამ, როგორ ფიქრობთ, კიდევ რომელიმე პლანეტაზე აძოვებენ ასე მშვიდად საქონელს, კიდევ სადმე მეორდება ან მესამდება

დღევანდელი დღე, ეს ტყეები და მინდვრები, თუნდაც ასეთი კარგი საძოვრებია სადმე?

მარიამმა კითხვის ბოლო ნაწილი გაიგო.

– ე, იმ მთის ზემოთ რომ ვარსკვლავი ამოდის, იმის იქითა პლანეტაზე, მზე რომ კარგად სწვდება თურმე, იქ ყოფილა ამაზე უკეთესი ადგილი. ნამეტანი კარგი ბალახი არისო, ბებო.

– მეტად საინტერესოა, საიდან იცით ეს ყველაფერი, ქალბატონო მარიამ?

– ამას წინათ დამესიზმრა, ბებო. შინ გამაბრაზეს და უვახშმოდ დავწექი. ამ დროს ძილში სულ ცაში დავფრინავ. ჰოდა, იქ ვიყავი ასული, ცხონებული ბებიაჩემი შემხვდა, ნამეტანი ტკბილი ქალი იყო, გაიმვირა ხელი, მაჩვენა ცისიქითა მინდვრები და მითხრა, მწყემსობა გყვარებია, შვილო, აქეთ რომ ამოხვალ, ისევ მაგაზე დაგასაქმებთო...

– არ ყოფილა შენი საშველი, მარიამ, იქაც თუ საქონელს უნდა სდიო, რაღაზე მიდიხარ? ისე კი მოგივლია საიქიო უვახშმოდ დაწოლილს და გვითხარი ბარემ, არის რამე ხეირი იქ, თუ ისევ აქ სჯობია? – მოაძახა მოშორებით ქვაზე ჩამომჯდარმა ივანემ, უღლის სატაპიკედ შინდის ჯოხი რომ მოუჭრია და გულდასმით, აუჩქარებლად თლიდა.

– მაგი შენ თვითონ გაარკვიე, ნუ გამოთვრები ყოველ საღამოს და ნახავ შენც იქაურობას. ჩემს სიზმრებში თუ ჩანს, შენც მოგელანდება როდესმე... ვერ ნახე, ბებო, ი ხბო, არ გადასულა შვრიაში? – მე მიბრუნდება ისევ.

– შინ წასულა. ზარალა შემხვდა, ვერ მოვაბრუნე აქეთო, – მითხრა. ხომ ვიცი, მართლა კი არ ეცდებოდა მობრუნებას, მაგრამ ისიც კარგია, ამბავი რომ გამაგებინა.

– გასწყვა მაგისი თავი, – ამბობს მარიამი და გასაწენი ბუმბლის ახალი ბლუკა ამოაქვს კალთიდან.

ივანე და ბახო პოლიტიკურ საკითხებზე საუბრობენ, განსაკუთრებით ბა-

ხო აქტიურობს და მეც მას ვეკითხები:

– როგორ ფიქრობ, მეზობელო, გაბედავს ჩინეთი საბჭოთა კავშირზე თავდასხმას?

– ჩინეთის მთავრობამ ახლა ჩაატარა დახურული კრება. მოულოდნელად უნდა დაეცეს თავს საბჭოთა კავშირს, მაგრამ, რაღა დაგიმალო და, კი ეშინია თვითონაც.

– როგორ მოხვდი ჩინეთის მთავრობის დახურულ კრებაზე?

– მარიამმა თუ უცხო პლანეტაზე საქონლის საბალახოდ ახალი მინდვრები შეიგულა, მე ჩინეთის მთავრობის კრებაზე დასწრება გამიჭირდებოდა?..

ამასობაში მოხუცი პეტრე მოახლოებულა, ქამარში ნაჯახგაყრილი ყურადღებით გვისმენს და დაბეჯითებით ამბობს:

– ჩვენი სოფლის ყველა გიუი დღეს წამოსულხართ სამწყემსურში, – მერე მე მომმართავს. – შენ ეს მითხარი, ვენახის საკონავი გამითავდა და ამ ტყეებში რომ დაძვრები სულ, იქნება სადმე კარგი თელა მიმასწავლო.

– თელას რომ კანს გააცლი, ანუ გახდი, მერე ის ხმება. არაა ეგ კარგი საქმე, ასეთ ძეირფას მცენარეს იმეტებ, ტყეს აზიანებ, ხომ შეიძლება, ის ვენახი სხვა რამით აახვიო! – აშკარად იას გავლენას განვიცდი, ყვავილები რომ ვერ გაიმეტა მოსაკრეფად. – თუმცა მეზობლობას არ ვუდალატებ და გასწავლი – წიფლარის დასავლეთით ღელე რომ ჩამოდის, იმას უნდა აჰყვე და იქ არის რამდენიმე კარგი თელა, მაგრამ ყველას ნუ გააცლი კანს, ერთი გეყოფა.

– მატყუებ, შე ღლაპო, ამ ტყეებში დავბერდი და სადაც შენ მაგზავნი, თელა არ შემსვედრია...

– კაი ბატონო, თუ არ გინდა, ნუ წახვალ იქ, აგერ სოჭნარში გამორეულ თელებს გახადე კანი.

– სოჭნარში ყველა დადის, აღარ იქნება. კარგი, დაგიჯერებ, წავედი მე,

რომ ჩამოვივლი, მერე მომიყევით, კი-დევ რომელ ქვეყნებს და ვარსკვლავებს მოივლით...

– მაგან გიუებად ჩაგვთვალა, შენ კი-დევ დაეხმარე და თელები მიასწავლე, – მსაყვედურობს ბახო, როცა პეტრე გაგვცილდა.

– მე მაგას კი არა, ჩვენს ტყეს მივეხმარე. თელას ვერ ნახავს იქ, მაგრამ კმაყოფილი კი დარჩება...

ბახო გაკვირვებული მიყურებს. მე ზურგს ვაქცევ მეზობლებს, რატომდაც ახლა აქედან მინდა გადავხედო შვრი-ის ყანებს, იმ ადგილს, სადაც წელან ის უცნაური გოგონა ვნახე.

– რაღაც უხარია ამ ბიჭუნას, – მეს-მის უკნიდან მარიამის ხმა.

– ჰო, საკვირველადაა გახალისებული, – კვერს უკრავს ბახო.

ივანეც ამბობს რამდენიმე სიტყვას, მაგრამ საკმაოდ მოცილებილი ველარ ვარჩევ, მზიან ყანას ახლა საპირისპირ მხრიდან გავცქერი და შორეული მონასტრის გუმბათთან თეთრი მტრე-დივით გამკრთალი ნუკრისთვალება გოგონა მიდგება თვალწინ.

შუადღისას ზედა მინდვრებზე ასულებს პეტრე გვიახლოვდება ისევ, ამ-ჯერად ზურგზემოკიდებული მოზრდილი სავსე პარკით. მეზობლები რცხილის ძირას, ჩრდილში სხედან, მე წიფლის ფულუროში წინა დღეებში საიმედოდ შენახული წიგნი მოვნახე და მოშორებით, ჩრდილში წამოწოლილი, იმას ჩავკირკიტებ.

– მომატყუე მარა, უფრო მადლობელი ვარ, – გამომძახა მოხუცმა.

– რატომ არ იქნები მადლობელი, მაგდენ სოკოს ზოგი სიზმარშიც ვერ ნახულობს, – ვპასუხობ მე.

– რა იცი, რა მიდევს ამ პარკში, ბიჭო?

– რაზეც გამგებავნე, ის გიდევს, შეგულებული მქონდა ეგ სოკო. მთავარია, თელის ანახდელები არ გიდევს, – ვპასუხობ გალიმებული.

– თქვა მაგან, ისეთ ადგილზე გავაგ-

ზავნე, თელაც გადარჩება და კმაყოფი-
ლიც დარჩებაო. კარგი მოფიქრებულია,
რას ერჩი? – ღიმილით ამბობს ივანე.

– ჰოდა, მადლიერი ვარ. ახლა წავალ
შინ, ვენახის საკონავად ბაზრიდან მო-
ტანილ კედს ვიხმარ და შენ ამ სოკოზე
გეპატიუები საღამოს. ჰო, თქვენც გე-
პატიუებით, ქალბატონო და ბატონებო,
– ამბობს პეტრე და სოფლისკენ მიმა-
ვალ ბილიკს მიუყვება.

– დღეს რავა ყველასთვის ქალბატო-
ნი გავხდი, ცუდი ხომ არაფერი მელის
ნეტავ? – ღიმილით ამბობს მარიამი.

– შენ მართლა ხარ დაპატიუებული,
ჩვენ კი ცალყბად, – გამომძახებს ბახო.
– არადა მეც მიყვარს ძმრითა და ნიგ-
ვზით შეკმაზული ხის სოკო.

– თუ გიყვარს, ცალყბად დაპატიუე-
ბულზე მისვლაც შეიძლება, შე კაცო, –
ეუბნება ივანე.

მესამე დღეს უნაზეს თანამგზავ-
რთან ერთად მიტოვებული მონასტრი-
საკენ მივდივარ. ია ადგილობრივი ის-
ტორიული ძეგლებით დაინტერესდა და
მათ ხილვას ჩემთან ერთად აპირებს.
ასე მოვილაპარაკეთ, წინა დღეს ისევ
შემთხვევით რომ შევხვდით ერთმა-
ნეთს. ბებიას უთხრა, სოფელში ახლობ-
ლებთან მივდივარო, რადგან ფიქრობ-
და, იმ სიშორეს არ გაუშვებდნენ. ნელა
გაუყვეით დაჩრდილულ ბილიკს. წან-
ყვეტ-ნაწყვეტ ვსაუბრობდით, ის თა-
ვისი სკოლისა თუ ამხანაგების ამბებს
მიყვებოდა, მე ძირითადად გზაზე შემ-
ხვედრ ადგილებზე ვაწვდიდი ცნობებს.
ფრთხილად გავედით პატარა მთის
მდინარეში. ხიდი არ იყო და ქვებზე გა-
ვაბიჯეთ. ჯერ ხელი მოვკიდე, ხოლო
ბოლოსკენ, რომ შევატყვე, გადმოხტო-
მა გაუჭირდებოდა, წელზე ვტაცე ორი-
ვე ხელი და ნაპირისკენ გადავსვი. შემ-
კრთალმა შემომხედა, თითო დამიქნია,
დატუქსვის ნიშნად, თოთხმეტი წლის
გოგომ და ღიმილით დაამატა, მართა-

ლია სხარტად იქცევი, მეტი გზაც არ
იყო, მაგრამ ეგეთ რამეს მოერიდეო. მე
თავი ვიმართლე: – უცებ რომ არ ამეყ-
ვანე, შეიძლება, ქვაზე ფეხი დაგცურე-
ბოდა და წყალმი ჩავარდნილიყავი-მეთ-
ქი. – კი, ეგრეა, აღარ გვინდა ამაზე სა-
უბარიო და გაჩუმდა.

მერე პატარა სოფელი გავიარეთ,
ბოლოს კი დიდხანს მივდიოდით ტყიანი
ფერდობის სიგანაზე გაჭრილი ძველი
საურმე გზით, რომელიც ალაგ-ალაგ
ბილიკად ქცეულიყო. ზოგჯერ მწიფე
შინდის ტოტები გვხვდებოდა სავალ ნა-
ნილზე გადმოხრილი და მის წითელ ნა-
ყოფებს მხოლოდ ხელს შევავლებდით
ხოლმე. იგი ისევ საუბრობდა, სკოლის
ამბებიდან შინაურებისა და აქაური
მეზობლების სასაცილო შემთხვევებ-
ზე გადავიდა და ხალისით ავსებდა ამ
მგზავრობას... ბოლოს ტყიდან გავე-
დით და პირდაპირ შევხედეთ ჩვენ წინ
გაჩენილი ტაძრისა და სამრეკლოს გუმ-
ბათებს. ფეხაკერეფით დავიარეთ მონას-
ტრის ეზო. ტაძარი დაკეტილი დაგხვდა
და მხოლოდ გარედან თვალიერებას
დავჯერდით. ვცადე მის ისტორიაზე
მეთქვა რამე. უფროსების მონათხრობი
გავიხსენე და მოვყევი. ია ყურადღებით
მისმენდა. მერე განაპირა ხის ჩრდილ-
ში წალებული სანოვაგე გავშალეთ და
ცოტა წავიხემსეთ, თუმცა არც ერთს
რატომღაც ჭამა არ გვინდოდა, გვე-
რიდებოდა თითქოს ერთმანეთის. ბო-
ლოს ისევ დავიწყეთ ტაძრის ირგვლივ
ბორიალი და უეცრად გათხრილ ძველ
საფლაკს წავადექით თავზე. ორივენი
შეგვძრა ამ სანახაობამ – მზეზე გამო-
ფენილმა ძვლებმა და უხეშად ამოტ-
რიალებულმა წარწერიანმა ლოდმა. მე
ხელი მოვხვიე და შეცბუნებული ბავშვი
იქაურობას მოვარიდე, გამოსასვლე-
ლისკენ წამოვიყვანე და ჩრდილში დავ-
სვი.

– ვინ იზამდა ამას, რა საშინელებაა,
რა ვქნათო... – მეკითხებოდა შემკრთა-
ლი. რა უნდა გვექნა ბავშვებს? მართა-

ლია, მე მასზე ცოტა უფროსი ვიყავი, მაგრამ მაინც ვერ ამეხსნა ეს სანახაობა. გაგონილი მქონდა, ადრე მონასტერში საფლავები გაუთხრიათ განძის მაძიებლებსო. ახლაც იგივე ექნათ, მაგრამ ამის ნახვა ჩვენთვის არა მარტო მოულოდნელი, არამედ შემაშფოთებელიც იყო. მე ვუთხარი: – დროზე წავიდეთ, სოფელს შევატყობინოთ ეს ამბავი და უფროსები მიხედავენ, ისევ და-მარხავენ იმ ნაშთებს-მეთქი.

თითქოს კანკალებდა, ხელი ჩამჭიდა და ისე გამომყვა. ახლა მე ვსაუბრობდი, მინდოდა დამევიწყებინა უჩვეულო სანახაობა. მონასტრის ახლომდებარე სოფელში შესვლისთანავე ერთი მოხუცი შეგვხვდა. სანამ რამეს ვეტყოდეთ, სიყვარულით მოგვიყითხა, მერე მოგვისმინა და თქვა:

– ღმერთმა დალახვროს მაგის გამკეთებელი, წუხელ სოფლიდან მონასტერში შუქს მოვკარი თვალი, მე მომლოცველები მეგონა, თურმე მძარცველები ყოფილან, – ჩვენ კი დაგვამშვიდა. – კარგით, შვილებო, მეზობლებს გავიყოლებ და მე მივხედავ მაგ საქმესო...

მდინარესთან რომ მივედით, იამ მითხრა, მუხლები მიკანკალებს, ამიყვანე, ჩემო მეგობარო და ისე გამიყვანე ამ წყალშიო. მე ფაქიზად ავიყვანე, წყალში შევედი და ნელა გამოვიყვანე მეორე ნაპირზე. როცა ჩამოვსვი, მკერდზე მივიდე მისი ლამაზი თავი, დამშვიდდი-მეთქი, თვალებში ჩავხედე და ლოყაზე ვაკოცე. ამან თითქოს ნაყოფი გამოილო – მეც და ისიც იმდენად ავღელდით, რომ ნახული დავივიწყეთ და ერთმანეთის მეტი არაფერი გვახსოვდა.

ამჯერად მთის ძირას მდებარე ტბის სანახავად მივდივართ. იას გარდა, სხვებმაც მოინდომეს წამოსვლა. კი-დევ ნათია, ირმა, თემო, მაიკო და ნიკა მოდიან. ჩვენი გათვლით, თევზაობაც უნდა მოვასწროთ მთის მდინარეში,

სოკოსაც ვნახავთ და მოგვიანებით ნა-დიმსაც გავმართავთ. სოფელში წვიმას დააგვიანდა და მოხუცებმა ტბის წყლის გარსევა დაგვავალეს. ასეთი წესი იყო ძველად, როცა გვალვა დადგებოდა, ამ შორეულ ტბაზე მოდიოდნენ, წყალ-ში ქვებს ჩაყრიდნენ ანუ შეარხევდნენ, მერე ღმერთს წვიმის მოსვლას სთხოვ-დნენ, ინადიმებდნენ და შინ ბრუნდე-ბოდნენ. რიტუალი მალე შედეგით სრულდებოდა თურმე – შინ წამოსუ-ლებს გზაში წვიმა წამოგვეწეოდა ხოლ-მეო...

მზე რომ ამოვიდა, უკვე შუა გზა-ში ვიყავით. წიფლიანში მივაბიჯებდით დანამულ ბილიკზე. ადვილი არ იყო ჩვენთვის ასე ადრე ადგომა, მაგრამ, რადგან პირობა დავდეთ, უთენია შევიკრიბეთ ყველანი. თავი არავის შეურცვენია. სიარულითაც არ დავღლილ-ვართ, რადგან წინ დასახული მიზანი ყველას უნებურად გვექაჩებოდა ტყის სიღრმისკენ. თუ გოგონებს დაღლას შევამჩნევდით, უმალ ვჩერდებოდით და მოხერხებულ ადგილს ვურჩევდით ჩა-მოსასხდომად. ამის გამო ისინი მადლი-ერებით გვიცერდნენ და გვაქებდნენ. ია, ნათია და მაიკო ქალაქელები იყვნენ და არ გვინდოდა ბუნებასთან ჩვენი შეჩვეულობით დაგვეჩაგრა, თუმცა ამ მხრივ განსხვავებას ვერ ვამჩნევდით, რადგან ირმაც ისე იღლებოდა, როგორც ქალაქიდან საზაფხულოდ ჩა-მოსულები. მე განსაკუთრებით იასკენ ვაპარებდი მზერას. არ მინდოდა, მისი გასაჭირი გამომპარვოდა. იგი ამჩნევდა ამას და თბილად გამიღიმებდა ხოლმე. გზადაგზა სოკოსაც ვაგროვებდით.

ტბას მოულოდნელად წავადექით თავზე და, მიუხედავად იმისა, რომ უმეტესობას ნანახი გვქონდა, საერთო აღტაცება ყიუინით გამოვხატეთ. ცაზე შემაღლებული მზის სხივები მის ზედა-პირს დაჰვენოდა, ხშირი ტყეებით ამ-წვანებული ფერდობები ანკარა წყალში ირეკლებოდნენ, ნაპირებზე ჩამომდინა-

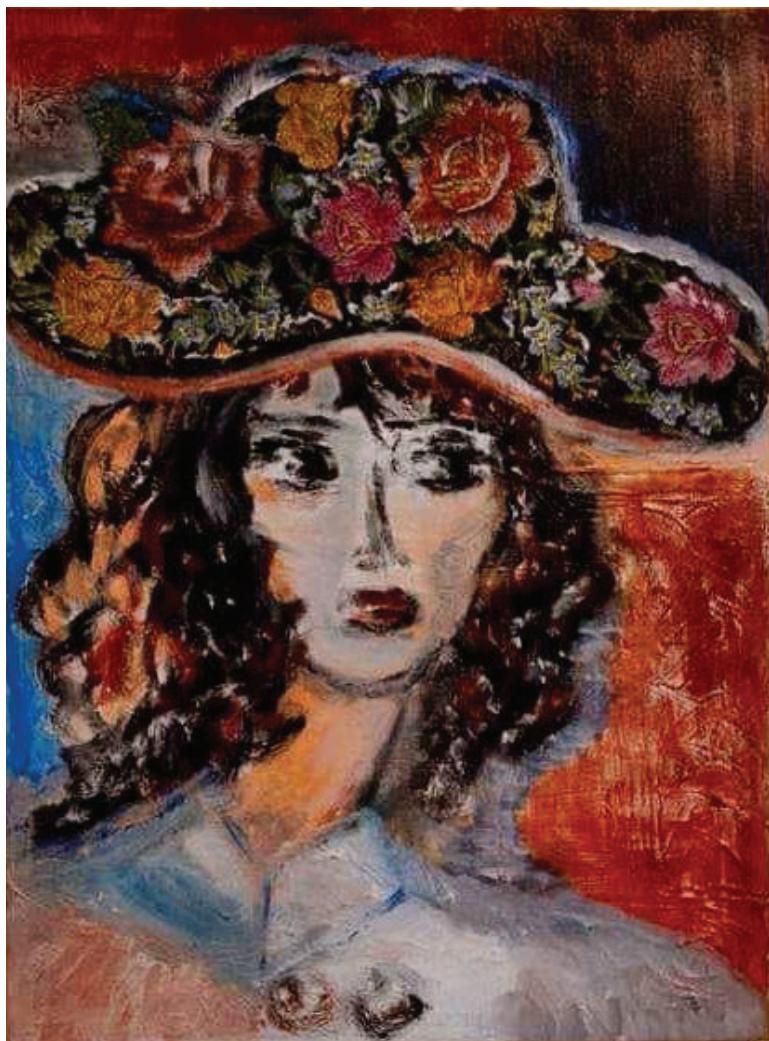
რე წყაროები მზეზე ლიცლიცებდნენ. სწორედ ერთ-ერთი წყაროს პირას და-ვაწყვეთ ჩვენი ბარგი, ცოტა დავისვე-ნეთ და ტბიდან გამომდინარე რუში თევზაობა დავიწყეთ. უბრალო ხელა-ობით დავიჭირეთ რამდენიმე კალმახი. ყოველი მათგანის დაჭერას გოგონების აღფრთოვანებული შეძახილები მოს-დევდა. შვიდამდე რომ ავედით, გვეყო-ფა, ყველას შეგხვდება, ახლა სხვა საქ-მეს მივხედოთ, — გადავწყვიტეთ. ისი-

ლებზე წამოვაცვით და მივუფიცხეთ. მერე კალმახების შეწვა გადავწყვიტეთ და მაშინ გადაგვიდგა წინ ია:

— მოდით, მეგობრებო, რადგან ამ-დენი სანოვაგე გვაქვს და სოკოც ბლო-მად ვიშმოვეთ, ამ კალმახებს სიცოცხლე შევუნარჩუნოთ. ისინიც შვიდნი არი-ან, ჩვენც შვიდნი ვართ. როცა აქედან შორს ვიქნებით, თუნდაც შუა ზამთარ-ში, ტყეებს რომ დიდი თოვლი დაფა-რავს, წარმოვიდგენთ, რომ ამ ნაკა-

დულში ყველას გვყ-ავს საკუთარი კალ-მახი, ჩვენგან დაზო-გილი სიცოცხლეები მშვიდად დაცურავენ და აქაურობა მეტი სიყვარულით მოგვა-გონდება. მერე ისინი პატარა ლიფსიტებს გააჩენენ და გამ-რავლდებიან.... ჩვე-ნი ბუნებისათვის ეს პატარა მსხვერპლი გავიღოთ. გამაკეთე-ბინეთ ეს სიკეთე და უფრო მეყვარებით ყველანი. წინ უკან-დასაბრუნებელი დი-დი გზა გვიდევს, ასე თუ მოვიქცევით, შინ მშვიდობით ჩავალ-თო...

ყველანი აღტა-ცებით ვუსმენდით მის თხოვნას, ისეთი გრძნობით ამბობდა სიტყვებს, რომ ლა-მის ცრემლები წა-მოსვლოდა. როცა დაამთავრა, პირვე-

ნი იქვე ცოცხლად ჩავსვით გუბეში და ცეცხლის დასანთებად ხმელი ტოტები შევაგროვეთ. როცა დავანთეთ და ნაკ-ვერჩხლები გამოჩნდა, გზაში ნაპოვნი მჭადო სოკოები გათლილ წვრილ წე-

ლად თემომ ამოილო ხმა და ლიმილით მიმართა:

— დარწმუნებული ვარ, შინ მშვიდო-ბით ჩავალთ, მაგრამ შენ რომ ანგელო-ზის ფრთები გამოგესხას და ფრენით

გამოგვყვე, არც ის გამიკვირდებაო.

ამაზე ყველამ ვიცინეთ, მერე ერთხმად დავეთანხმეთ. გუბეს ქვიშის ჯებირი გავუხსენით და კალმახებს ნაკადულის მჩქეფარე დინებისაკენ მივეცით გზა. ისინიც მალე გაცურდნენ და ჩქერებში გაუჩინარდნენ. ამ ამბაზე მხიარულება არც მერე შეგვინყვეტია.

— არ გაგვაგდებინა უგემრიელესი ლუკმა ამ გოგომ ხელიდანო, — ხუმრობდა ნიკა.

— ეს სოკოებიც რომ თავის ადგილას დაგვერგა, მართლა ანგელოზებად ვიქ-ცეოდით ყველანი-მეთქი, — მეც ავყევი მეგობრებს.

მერე გავშალეთ სუფრა, უფრო სწორად ჩვენმა მარჯვე გოგონებმა გაშალეს, სოკოც დაიბრანა ამასობაში და შემოვუსხედით. მართლა იმდენი რამე გვქონდა, კალმახსაც არ მოისაკლისებდა კაცი.

სადილის შემდეგ ირგვლივ შემოვუარეთ ტბას, იქ ჩამდინარე ყველა წყარო გავსინჯეთ, მერე ცურაობაც გადავწყვიტეთ, მიუხედავდ იმისა, რომ ძალიან ცივი იყო წყალი. ჯერ ვაუები ჩავხტით წყალში, მალე გოგონებიც ჩამოგვყენენ, მაგრამ დიდხანს ვერ გავჩერდით და ამოვედით. მთავარია, რომ მშობლიური მთის წვეტები მოგვეფერენო, — ამბობდა ია და ჩვენც ვეთანხმებოდით. დალამებას ხუთი საათი აკლდა, რომ ავიკარით გუდა-ნაბადი და ნამოვედით, რადგან მთების თავზე გაჩენილი ღრუბელი მზესაც ჩამოეფარა. ეს კი თითქოს იმან გამოიწვია, რომ წინაპრების რიტუალი ჩვენც ჩავატარეთ — ტბის წყალი არა მარტო იქ ჩაყრილი ქვებით, ჩვენი სხეულებითაც შევარხიეთ.

მართლაც, წვიმა შუა გზაში წამოგ-

ვენია. გაჩერების და გადაწვიმების არც დრო იყო და არც ადგილი. — ვიაროთ, ასე უფრო მძაფრად შევიგრძნობთ გარემომცველ ბუნებასო, — ამბობდა ჩვენი ანგელოზი და ჩვენც ვუჯერებდით.

შინ დალამებისას დავბრუნდით, გოგონები თავიანთ სახლებამდე მივაცილეთ. იას გაცილება მე მერგო წილად, რადგან ჩემი დაპატიჟებული იყო და ყველაზე კარგად მე ვიცნობდი. გამომ-შვიდობებისას დიდი მადლობა გადამისადა, სველი ლოყა მომადო და მითხრა, არასოდეს დამავიწყდებიო...

რაც მეტად შორდები ბავშვობას, მით უფრო სანატრელი ხდება წარსულის დღეები. ყველაზე მეტად იმ დროს შეთვისებულ ადამიანებთან განშორება გწყვეტს გულს. ახლობლებს რომ თავი დავანებოთ, რამდენ ვინმეს შევხვედრივართ ისეთს, გულთან რომ მოსულა და ველარ გვიპოვია. მთის ტბაზე ყოფნის შემდეგ სხვები კი, მაგრამ ია ალარ მინახავს, მეორე დღეს ქალაქში წაიყვანეს. მერე ალარც სოფელში ჩამოსულა და არც ქალაქში შემხვედრია. ყური მოვკარი, ადრე გათხოვდა, გაათხოვეს თუ მოიტაცესო... ახლა მახსენდება ის დღეები და ხანდახან ასეთი ფიქრი გამკრავს გულში — დღეს, ამ არეულობის დროს, როცა არც ბუნებას იცავს ვინმე, არც მინას, არც ქვეყანას და ადამიანები მხოლოდ შოვნაზე არიან გადაგებული, რას გრძნობს მისი ანგელოზის-დარი გული, როგორ ძლებს ამ ყოფაში, რა შეიცვალა მასში, რა გაუფერულდა ან ის დღეები თუ აგონდება, რომლებითაც მე ასე დამამახსოვრა თავი?..

ჯესო ბვედელიძე

კლდის ქვაბები

ზიზუ ძმაა. საძმოშიც ყოველთვის სხვანაირად გამორჩეული იყო. „ტკბილ ოთხმოცდაათიანებში“ სხვებს რომ აღვირი გვქონდა ახსნილი და გადაყოლილი ვიყავით თავზეხელალებულ გართობას, ზიზუ იოგაზე დადიოდა. ამის გამო, შინაურობაში ცოტა არ იყოსზე მეტად აგდებულადაც მოიხსენიებოდა, ანუ თავიდანვე ვერ იყო ჩვენს მატორზე, მაგრამ მაინც არასდროს არაფერი შეშლია.

უფრო პირიქით.

ახლადა ვხვდები, რომ მაშინ ჩვენ უფრო გვეშლებოდა და ძალიან მაგრადაც გვეშლებოდა, ზიზუ კი მუდამ პრინციპული და გაუტეხელი იყო.

ვინმეს შეიძლება, რიგით სიაფანდობად მოეჩვენოს, მაგრამ ჩემთვის უკვე ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ იმ დროს მისი „კი“ მუდამ იყო – კი, და „არა“ – არა. სხვა ვარიანტები უბრალოდ არ განიხილებოდა. მე საერთოდ არ მახსოვს ზიზუს „მაგრამ“, „თუმცა“ და „იქნება“... რამეზე იოლად დაყოლიებაზე ხომ ლაპარაკიც არაა. ჩვენგან განსხვავებით, მუდამ თავისი სიტყვის მკაცრად გატა-

ნის ოსტატი იყო ზიზუ.

ტელეფონში რომ ვუთხარი, კლდის ქვაბებში ავდივარ-მეთქი, მაგარი მაქო და გზა დამილოცა.

- ვახ, ეს შენ?
- მანდ აღარ დავრეკო?
- ტემპრიც შეგცვლია... ბასები გაქ მომატებული... აბა, შენ იცი, ძამიგო! კაი გზაზე დამდგარხარ!

სალამოსკენ, როგორც ჩანს, მაინც ვერ მოუთმინა გულმა და აქეთ გადმორეკა.

- ისეთი რამე გადაგიწყვეტია, თავიდან რომ მითხარი, ალბათ, კარგად ვერ ჩავწვდი, მაგრამ მერე, რომ გადავხარშე, ვინ მეუბნება ამას, ოთხი ჩაის ჭიქა თურქული ყავა ვხიე მიყოლებით.

- დრო დამეწია, ეტყობა!
- კაი დიდხანს კი გაბოდიალა... თუმცა ჯობს გვიანო!
- ასიანი!
- გაქაჩავ?.. შენ იქ კურორტი და სანატორიუმი არ გეგონოს!

მე ვამშვიდებ და ვეუბნები, რომ მარ-

თალია საკუთარ თავთან ომში მივდივარ, მაგრამ მაინც ყველაფერი კარგად იქნება; რომ სხვანაირად უცებ მორჩა-გათავდებოდა ცხოვრება და ყველაფერი.

ზიზუს ამის უთქმელადაც მშვენივრად ესმის თემის არსი. სულ არ სჭირდება ეგეთი ახსნა-განმარტებითი, ფარლალალა ტრალი-ვალიები: უამრავ ომსა და უფრო მეტ მშვიდობაში გამოპრძმედილი ძველი გვარდიაა მაინც.

ეგ კი არა:

— ვაბშემც, მე აგიყვან! — იქით შემომიტრიალა.

მომერიდასავით:

— ასე მითხრეს, — დიდი თოვლია იქ, და ჯიპით თუ ახვალო...

— თოვლი-მოვლი არ ვიცი მე! შენ კიდე ჩემი „ვეზდებოდი“ არ იცი!

მაინც ბოლომდე ვიხევ უკან:

— იქნებ საქმეები გაქვს ან უთენიას ადგომა გეზარება...

— კაი ერთი...

— მე თვითონაც შემიძლია ასვლა.

— ფეხით?

— აგერ ავტოსადგურზე მიკროავტობუსი და მისი ჯანი.

— ძმაკაცობა სადღელამისო ვიცი მე!

— ამბობს ტელეფონში ზიზუ და ადრიანად მოსვლას მპირდება.

ახალი გათენებული იყო, გზას რომ დავადექით.

ამ დროს თბილისი ყველაზე მეტად გავს საკუთარი თავის იდეალურ ვარიანტს. ჩემი აზრით, ეს იმ იშვიათ ქალაქთაგანია, რომლის განიერ და, მით უმეტეს ვიწრო ქუჩებს, საერთოდ არ უხდებათ ხალხმრავლობა და ისიც ახლა ზუსტად ამ ხალვათ ფორმაშია: მუყაითი ხალხი სამსახურებშია შელაგებული. ქუჩის სუსხი სახის კანს წინჯის. თან მზეა. მაინცდამაინც არც მანქანები გველობებიან.

გზაში მე და ზიზუ გამოუფხიზლებე-

ლი სიფათებით ჩვენს მრავალუჯრედიან წარსულს ვიხსენებდით.

გოგირდის აბანოებს რომ ჩავუქროლეთ, გაგვახსენდა ზემო წრეების ინიციატივით პირწმინდად ალაგმული საუნა „პოსეიდონი“; გავიხსენეთ იქაური ცალ ჯიქანზე ორკერტიანი უიშვიათესობა ვინმე ჩიორაც, და ჩვენი სავალალო უფულობაც გაგვახსენდა: თანხა ორ კაცზე რომ არ გვყოფნიდა, ორი-ერთზე ერთდროული „რეჟიმი“ კი ჩიორამ ისეთი ორნიტოლოგიური ხმით შეიცხადა, თითქოს ხელეჩოთი და წალდუნათი ვუპირებდით დანაწევრებას.

— თქვენ მე იაფი იბიექტი ხომ არ გგონივართ აქანე?

— სუბიექტი... — შეუსწორა ზიზუმ.

— ამ მკერდით ვაჭმევ იმხელა ოჯახს პურს!

— ბიუსტით... — ისევ შეუსწორა ზიზუმ, მაგრამ ჩიორა იუმორს ვერ მიუხვდა. მაღალ ქუსლებზე შემდგარ დაბოტოქსებულ პინგვინოიდს ქართულად ლაპარაკიც კი ქართული ტელეარხების საინფორმაციო გამოშვებებიდან ჰქონდა ნაზუთხი.

— მარა შემდეგი სახის შემოთავაზება ქე შემიძლია გაგიწიოთ და მის წინაშე მდგომებმა მიიღოთ გადაწყვეტილება, თუ ვინ იქნება აქტის აპრიორი განმხორციელებელი და რომელი უბრალო დამკვირვებელი...

— რაი? — მისი წინადადებიდან აზრიანი ვერაფერი გამოჩხლართა ზიზუმ და თვალებდაელმებული გამეჭყანა.

— რაი და, ამ ფულით შენ მარტო ჩვენი თვალთვალი გამოგივა, ძამია! — გაუშიფრა ჩიორამ ზიზუს ვადაგასული დედინაცვლის ხმით.

მახსოვს, ამის გაგონებაზე ზიზუ ეგრევე ლოტოსში ჩაჯდა და თვალდახუჭულმა აქტის ბოლომდე იმედიტირა.

— იჭყიტებოდი ხომ?

— შემეშვი რა...

— აბა, რა პონტია... სულ ცოტათიც არა?

მერე მახსოვს „პოსეიდონის“ სახურავზე ავედით ლამე-ბნელში. იქ საცურაო აუზი დაგხვდა ცარიელი და კიდევ ვიღაც მსუქანი ბებო კოპლებიან კაბაში და ცოცხით ხელში – „აისიდან დაისამდეში“ ქალი რომ ჰყავთ გატაცებული, ზუსტად იმის ასლი და კოპიო.

– მიკრობიოლოგი ვარ მე! – აღსარებასავით გამოუვიდა ბებოს ჩვენ დანახვაზე, – მიკრობიოლოგი ვარ მე და მეცნიერ-მუშაკი!.. მეცნიერ-მუშაკი ვარ-მეთქი და გვიჭირს სახლში... გვიჭირს სახლში სოცილურად და ვმუშაობთ ყველა. ყველა ვმუშაობთ ვირებივით და დღე ლაბორატორიაში ვარ. ლამით აქ მოვდივარ. ლამით მოვდივარ-მეთქი აქ და დამლაგებელი ვარ, ცუდს ნურაფერს იფიქრებთ! ცუდი მეც არ მიფიქრია, რომ მითხრეს, კაი სამუშაოა, უბრალოდ ლამით მოგინევს დილამდე. დილამდე მოგინევს ლამის სმენაო და დასწყევლოს ლმერთმა ასეთი ლამეები!.. ახლა გავუშვი წყალი ბასეინიდან. უბინძურესი, ტურტლიანი წყალი! უნდა გენახათ რა ხდებოდა... რა ხდებოდა და მოდიან ეს ვიღაც პოლიტიკოსები კოსტუმებში და მოჰყავთ მეძავები... მოჰყავთ მეძავები და უნდა ნახოთ, რა ხდება ბასეინში... რა ხდება ბასეინში და ყველა ერთმანეთზეა მიმჯდარი... ერთმანეთზეა ყველა მიმჯდარი-მეთქი და სიმწრით თვალები მაქვს დახუჭული ამხელა ქალს... აქ რა ჯანდაბა მინდოდა?! რა ჯანდაბა მინდოდა და სირცხვილი და თავის მოჭრა!

– კისელი ხომ არ გაქვთ? – ჰკითხა ზიზუმ და ბებომაც ახალი მონოლოგი გამოაცხო.

დაბლა, სოფელში ორჯერ შევყოვნდით. ერთხელ გზა ვიკითხეთ და გვითხრეს, რომ სულ პირდაპირ და თოვლიანი მთისკენ უნდა გვევლო, ანუ სწორად მივდიოდით.

– თოვლია ზეით... მაგ მაშინით ვერ

ახუალთ! – მაინც გაგვაფრთხილა წყაროსთავზე მჯდომმა ბერიკაცმა და პირიდან გამოლებული კბილის პროთეზი წყაროს წყალში გაავლო. – თან ტურა-მგელი იცის გზაში...

– ეგენი, ალბათ, უფრო დამით. აბა, დღისით რომელი წესიერი და თავმოყვარე ტურა-მგელი უნდა გამოგვიხტეს... – დაასკვნა ზიზუმ. – არადა, ერთხელ ეგრე, ალპინისტურ ბანაკ ზესხოში, მდინარის პირას, დღისით-მზისით მოზრდილ დათვს შევეფეთე. ასე ოცდაათ მეტრში იყო გადაკუზული და წყალს ხვრებდა. იმანაც დამინახა. გავმრი და გავხევდი. მაშინვე გამახსენდა, რომ სირბილით ვერაფრით გავასწრებდი. უმაღლ თავდაცვის თავხედურმა ინსტინქტმა იმუშავა. კიდევ კაი, საზარელ ნაბახუსევზე ვიყავი... ანუ, უცებ ყველაფერი ერთბაშად დავიკიდე და „ბაბაიას“ ღრიალითა და ხელების ქნევით გავვარდი მისკენ. დათვი იმდენად არ ელოდა ეგეთ „ტუტუცობას“ ჩემგან, რომ უკეთესი ვერაფერი მოიფიქრა – კუდამოძუებულმა უკანმოუხედავად მოძუძგა ტყისკენ. ამის მერე რომელი ტურა-მგლის უნდა შემეშინდეს, ანუ ასეთ დროს საუკეთესო თავდაცვა მუდამ შეტევაა, როგორც იტყოდნენ ტელე სანტანა და სვიდრიგაილოვი...

მეორედ პატარა ბიჭს გავუჩერეთ. იქნებოდა ასე მეორე კლასში. დავიმგზავრეთ. ბიჭმა გიდობა გაგვინია, ოლონდ გზად შემხვედრ სახლებს მათში მცხოვრები ცხოველ-ფრინველის ვინაობით გვაცნობდა.

– აქ თეთრი ჯეკა ცხოვრობს! აგერ შავი ჯულბარსაა!.. ჯულბარსა ყველას ერევა. ნინა ბაბოს თუთიყუში ჰყავს – კოტორა! ე, იმ სახლში ბებერი ცუგა ცხოვრობს... კოპლებიანია! მოკვდება მალე!.. კბილები აღარ აქვს. სუ წევს. კიდევ ორი ერთნაირი, რუხი კატა ჰყავთ ემაგ სახლში – ფუსა და ფასო!

– ერთმანეთისგან როგორ არჩევენ? – გადაეკითხა თვალის ჩაკვრით ზიზუ.

— ფუსა ასე კნავის — მიააააუ!.. და ფასო კიდევ — მიუუუუუ!

— გაიგე? — მომიტრიალდა ზიზუ. — შენ კიდევ კლდის ქვაბებიო...

გზა პატარა ბიჭმა კიდევ უფრო ზუსტად გვასწავლა. სოფლის ბოლოში, თავის სახლთან ჩამოხტა და ხელი დაგვიქნია.

ფანჯარა ოდნავ ჩამონეული მქონდა და კიდევ უფრო ცივი სუსხიც მალე შემოგვიძვრა სალონში. მალევე გადათეთრდა გზის კიდურები, და სერპანტინისებური, მოყინული აღმართიც დაიწყო.

ენას მაინც
არ ვაჩერებდით.

უკვე ჩემს
ამბებს ვიხსე-
ნებდი, ბოლო
ხანებში სმენი-
თი და მხედ-
ველობითი ჰა-
ლუცინაციები
რომ დამეწყო
და სუიციდურმა
ფიქრებმა მო-
მაკითხეს: ქუ-
ჩაში სიარული-
სას ზემოთ რომ
ვიყურებოდი
ხშირად. ნაცნო-
ბებს ეგონათ —
ცას ავყურებდი
და ამას მორიგ
გიუ - არ ტულ
გაფრენად მით-
ვლიდნენ. არა-
და, ცას კი არა,
მაღალი სახლე-
ბის სახურავებს
ვაკვირდებოდი,
თავში კი ნამ-
ცეც - ნამცეც,
სილის საათის
ქვიშასავით
მეფხვნებოდა

ზემოდან ქვემოთ გადმოფრენის მწარე სურვილები — კინოკადრებივით გადიოდა თვალწინ მისი რაკურსობრივი, კლი-პური ვერსიები.

— შემეშინდა, ზიზუ!.. მარტო დარჩენის მეშინოდა ოთახში, რამე რომ არ ამეტება თავისთვის!.. ეგეთი ხელჩაქნეული ჩემი თავი მე არ მახსოვს!.. — ვუხ-სნიდი მე.

ანუ, ემაგ სუიციდური დეპრესუხის მოსარევად ადიხარ კლდის ქვაბებში, ძამიგო... — გადამინყვიტა უცებ ზიზუმ.

— ყველაფერი ვცადე, სიფხიზლის გარდა... სიფხიზლეს ვინ გაცლის!.. ხომ

იცი, როგორცაა თბილისში... შემოგე-
სევა გამომყენებელი ჭია-ლუა არყის
და ლვინის ბოთლებით და ხარ მერე მა-
რადდასპირტული ჯოჯოსავით...

— აბა, მე კი ვარ... — მე როგორც
მინდა, სულ ისე! — სამჯერ დაასიგნალა
ზიზუმ.

— ეგ უნდა ვისწავლო ზუსტად!

ეს საზარელი ჩიხი იყო. ჩიხი, რომე-
ლიც თავიდან შემოქმედებითი იერსა-
ხით და პროვოკაციული შინაარსით
საკმაოდ საინტერესოდ შემოშლიგინ-
და ჩემს ცხოვრებაში, მაგრამ ბოლოს
აღმოვაჩინე, რომ ამ მდგომარეობაში
ყოფნა პირად ჩვევად, გრადუსიანი გა-
რემო კი ჩვეულებრივ სოციალურ ფო-
ნად მექცა.

იქიდან უკან გამოლწევა არ იყო იოლი.

ამას წინათ სოფრომმა მოიწერა
ამერიკიდან: — მე მეგონა, უბრალოდ
მოკვდებოდიო. მოშემაც იგივე მითხრა.
არც კი ვიცი, რამ გადამარჩინა. შემიძ-
ლია, ჯანის სპორტულ მეხსიერებას
დავაბრალო ყველაფერი. მთელი ბავ-
შვინბა ხომ სპორტზე დავდიოდი (ფეხ-
ბურთი, ფარიკაობა, რაგბი) და, ალბათ,
მართლაც აქვს სპორტული მეხსიერე-
ბა თავის დროზე სწორად ნავარჯი-
შებ სხეულს. აშკარაა, რომ გამომადგა.
ჯერ სხვას ვერაფერს ვაბრალი, იმიტომ
რომ მართლა უსაშველოდ ბევრს გავუ-
ძელი. სხვა ან გაიქცეოდა, ან მართლა
მოკვდებოდა. მე არც გავქცეულვარ,
არც ყალიონი ამიყუდებია. პირიქით,
ბოლოს, დღეში სამ ბოთლ 0,7-იან „ნე-
მიროვზე“ ასულს, ზემოდან სამი რას-
ტა პაპიროსი „ჯიმშერი“ არ მყოფიდა,
თან ვედროთი.

ახლადა ვხვდები, რომ დინოზავრი-
ვით გადაშენება მემუქრებოდა და წკიპ-
ზე დავამუხრუჭე. უბრალოდ, უეცრად
მივცვდი, რომ ძალები უნდა მომეკრიბა,
ერთი უბრალო და ხმამალალი „არა!“
მეთქვა აწმუნოსთვის, ავმდგარიყავი და
გამეარა.

მხოლოდ ერთი „არა!“..

ისე, აქ ვერ ვიქნებოდი — თოვლიან
მიხვეულ-მოხვეულში, ზიზუსთან ერ-
თად, პრიალა „ვეზდეხოდში“ ქამრით
მიბმული, გზად კლდის ქვაბებისკენ.

მანქანა კლდის ქვაბებიდან ზუსტად
ას თერთმეტ ნაბიჯში გაგვიჩერდა. ეს
მერე გადავთვალე, ბარგაკიდებულმა
ფეხით რომ ავიარე თოვლიანი მოსახ-
ვევი. იქამდე იყო ადგილზე, თოვლში,
საბურავების ტყუილი ცვეთა, ხელის
ჩაქნევა და გამომშვიდობება ზიზუს-
თან.

—თლა ვეზდეხოდიც ვერ ყოფილა
ეს ჯაბახანა! — შეთქმულივით გაულიმა
ზიზუმ მანქანას. — ჩინი აქვს ჩამოსაკ-
ლები. კაი, აბა! თუ რამე, დარეკე!

— ტელეფონი სახლში დავტოვე. სა-
ტან-მაშოები მინდა კიდე?

— მაშინ, თუ რამე ისე ვერ იყოს...

— ყველაფერი ისე იქნება, როგორც
უნდა იყოს! — ვაწყვეტინებ მე და უკუს-
ვლით დაგორებულ ზიზუს მანქანას
ვახტანგ გორგასლის ძეგლივით ვანა-
ხებ ხელისგულს. თვალს რომ ეფარება,
ვტრიალდები და აღმართს მივუყვები.

ნაბიჯები თავისით შემომეთვალა: —
ას თერთმეტი!

— მამაო, ისევ შემოძვრა კატა სა-
კურთხეველში...

— ხომ არ მოუსაქმავს შიგნით?

— არა... ზედ მაგიდაზე ეძინა უბრა-
ლოდ...

— რას იზამ? ხომ არ დააბამ? კატაა...

— წავიყვან... ქვემო სოფელში გა-
ვუშვებ... სულ გათავხედდა...

— დატოვე! არ გინდა! იყოს... ეს კა-
ცი, მოსესთან აიყვანე, — უთხრა პატა-
რა ბიჭს შაოსანმა ჩემზე.

ის მკვირცხლად გამიძლვა, ხის გაყი-
ნული კიბე სწრაფად აიარა და კართან
შეჩერდა.

— ჩვენთან ეგრეა: სანამ სხვასთან

შეხვალ, უნდა დააკაკუნო და თქვა, უფალო შემინყალე. იქიდან თუ გიპა-სუხეს „ამინ!“, ეს იმის ნიშანია, რომ შე-გიძლია შეხვიდე. ისე არა...

— და თუ შიგნით არავინ არაა? — უცებ გადავთვალე მე სიტუაციები და ყველაზე საორჯოფო ვარიანტზე შევ-ჩერდი.

— მოსე სამი დღით წავიდა ქალაქში. რადგან მამაომ თქვა, შეგვიძლია, ისე შევიდეთ! — უცნაურად გამომხედა ბიჭ-მა და შიგნით შეაბიჯა.

ბერის კელიაში ცხოვრებაში პირვე-ლად მოვხვდი.

„რამეს ჩავიფიქრებ-მეთქი“ — ერთი კი გავიფიქრე, მაგრამ მაშინვე მივხვდი, რომ ამ ფიქრის გადამკიდე შინაგანად ჯერ კიდევ აშკარად სხვაგან ვიყავი.

იქაურობა ღარიბულად გამოიყურებოდა. ალბათ, ასეც უნდა ყოფილიყო:

ხის გაყინული ფიცრული. არა — ღუ-მელი, არა — სინათლე. იატაკის ღრიჭო-ებიდან დამზრალი და გაყინული მიწა მოჩანდა.

— აბა, შენ იცი! — წარმატება მისურ-ვა პატარა ბიჭმა. — აქ ზარის ყოველი დარეკვა რაღაცის დაწყებას ნიშნავს: ან ლოცვაა, ან ტრაპეზი. გაიგონებ, გამოდი!

— იქამდე რამე ხომ არ უნდა ვქნა? — იქამდე დაისვენე. რთული დღე გექნება, — მითხრა ბიჭმა და მარტო დამტოვა.

ჯერ შუადღეც არ იყო, მაგრამ უკვე საზარლად ციოდა.

ზურგჩანთა იატაკზე დავდე, კუთხე-ში მიყუდებული „ლეჟანკა“ გავშალე და დაბალ სამფეხა სკამზე ჩამოვჯექი. მა-კანკალებდა. ჩანთიდან ჯერ ერთი სვი-ტერი ამოვილე და ჩავიცვი, მერე უა-კეტი მოვიცვი და ქურთუკი მოვიხურე.

ასე ჯდომას მაინც გავლა და აქაუ-რობის დათვალიერება ჯობდა.

გარეთ ბარდიდა. თბილისი შორს ჩანდა. უფრო სწორად, თბილისი კი

არა, ტელე-ანძა ჩანდა და ისიც საკმა-ოდ დაბლა, ანუ საკმაო სიმაღლეზე ვი-ყავით.

ეზოში ფუსფუსებდნენ. ყველა რა-ლაც საქმით იყო დაკავებული. ხან-დახან თვალი გამოეპარებოდათ ჩემ-კენ, მაგრამ, როგორც კი ჩემს მზერას იჭერდნენ, თითქოს გონს ეგებოდნენ და ისევ საქმეს უპრუნდებოდნენ.

საქმე სხვადასხვანაირი იყო: ვიღა-ცები თოვლიდან უზარმაზარ ხის მო-რებს ძალაყინებითა და ხის ბერკეტე-ბით იღებდნენ, ურიკებზე დებდნენ და წვალებით მიაგორებდნენ. ამ მორებს ჩეხავდნენ ან ხერხავდნენ; ზოგი და-თოვლილ გზას წმენდდა. სხვები ცივ წყალში ჭურჭელს რეცხავდნენ და და-ჩეხილი შეშა მიმოჰქონდათ. ჩემ გარდა, ყველა საქმეში იყო ჩართული.

ერთი პირობა, უხერხულადაც ვიგ-რძენი თავი.

ამ უხერხულობის განცდით იქაურო-ბას სამი წრე დავარტყო.

სამსაათიან ლოცვაზე აქაურები უფ-რო კარგად შევათვალიერე. პირველი, რაც თვალში მომხვდა — სახეზე არც ერთი არ მეცნობოდა, არადა იქამდე მეგონა, რომ ნახევარ თბილის პირა-დად ვიცნობდი, მეორე ნახევარს კიდევ სახეზე მაინც ვცნობდი. როგორც მერე გაირკვა, აქაური სტუმრები ძირითადად ციხეებიდან დიდი „სროკების“ მერე გა-რეთ გამოსული ადამიანები იყვნენ.

ისე, ვიზუალური მეხსიერება კაი მაქს — საკმარისია ადამიანს რაღაც ხანს ვუყურო, სამუდამოდ მებეჭდება გონებაში მისი სახე.

ამას წინებზე, ერთი ეგეთი გადამე-ყარა აეროპორტში. ისეთი ნაცნობი სა-ხე ჰქონდა, თვალი ვერ ავარიდე, გუ-ლითადი ლიმილით, შინაურულად მოვი-კითხეთ ერთმანეთი სასხვათაშორისო ფრაზებით:

„შენები როგორ არიან?“

„ხომ ყველაფერი კარგადაა შენკენ?“
„მიფრინავ თუ ჩამოფრინდი?“ – და
ეგებთები.

თბილადვე გამოვემშვიდობეთ და
მოკითხვები დავაძარეთ ერთმანეთისი-
ანებთან.

მერე კაი ხანს ვიმტვრევდი თავს,
ვინ იყო ის პირკეთილი ადამიანი. აე-
როპორტში ტრიალისას ვერაფრით გა-
ვიხსენე, ვინ აღარ მოვქექე გონებაში:
შორეული ნათესავები, ყოფილი თანამ-
შრომლები, მეგობრების მეგობრები.

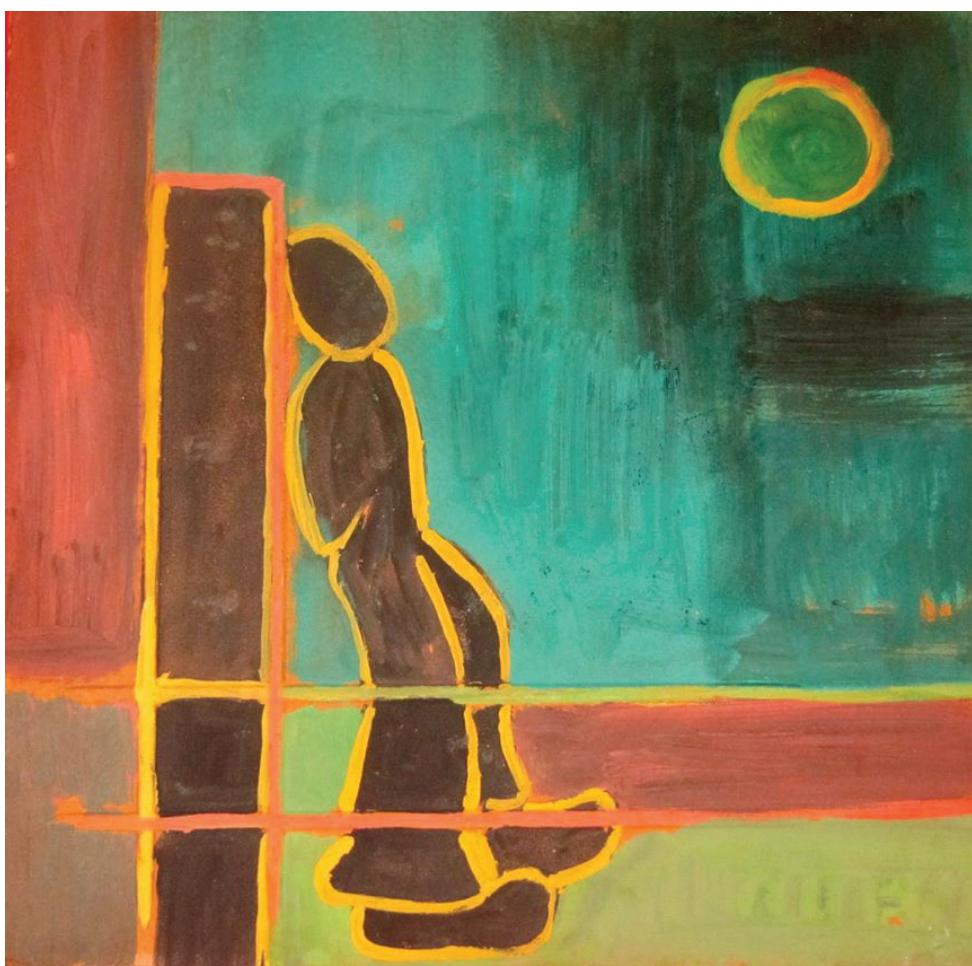
მაინც ვერ...

სალამოს ლოცვა ექვსზე დაიწყო და
რვისკენ დასრულდა. მერე ყველამ კე-
ლიებს მიაშურა.

– ჯობია, დაიძინო, – მირჩია პატა-
რა ბიჭმა. – აქ მყაცრი წესებია. დილის
ლოცვა ლამის სამზე იწყება და დილის
რვამდე გრძელდება. დასვენებული
რომ შეხვდე... გაგიჭირდება ისე. პირ-
ველი დღეა მაინც...

ცარიელ კელიაში ავბრუნდი და
ზურგჩანთა ამოვალაგე.

სახლში რომ მივბრუნდი, ტელევი-
ზორი ჩავრთე და მაშინდა მივხვდი –
საქმე, არც მეტი და არც ნაკლები, დიდ
ლეიბორისტ შალვა ნათელაშვილთან
მქონია.

ყინვა უფრო და უფრო უჭერდა.
ხელ-ფეხი გავიქნიე. მერე იატაკს ხე-
ლისგულებით დავეყრდენი და რამდენ-
ჯერმე ავიზიდე შესახურებლად. წამო-

წოლა და ჩათვლემაც ვცადე, მაგრამ არ გამოვიდა. ისე ციოდა, სიცივისგან სხეული ცივად მეწვოდა. ყველაფერი ჩავიცვი, რაც კი მქონდა წამოლებული და მოყვანილობით ხელმოცარულ მორაგბეს დავემსგავსე.

აქეთ-იქით ისე სწრაფად მიმოვდიოდი, ნიავსაც კი ვიწვევდი. განმკლავი, ზემკლავი, წინმკლავი. ფარული კამერით რომ გადაელოთ, მაგარი სანახაობა იქნებოდა.

სკოლისდროინდელი დილის ხაზი გამახსენდა, როდესაც დირექტორი მეგაფონით იდგა სკოლის კიბეზე, კლასთა მწერივებს მჟღერი ხმით მართავდა და რომელილაც შეუმდგარ დიქტატორს ჰგავდა.

მალე სრული სიბნელე ჩამოწვა. ძლივს მივაგენი ასანთს. შიგნით სამი გაყინული ლერი ეგდო. სანთელს მოვუკიდე და რამდენიმე ლოცვა ჩავაბუტბუტე მეტანიების თანხლებით. უკვე აუტანლად ციოდა.

მერე გარეთ გავედი. ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა თითქოს ხელის განვდენაზე იყო. სავსე მთვარე თოვლს თეთრად აბრდლვიალებდა.

სავსემთვარობასთან განსაკუთრებული დამოკიდებულება მაქვს. უადგილო შფოთმა თუ შემიპყრო და ადგილს ვერ ვპოულობ ან ცუდად მძინავს, ანდა აზრები მერევა, ესე იგი სავსემთვარობაა. ძალიან მოქმედებს.

ადრე, მახსოვს, ჩემს ძმაზე მოქმედებდა განსაკუთრებით. ბავშვობაში ერთ ოთახში გვეძინა ხოლმე. ხშირად გავუღვიძებივარ გვერდით საწოლიდან ხმაურს. თვალი გამიხელია, ვხედავ – ჩემი ძმა წამომჯდარია, თვალები ლია აქვს, მაგრამ აშკარად ძინავს. ასეთივე დგება და გადის ოთახიდან.

უკან მივყებოდი ხოლმე და ვუთვალთვალებდი. ყოველთვის ერთი მარშრუტი ჰქონდა: ჩვენი ოთახიდან სასტუმრო ოთახში გადიოდა და, ფანჯარასთან მისული, ცაზე გამოკიდულ

სავსე მთვარეს შეჰყურებდა, თან რაღაცას ბუტბუტებდა.

რამდენჯერმე ვცადე, ყური მიმეგდო და გამერჩია, მაგრამ ეს აშკარად არ იყო ქართული ენა. საერთოდ არ ვიცი, რა იყო – არ ჰგავდა არაფერ მიწიერს: თითქოს მთვარეს ანგარიშს აბარებდა, მე კი ამ დროს იქვე, ნიშასთან ვიდექი და კედელს ვეფარებოდი.

რომ მორჩებოდა მთვარესთან ურთიერთობას, ტრიალდებოდა და ისევ ლია თვალებით ბრუნდებოდა საძინებელში, თავის საწოლში, თან ისე, რომ ოთახში ჩემ არყოფნას ვერც კი ამჩნევდა.

რაღაც ხნის მერე გადაუარა. ეს სავსე მთვარისადმი განსაკუთრებული დამოკიდებულება არ ვიცი საიდან. მე ახლახან აღმოვაჩინე ჩემში.

ალბათ, სავსემთვარობისას ჩამსახეს.

●

სავსე მთვარით განათებულ ეზოში კაციშვილი არ ჭაჭანებდა. მოვიბოდია ყველა კუთხე–კუნძული. უძრავი სიჩუმე იდგა – მხოლოდ ჩემი ნაბიჯების ხრაშუნი. კიდევ სუსხიანი სიო.

ასეთი სიცივე არ მახსოვს. ერთადერთხელ იყო, კაი თხუთმეტი წლის წინ – მე, ვაჟა და გედია ლამის სამ საათზე მილიწყაროში რომ წავედით, გახეული მთვრალები. ტაქსის მძღოლს სადღაც, მცხეთის მისადგომებთან ეგონა ეს სოფელი და იოლად დაგვთანხმდა. გზა რომ აღარ დასრულდა, დაიძაბა. მერე აღმართი დაიწყო, მიხვეულ-მოხვეულები.

მახსოვს, ვხმაურობდით.

ბევრი აღარაფერი უკლდა სოფელში ასვლას, მანქანა რომ გაუჩერდა. უნდა მომაწვეთო, გვითხრა, ცოტას დავგორდები, დავიქოქები, დავტრიალდები და ავალო.

გედიამ მანქანას „მრწამსი“ წაუკითხა და პირჯვარი გადასახა.

მივაწერით. პატრონმა კიდევ უცებ

მოქოქა მანქანა და ისეთი მოხია, ცხონებული აირტონ სენა მოაწერდა ხელს.

კაი მრავალსართულიანები დავადევნეთ, მაგრამ ამით რას მოვაპრუნებდით. ფული წინასწარ გამოგვართვა მახსოვს და ბენზინი ჩაასხა. ალბათ, ძაან გადავრიეთ და შევაშინეთ გზაში.

ისე, როგორია – სამი ყოვლად გათხლეშილი მგზავრის ტარება ბნელ შუალამით. სადღაც მიდიხარ, გზა ვარაუდით იციან... რატომ მიდიან, თვითონაც არ ახსოვთ... იქ არავინ ელოდებათ. გზად გაუთავებლად ყედობენ რაღაც წარმოუდგენელ საოცრებებს.

ერთი ამტკიცებს, რომ შოთა რუსთაველი სამხრეთამერიკელი ინკების პრინცი იყო, ინკების გამოგონილ საჰაერო ბურთს ჩამოჰყვა სამხრეთ ამერიკიდან საქართველომდე და მეფე თამარს შამანურ-ნუმეროლოგიური პოემა დაუწერა.

მეორე ყვება, როგორ ადვილად იხსნებიან მოსკოვის მიწისქვეშა გადასასვლელებში ათ კაპეიკად რუსი ნაშები.

მესამე ვიღაც ჭაღარა უცხოპლანეტელთან პირადი შეხვედრის დეტალებს იხსენებს.

სრული სიგიურ სუფევდა მანქანის სალონში. გადაირია კაცი. ალბათ, იფიქრა, ამათ მსხვერპლად უნდა შემნირონ რომელიმე ჩლიქოსან ღვთაებასო. სხვა რაზე უნდა ეფიქრა... თან სარეზეც უცნაური ჯვარი ეკიდა და მისკენ აპარებდა ხოლმე თვალს. ჯვარი ამავდროულად დასაკეცი ჯაყვა იყო და სანახევროდ გადახსნილი ჰქონდა პირი.

მახსოვს, ძალლთაპირულად ციოდა. სვენებ-სვენებით ავიარეთ ბნელი აღმართი. არსაიდან ხმა. მერე, რომელიღაც მიტოვებულ ქოხს შევაფარეთ თავი (საერთოდაც მიტოვებულ სოფელს ჰგავდა), გაციებული ბუხარი ვიპოვნეთ და ცეცხლი დავანთეთ.

ის ღამე და სხეულებრივი შეგრძნებები არასდროს დამავიწყდება: მხოლოდ ხელებს თუ გაითბობ, ზურგი კი

გეყინება. ზურგით მიტრიალდები – წინიდან იყინები. რა ჯანდაბა გვინდოდა იქ? ეშმაქმა იცის. ალბათ, მაგიტომაც სჩადიხარ ზოგჯერ ეგეთ აუხსნელ სისულელებს ადამიანი, რომ შემდეგ ისინი არასდროს დაგავიწყდეს, მომავალში სწორი დიაგნოზი დაგასმევინოს საკუთარი აწმუნოსთვის და ზუსტი მიმართულება მოგცეს.

დილით მახსოვს თეთრი, დათოვლილი ველი, ერთადერთი გამხმარი ხე უკიდეგანო ველის შუაში და თითქოს ციდან ჩამოვარდნილი ჯაგლაგი ცხენი, იმავე ცას კუდისქნევით რომ აჰყურებდა.

მაშინ პირველად ვიფიქრე, რომ არსებობს პოეზია, რომელსაც დაწერა სულ არ სჭირდება, ჯობს უბრალოდ მზერით დაინახო.

მერე იყო მოკლეზე დაშვება წარმოუდგენელი დახრის მქონე, ლამის მინუსგრადუსიან ქვალორლიან თავდალმართზე სირბილით – ისეთი სისწრაფე რომ გაქვს აკრეფილი, არ არსებობს გაჩერდე. ორი ვარიანტია – ან განგებუნდა წაიქცე და მოიტეხო რამე, ან, რომ გაივაკებ, ბოლომდე ირბინო.

კიდევ კაი, არც ერთი წავქცეულვართ და წილკნის ცენტრში მდგარი ტაძრის ღიაკარიან ეზოში სპრინტერული სისწრაფით, ერთმანეთის კვალდაკვალ, იღბლიანი ჯენტლმენებივით შევჯირითდით.

ერთი კი იყო, „იღბლიანი ჯენტლმენების“ კინოგმირებისგან განსხვავებით, ძან თბილად გვეცვა.

როდის მოვა ღამის სამი საათი?! უკვე ნახევრად-ადამიანი ვარ. „ლეუან-კაზე“ მიგდებულს სიცივისგან სული მიგუბდება. ძილი არ მეკარება, ანდა, რომელი ძილი ამ ყინვაში. ყველაფერი მტკივა. სიცივისგან მტკივა. თან რაღაც უცნაური არსებები მელანდებიან – თითქოს ლანდები დაქრიან მხედვე-

ლობის პერიფერიებში. თან სისინა ხმებიც მესმის.

ერთი ახლობელი გოგო მახსენდება – დიდი ხანია არ მინახავს. გათხოვდა და ბრიტანეთში გადაცხოვრდა.

როდესაც გავიცანი, მითხრა, რომ რამდენიმე წელი იქნებოდა, ძილი რა იყო, არ იცოდა. როგორც კი წვებოდა, მის საწოლთან ნისლისფერი ადამიანები გროვდებოდნენ და მდუმარედ დას-ცქეროდნენ. ეს შიშისგან თვალს ვერ ხუჭავდა. აანთებდა შუქს – ლანდები მჭვირვალდებოდნენ და ქრებოდნენ.

სინათლეში დაიძინე–მეთქი და ვერაო. ეგრე ვერ ვიძინებო. ასე იტანჯებოდა კაი ხანს. დადიოდა ექიმებთან, პარაფ-სიქოლოგებთან, მჩხიბავებთან, მისან-ჯადოსნებთან – ვინ რა არ ურჩია და ჩაუტარა, მაგრამ მაინც არაფერი შედეგი. სახე ჰქონდა უძილობისგან შეშუპებული და სადლაც, ტანჯული ბალადების მომ-ღერალ მიტ ლოუფს ჰგავდა.

როგორია ისე – ასეთი რამე რომ გჭირს. ვინ გაგეკარება სათოფეზე. ერთადერთი მე ვიყავი, ვინც ეგეთებით ინტერესდებოდა. მაშინ ძალიან ჩავე-ძიე, ვთხოვე, გაეხსენებინა, როდის და-ენყო ეს ყველაფერი. ბოლოს გაბედა და გამენდო, სახლის ლიფტში შესული, როგორ შეაშინა ვიღაც უცნობმა მანი-აქმა, ლიფტი რომ სპეციალურად გაჭე-და, მის თვალწინ ჩამოჰკრა და სახეში მიათავა. იმის მერე სჭირდა თურმე ეს ყველაფერი.

მაგარი საცოდაობა იყო ჯერ ამის მოსმენა და შემდეგ წარმოდგენა. ბოლოსღა მითხრა, ნისლისფერები კი არა, სპერმისფერები არიანო.

კვეთებულის ლოცვამ უშველა. ლოცვის მოსმენისას ეკლესიაში გონება და-უკარგავს, გული წასვლია, წაქცეულა და იმის მერე ყველაფერმა ერთბაშად გაუარა. ალბათ, წევს ახლა სადმე ნიუკასლსა თუ მიდლსბროში თბილად და აღარც ვახსოვარ. რა იცის იმან, რომ ახლა უკვე მე მეხვევიან მისი ნისლის-

ფერი თუ სპერმისფერი კაცები და ერთდროულად მყინავენ. რაღა მაცივრის საყინულებში ცხოვრება და რაღა აქ.

ჰო. ტრაპეზზე მითხრა იმ პატარა ბიჭმა, რომ ეგ ისეთი კელიაა, მანდ ცხოვრებას კი არა, შესვლასაც კი ერი-დებიანო. მანდ ვინც ცხოვრობს, უკვე თვრამეტი წელია მანდაა და ყველაფერს მიჩვეულიაო.

მე როგორ მივეჩვიო ასე უცებ ამ გამყინვარებას?! ვერც ვხვდები, აქ რატომ გამანაწილეს. ალბათ, სხვაგან ადგილი არ იყო. ამაზე ფიქრის თავიც არ მაქვს. გაყინულები ფიქრები გონებაში ხმაურით იმტვრევიან. სულ გამოვა-ცარიელე ჩანთა. ყველაფერი, რაც კი ჩაიცმებოდა, ჩავიცვი – თავზე, ტანზე, ფეხზე. ორ-რად, სამ-სამად, ოთხ-ოთხად.

დავდივარ ბნელ, ოთხკუთხა კელია-ში და თვალებს ყინვა მიჭრელებს.

მახსენდება ბავშვობა – სოფელში გატარებული ზაფხულის ერთი ჭრი-ჭინებიანი საღამო, როდესაც ბავშვები მინდორში, კოპიტის ქვეშ ვიკრიბებოდით შებინდებისას და საშიშ ისტორიებს ვყვებოდით ალებზე, შავ ხელზე, ჭინებსა და მოჩვენებებზე. ყველას გვეშინოდა. ცხადად წარმოვიდგენდით მოყოლილს და ვიზაფრებოდით. ერთხელ ისე შემეშინდა, ენა ჩამივარდა.

ვისაც მსგავსი დამართნია, მიხვდება, რასაც ვყვები. მახსოვს, რა უცნაური შეგრძნება იყო. ჩვეულებრივად ვფიქრობდი, ლაპარაკიც მინდოდა, ენის წვერზე მედგა სიტყვები, მაგრამ რაღაც ძალა არ უშვებდა მათ გარეთ. ეგეთი დაბრკოლებული და შებორკილი აღარაფერში ვყოფილვარ. ბებიაჩე-მი მაშინვე მიხვდა, რომ რაღაც საშიში მჭირდა და მეზობლის ბიჭებს დაუძახა. იმათ მოუყვნენ კოპიტის ძირის ამბებს.

პირკატა ეცაო, – დაასკვნა ბებიამ და საწოლი გამიშალა.

უსიზმრო და ყრუ-მუნჯი ძილი მქონდა.

დილით შავ კატას ჩახუტებული მეზობელი ქალი გადმოვიდა და რაღაცები მოიტანა. წყლიანი ჯამი მახსოვს, მარილი, ცისფერი სავარცხელი, პატარა ჯაყვა და ნივრის თავი... მეტს ვერ ვიხსენებ. მერე მუხლზე დამიჯინა და ზურგიდან უცნაურ ენაზე მებუტბუტა. რომ მორჩა, თმა დამისველა. მერე სავარცხლით დამვარცხნა. ჯაყვათი სველი თმის პატარა ნაკუნი წამაჭრა და ჯამში ჩააგდო. მერე თავზე შავი კატა დამასვა და ნივრის ის ერთი კბილი გადაყლაპერ, პირი დამაღებინა. გადავყლაპე. ქალმა კატა ჩემი თავიდან აიყვანა და მუხლიდანაც ჩამომსვა. აბა, როგორა ხარო? სწორედ აქ გადამიარა იმ პირკატამ და იმ დღეს იმდენი ვილაპარაკე, მთელ თვეს რომ ეყოფოდა.

ახლაც ეგრე ვარ, ოღონდ სიცივისგან მიპირკატებული. ნისლიან ადამიანებში ვცურავ. უნდა ვიარო ოთახში. დავდივარ კიდეც. დავხტივარ. ისევ აჭიმვები და აზიდვები იატაკიდან. არაფერი გამოდის. სულ ცივა და ცივა ანდა, ცივა რბილი სიტყვაა – ეს ძვალრბილის მტეტკავი და მათი გამაერთიანებელი ყინვა უფროა.

უკვე იმაზე ვფიქრობ, რომ თავისუფლად შეიძლება მომეყინოს ცხვირი, ყურები ან ფეხის თითები. დროზე დარეკოს ზარმა. საათიც არ მაქვს, რომ ვნახო, რომელია. ტელეფონი სპეციალურად დავტოვე თბილისში, მავან დემონთა შემოტევები რომ ამეცილებინა. აქ მათ როლს ყინვა და სუსხი ასრულებენ.

არ მეგონა, თუ გადავრჩებოდი, მაგრამ გადავრჩი. როგორ – ვერ ვიხსენებ. უკვე ტაძრის დარბაზში ვდგავარ. ის ნელ-ნელა ივსება ადამიანებით. არ მახსოვს არც ზარის ხმა, არც აქ მოსვლა. ლამისა და უძილობის სტრესი ჯერ არ გამსვლია. ასე მგონია, ცოტაც და ვარწყევ. თითქოსდა რაღაც მაქვს გადაყ-

ლაპული: სველი, სლიპინა და საზიზლარი. ღორის სოლიტერივით. ძლივს ვიკავებ თავს. დარბაზი უფრო და უფრო ივსება. მთელ სხეულში მტეხს და შიგნიდან მაზანზარებს. თითქოს სისხლი კი არა, სისხლის შედედებული ნაფლეთები დამიდიან კანქვეშ.

ერთ-ერთი მორჩილი ლოცვის კითხვას იწყებს. მას მეორე ენაცვლება. მესამე. მეოთხე. ყველას თავისებური ხმა აქვს და ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავებული ტემპრი. ვცდილობ, აზრი დავიჭირო. ჩავწვდე. ვცდილობ, მაგრამ არ გამომდის. ცუდად ყოფნა ისევ მიტევს. მოდის და მოდის. აქ კიდევ ერთხელ ვგრძნობ შინაგან სიცარიელეს: თითქოს ფიტული ვარ. შიგანგამოცლილი და გამხმარი. ასე შეიძლება, უბრალოდ დავვეცე... ლოცვა გრძელდება...

არ მახსოვს გარეთ, როგორ აღმოჩნდი. ცოტაც და იატაკზე გავიშოტებოდი. შუა ლოცვისას ვიღაცას დავენარცხებოდი. მოვახერხე და, ვიდრე გული წამივიდოდა, გარეთ გამოვდერი. გარეთ ჯერ ვაღებინე, მერე რიკულებიდან თოვლი მოვფხიკე და შევჭამე. ოდნავ მომეშვა. კიდევ შევჭამე თოვლი. ცა ისევ მოჭედილი იყო. იქნებოდა ასე ღამის ოთხი. თითქოს არა მიშავდა.

ისევ შევპრუნდი ტაძარში და უკვე კართან დავდექი.

ლოცვის შინაარსს ვერაფრით ვიჭერდი. სულ სხვაგან გამირბოდა ფიქრი. ხან რა წამომიტივტივდებოდა თავში, ხან რა. დარბაზში ისეთი ხმა იდგა, თითქოს ვარგანზე უკრავდა ვიღაც. ხმა სპირალურად ვიბრირებდა სივრცეში და არათუ ყურებით, არამედ უკვე თვალებითაც მესმოდა და ვხედავდი ბგერებს. მივხვდი, ცუდად ყოფნა ისევ მიტევდა. კვლავ გულისწასვლის წინა შეგრძნებები. კიდევ კაი, კართან ვიდექი, თორემ ამჯერზე ვერ მოვასწრებდი გასვლას და ბრაგვანს მოვადენდი შუა ტაძარში. ცოტაც და თვალებში დამიბნელდებოდა.

გარეთ გავარდნილმა ისევ ვარწყიე, მერე კვლავ თოვლი ვჭამე მუჭით და მოვსულიერდი. უკან აღარ შევსულვარ. გარეთ სიკვდილივით ყინავდა. ერთა-დერთი, ისევ კელიაში თუ დავბრუნდებოდი.

ოთახში წინ და უკან დავაბიჯებ. უკვე ყველაფერი გადავწყვიტე. ცოტა გათენდეს და თბილისში ვპრუნდები. სხვა ვარიანტები არაა. უბრალოდ, ვერ გავქაჩე. არ მეყო შინაგანი მზაობა. ხომ მეგონა, რომ ყველაფერს გავუძლებდი – ჩემი ფეხები. ლამერ, უძილობამ და ყინვამ ერთად დამჩაგრა. უკვე ცხადად წარმომიდგენია, თუ რა დღეში იყვნენ ციმბირის კატორლებში გადასახლებულები. ეს რაა იმასთან შედარებით. საოცარი სასოწარკვეთილება მოდის. ისე, ახლავე შეიძლება თბილისისკენ დაშვება. ყველაფერს ჩანთაში ვტენი. გამზადებული ვარ. არა, ახლა გაპარვა მაინც არ გამოვა. ხომ იცის ამ ხალხმა, რომ აქ ვარ. შეიძლება, ეგონოთ, რომ უბრალოდ გავბოდიალდი, აქაურ კლდოვან და ყინულოვან ტერიტორიაზე ფეხი ამიცდა და სადმე ჩავიჩეხე. ძებნა არ დამინყონ. უხერხულია. ჯობს, გათენებას დაველოდო. ეს ოხერიც არა და არ თენდება. ისევ ხელ-ფეხის ქნევით დავდივარ. უცნაური რამები მახსენდება.

როგორც წესი, ყოველთვის ერთი და იგივე მახსენდება ხოლმე წარსულიდან – მეხსიერებაც თითქოს მიჩვეულია ერთი მიმართულებით მუშაობას. აქ კი-დევ სულ სხვანაირადაა. წარსულიდან მოგონებების ისეთი ნაფლეთები მოდიან, არასდროს რომ არ გამხსენებია. ამ ყინვაში ძალიან უცნაურია, რომ მაინც დამაინც ისინი ტივტივებენ მეხსიერების ზედაპირზე. როდის გათენდება და როდის მოვლენ?!

ყველაფერი მოსახდენი უკვე თვალინ მიდგას:

როგორ ვეშვები სოფლამდე ფეხით,

თოვლიან გზაზე... იქ მელოდება დილის ცივი ორთქლით გაჯერებული სამარ-შრუტო ტაქსი, გზა, თბილისი, სახლი, ზარი კარზე, გაკვირვებული სახეები და თავის მართლება – თუ როგორი მაგარი მეგონა თავი და როგორი მძიმე ყოფილა იქ; როგორ ვერ გავუძელი, როგორ პირობებში მომიწია ყოფნა და როგორი მოუმზადებელი ავედი. მერე იქნება ცხელი შხაპი, ცხელი საჭმელი, ცხელი ძილი ცხელი სიზმრებით. ჰუპ!

ისევ ბავშვობის სოფელი მახსენდება. ჩიტებზე ნადირობა. ყველას გვქონდა ფეხბურთის ბურთის დაჭრილი კამერის რეზინებით განწყობილი ორკაპები, ანუ ჩვენებურად „ლაგარტკებ““. ყველა რაღაცას მოინადირებდა ხოლმე, მე კი-დევ ყოველთვის ვაგვიანებდი ან მიზანი არ მივარგოდა. მოკლედ, მაგარი სუსტი ვიყავი. ერთხელაც გადავწყვიტე ბოლო მომელო ამ ტოტალური უილბლობის-თვის და მეზობელ ბიჭთან დავიტრაბახე, ჩიტი მოვკალი-მეთქი: – ბუჩქიდან ჭახჭახი მომესმა, ბუჩქს ვესროლე და იქიდან ველარ გამოვილე-მეთქი.

მეზობლის ბიჭმა ეჭვის თვალით შემომხედა.

ძალიან გავპრაზდი, მახსოვს. ვხედავდი, არ სჯეროდა ანდა რა უნდა დაეჯერებინა, როცა არავითარი ბუჩქი, ჭახჭახი, ნასროლი ქვა და ეგეთები არ არსებობდა. ნელ-ნელა ვსივდებოდი ბოლმისგან და არ ვიცოდი, როგორ დამერწმუნებინა მეზობელი ჩემი ტყუილის სიმართლეში. ბოლოს ვუთხარი, გამომყევი, განახებ-მეთქი. ერთად წავედით გორებისკენ. რა უნდა მენახებინა რო?.. არ ვიცი, როგორ, რანაირად, რატომ... პირველივე ბუჩქი, რომელიც შორიდან მზერით მიზანში ამოვილე, ვერ ტოვებდა დამაჯერებელ შთაბეჭდილებას, მაგრამ აღარ გადამითქვამს. პირდაპირ მისკენ ავილე გეზი, გვერდს ვუვლიდი სხვა ბუჩქებს და მეზობელი ბიჭიც ფეხდაფეხ მომდევდა. გზად სამაგალითოდ დავიკანრეთ. ამოჩემებულ

ბუჩქთან მისულებმა ბუჩქი ერთად, გაჭირვებით გადავხსენით და მის სიღრმეში, რომ არ ველოდით, მართლაც რომ გაჩხერილი მკვდარი შაშვი დაგვხვდა. მერე, კაი ხნის შემდეგ, წავიკითხე „პატარა უფლისწული“, გამახსენდა ეს ისტორია და, მივცვდი, რომ როდესაც მთელი გულით გინდა რამე, თუნდაც ყოვლად წარმოუდგენელი და პარადოქსული, ის აუცილებლად აგის-რულდება. მთავარია, მთელი გზნებით გინდოდეს.

გათენდა. მტრედისფერია ცა თუ მტრედის დედის ფერი, აღარ ვიცი, მაგრამ აშკარად გათენებულია. თავში ისეთი ყინულოვანი ზარი მიდგას, თითქოს თოვლისკაცების კაპელა შემოსახლებულიყოს იქ და სვანურად ბეთჰოვენის აგუგუნებდეს მეხუთე სიმფონიას. გასაქცევად გამზადებულს, უცებმახსენდება მონასტრის ეზოში მდგომი „ნივა“. მახსენდება, რომ მისით ლოცვის დამთავრების შემდეგ თბილისისკენ აპირებენ პატარა ბიჭი და მამაო დაშვებას. უკვე იმის იმედიც მოდის, რომ ფეხით ჩასვლა არ მომინევს და კომფორტულად, მანქანით დავეშვებით ქალაქისკენ. რა თქმა უნდა, გზაში გავარჩევთ მთელ რიგ თეოლოგიურ საკითხებს, ანუ ჩემ კითხვებს უპასუხებს თვით მამაო. პირველი კითხვა იქნება შემდეგნაირი:

— მამაო, სინამდვილეში სად არის და რას წარმოადგენს ლერთი?

მე გავუზიარებ მამაოს ჩემს მოსაზრებებს. ის თავისას მეტყვის. შეიძლება, წავკამათდეთ კიდეც. გონებაში ეს დიალოგი წინასწარ ცოცხლდება და იავნანასავით მეღვრება წარმოსახვით, ოპტიმისტურ პერსპექტივაში. თან ისევ ფეთიანივით მიმოვდივარ კელიაში და უკვე ამ ფიქრებითაც კი ვთბები. სინამდვილეში, ალბათ, იმიტომაც აღარ ცივა ისე საზარლად, რომ გათენდა და ყინ-

ვამაც იყლო, მაგრამ მე რა ვიცი, სინამდვილეში რა ხდება. ვიცი რო საერთოდ რამე?

აგერ ნაბიჯების ხმა მესმის. ვიღაც მოდის. იმან თუ იცის, რა არის სინამდვილე. ვკითხავ. აუცილებლად ვკითხავ. კარზე აკაკუნებენ. პატარა ბიჭის ხმაა.

— უფალო შემიწყალე!
— ამინ! — ვპასუხობ და ისიც თვალებანთებული შემოდის.

— ბოლოს ცოტანი დავრჩით და ღუმელს მაგრად შევუკეთეთ. კარგად გავთბით. დარჩენილიყავი. სად გაიქცი?

მისი უდარდელი სახის შემხედვარეს ბრაზი მერევა. მაინც ვცდილობ, რაც შეიძლება მშვიდად ავუხსნა ყველაფერი. ხშირად ვახსენებ სიტყვებს: შინაგანი მზაობა, რწმენა, ცუდად ყოფნა, გაძლება, ძალა, თბილისი, „ნივა“, თოვლის ჭამა, სიცივე, ხილვები, გულის წასვლა, რწყევა, დაცემა, ლოცვა, ყინვა, სიკვდილი...

პატარა ბიჭი გაკვირვებული მისენს. მერე მხრებს იჩეჩავს და მპირდება, რომ მამაოსთან ავა და სთხოვს, სხვა კელიაში გადამიყვანონ.

— აქ ვერავინ ძლებს მოსეს მეტი. გაძლება კი არა, შემოხედვაც არ უნდათ. მოსე მიჩვეულია. არ უნდა არა-ფერი — არც დენი და არც გათბობა.

— ალბათ, ადგილები არ იყო სხვა-გან.

— ვეტყვი მამაოს, გადაგიყვანოს.
— მე თბილისში მოვდივარ! შენ გეს-მის, რომ კინალამ მოვკვდი და ახლაც ძალიან ცუდად ვარ?!

— მე მაინც ვეტყვი.
ბიჭი გადის და ზემოთა სართულზე არპის. ველოდები, თუმცა არც არა-ფერს ველოდები. გადაწყვეტილია ყველაფერი და მორჩა. ტეხავს? რატომ ტეხავს? ვერ გავუძელი და მორჩა. რაა აქ გასატეხი, ვერ გავიგე. ყველა ერთნაირად ძლიერი ხომ ვერ იქნება. ხომ მეგონა, რომ, საქმე საქმეზე თუ მიდ-

გებოდა, ცეცხლზე სიარული და რკინის გაკვნეტა შემძლო, არ შემძლებია და ვერ ვყოფილვარ მე ის კაცი. ესე იგი, სულ სხვა გზებია საპოვნელი. ადიალა მაინც წამომელო. მეგონა, რომ აქ ყველაფერი იქნებოდა. არა, უფრო ზუსტად, მეგონა, რომ ყველაფერს გავუძლებდი, მაგრამ ვერა, ვერა და ვერა. ახლა ავა პატარა ბიჭი და ეტყვის ყველაფერს მამაოს. მერე ჩამოვლენ, ერთს ჩამზომავენ მზერით და მეც დავემგზავრები შინისაკენ. იქნებ და ნამეტანს ვინდომებ? ბოლოს და ბოლოს, ვეტყვი, რომ აგერ ამ ჩემს ჩანთას ვტოვებ და რომ ჩავალ თბილისში, ამოვიტან რამე-რუმებს და ისევ ამოვალ.

ამოვალ რო? რაღაც ეჭვი მეპარება. ბოლოს და ბოლოს, ვეტყვი, რომ ვრჩები! ვეტყვი, რომ გადამიყვანონ სხვა კელიაში და ხომ წავლენ და მერე მოვიმიზეზებ რამეს და მაინც წავალ, ჩემით. ფეხით. რა უნდა... მაქსიმუმ ერთი საათის სავალი იყოს. მიახლოებით იგივეა, წყნეთიდან ფეხით რომ დაეშვა თბილისამდე.

- მამაო, ღამით ტაძარში ლოცვის დროს კინაღამ მოვკვდი!
- რატომ, ადამიანო?
- არ ვიცი, მამაო. ძალიან ცუდად ვიყავი, ორჯერ გული წამივიდა ეკლესიაში, გარეთ გამოვარდნა მოვასწარი, ვალებინე და თოვლი ვჭამე.
- ეგ კარგად მოგიფიქრებია.
- ძალიან ცუდად ვიყავი.
- რაიმე სულის ნაკლებობისნაირი ხომ არ იგრძენი?
- როგორ?
- თითქოს დაცოტავებული გქონდა სული...

– სული კი არა, მართლა კინაღამ მოვკვდი, მამაო.

– კაია მერე. თუ არ მოკვდი, ვერც გაცოცხლდები... – შინაურულად მიღიმის მამაო და უცებ პატარა გასაღებს

მაწვდის. – ჩვენ ახლა თბილისში მივდივართ. აგერ, შენ ეს გასაღები. ჩემი კელიისაა. ადი ჩემთან, დაისვენე, წიგნები წაიკითხე, ოღონდ გასაღები არავის მისცე და შიგნითაც სხვა არავინ შეუშვა.

ერთიანად გამოფხიზლებულს და გამშრალს ხელისგულში უცებ მიდებს ოქროსფერ გასაღებს, მერე ნიშნისმოგებით მიკრავს თვალს და ხელს მხარზე მითათუნებს.

- გაიგე, შენ?.. არავის მისცე-მეთქი.
- ვის რა უნდა მივცე... – ვბუტბუტებ ჩემთვის.
- და არც არავინ შეახედო შიგნით!
- აჲა...

მამაო გადის.

ცოტა ხანში ეზოდან მანქანის მოქაების ხმა მესმის. გაოგნებული ვდგავარ და ლამის კრიჭა შემეკრას. დავტყურებ ამ ერთი ბეწო, ოქროსფერ გასაღებს და ვხვდები, რომ წასვლა-გაპარვა-თბილისი კი არა, უბრალოდ და მარტივად, ძალიან მაგარი ჩამიტარეს და აქაურობას მინიმუმ ხვალ დილამდე, მაქსიმუმ კი, მთელი ჩემი მომავალი ცხოვრებით მიმაბეს.

მოვყვე რაები მოხდა მერე იქ? დიდი მნიშვნელობა აქვს? ასე მგონია, რომ არანაირი. ის უკვე ძალიან ჩემი და პირადია და ეგეთ ადგილებში, როგორც წესი, ყველას თავისი და განუმეორებელი ისტორია ხდება თავს. ერთი კი ვიცი, არსად წასვლასა და დაბრუნებაზე აღარ მიფიქრია.

კიდევ ოთხი დღე დავყავი კლდის ქვაბებში, მაგრამ ეს ოთხი დღე წელი-წადის ოთხ დროს მაინც უდრიდა ემოციურად:

სწორედ აქ გადამიარა ჩემი ცხოვრების კიდევ ერთმა ზამთარ-გაზაფხულ-ზაფხულ-შემოდგომამ ერთად.

და მაინც რა ხდებოდა იქ ეგეთი? ალბათ, ყველაფერი.

ეს ორი სიტყვა ყველაზე ზუსტად გამოხატავს და შეესაბამება იმ ოთხი დღის ამბებს, იმ დიდ შინაგან მოგზაურობას, რომელიც აგერ ამ თოვლიან დაღმართზე გრძელდება.

სადღაც შორს და ქვემოთ თბილისის სატელევიზიო ანძა ჩანს. სოფლამდე მინიმუმ ნახევარი საათი მაინც უნდა. მიხვეულ-მოხვეული დაღმართი ძალიან მოლიპულია. უკვე უკან ჩამოვიარე ის ას თერთმეტი ნაბიჯი. აქ და ამ მდგომარეობაში არ არსებობს ფეხის დაცურება...

ჰუმე!

ცოტაც, სულ ერთი მოსახვევი და სოფელიც გამოჩნდება. და რას დაინახავენ ჩემი თვალები? რა თქმა უნდა, მხოლოდ სასურველ და მატერიალიზებულ სიმართლეს. დავიწყოთ თუნდაც ასეთით:

მარადიულია ანბანური ჭეშმარიტება, რომელიც ძალიან მარტივად უღერს და გამოითქმის არა როგორც „აი ია!“არამედ, როგორც – აი ზიზუ!

ის სოფლის თავში, ჩემს მოლოდინში იქნება თავის „ვედზეხოდ“ მანქანაზე უდარდელად მიყუდებული. მის საჩვენებელ თითზე გასაღების ასხმულაც იტრიალებს... თუმცა ეს უკვე ძან დეტალებია...

მამაოსთან გამომშვიდობებამ მშვიდად ჩაიარა.

– რამე მინდა შემოგწიროთ! – ვეუბნები წამოსვლისას. ძალიან დავალებულად ვგრძნობდი თავს. მინდოდა მადლიერება ასე გამომეხატა და ერთგვარი სამაგიერო გადამეხადა იმ სიკეთისთვის, რაც კლდის ქვაბებში დამმართეს.

– ამოვალ, როცა მოვახერხებ...
– ეგ როდის? – თვალებში შემომყურებს მამაო.

– რავი.. ზეგ... მასზეგ ან მერე... როცა კი მეცლება...

– ამ გზას შენ მეორედ კიდევ ამო-

ივლი?

– მეოცედ არა, რო? – მეღიმება მე.
– შეიძლება, ამოსვლა გაგიჭირდეს. ქალაქმა არ გამოგიშვას. მიზეზებს და საბაბებს რა დალევს.

კიდევ უფრო მეტ ყურადღებას ვიკრებ.

– რისი შემოწირვა გინდა რო?
– თანხა, მამაო... რაღაც მაქვს მოქუჩებული... წყალში გადაყრას...
მამაოს ეღიმება.

– მაგრამები კაი იცი ჯერ კიდევ...
მამაო თავის კელიაში ადის და ორი-ოდ წუთში იქიდან ორად გადაკეცილი ფურცელი გამოაქვს. გულის ჯიბეში თავისი ხელით მიდებს.

– აქ მისამართია... როცა მოიცლი, მიიტანე და მიეცი... ჩემიანია...
– ამოვალ, მამაო... არ მეზარება! ან რაღა უნდა დამეზაროს ანი?

– ღმერთმა დაგლოცოს! – თავზე ხელისგულს მადებს შაოსანი და მლოცავს.

წინა ლამით, სიზმარში, ბავშვობისას დაღუპული, ჩვენი საერთო ძმაკაცი მურკა ვნახე. გაზრდილი იყო და წვერიანი, მაგრამ მაინც ვიცანი. ისევ ადრინდელი, ტომ-ჯერიანი იასამნის-ფერი მაისური ეცვა. რაღაც უცნაურ, თეთრჯებიან თავდაღმართზე ვიდექით. მურკა მანქანით იყო. სახლში მიმაგდე-მეთქი და მურკამ – წინა სკამი არ მაქვს ჯერ სალონშიო. უკან დაჯე და მომაწექიო.

ჩავუჯექი.

ამავე სიზმრიდან მახსოვს გერმანული ნაგაზის მეტყველი თვალები და თოვლივით თეთრი დერეფანი – ხედი ზემოდან.

ეს სიზმარი ზიზუს გზაში მოვუყევი. იმან კიდევ, უკვე ამ რეალობაში ასახდენ სიზმრებს ხედავო, ანუ აქ მურკა მევარ და ნამდვილ სახლში მიმყავხარო.

ნაგაზის მზერა რაღაა-მეთქი?

– ეგ, ალბათ, ჩემი მანქანის ფარებია! – ზიზუ ორჯერ ასიგნალებს და მუსიკას მთელ ხმაზე უწევს.

გულის ჯიბიდან მამაოს გამოტანებულ, ორად გადაკეცილ ფურცელს ვიღებ. შუაზე ვხსნი.

ფურცელი ცარიელია და თეთრად ქათქათებს.

– თეთრი ბილეთი ამოგილეს? – მე-

კითხება ზიზუ დამცინავად.

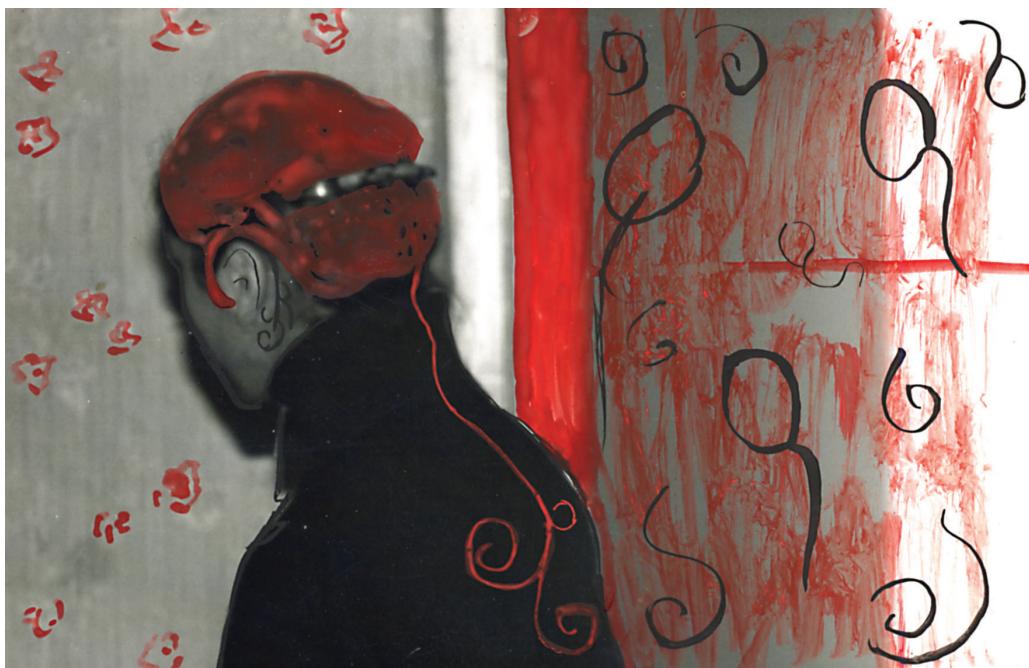
ფურცლისგან უცებ ვაკეთებ ქალალდის თვითმფრინავს და ჩამოწეული ფანჯრიდან გარეთ ვაფრენ.

წინ გზაა.

– Ten years after – “I’m going home”...

– ისმის რადიოდან ელვინ ლის ხმა.

კლდის ქვაბებიდან მე და ზიზუ ერთად ვბრუნდებით სახლში.

გური დავითლიძე

გიორგობა დღე

ვუძლვნი ვიო ლომიძეს,
რომელმაც გიორგობა დღეს
დაგვტოვა.

იმ ღამეს ბორიას ძალლი გაუჩირებლად ყეფდა. არაფრით არ დაგვაძინაო, – იძახდა ეთერა ნაბახტეველი, კომუნისტების დროს ბორიამ რომ მოიპარა მეზობელი სოფლიდან. თანაც მოპარვაცაა და მოპარვაცო, – თავს იქებდა ხოლმე პატანთ ბორია. – იგრე მოვპარე მამამისს ბოსლიდან, ნუკრია გაოგნებული იშვერდა ხელებს და დედის გინება კი არა, სიტყვაც ვერ დასცდა პირიდან კაი ხანიო.

ეთერას მამა ერთადერთი იყო სოფელში, ვისაც ხარები ჰყავდა. ჰოდა, მთელი სოფელი პატივს სცემდა, განსაკუთრებით გაზაფხულის დამდეგს, როცა მისი ხარები – კეკე და ნაყარა – ისე ხნავდნენ მიწას, კარგი მოსავალი გარანტირებული იყო სამეზობლოსათვის. მეზობლებსაც, ნუკრიას გულის მოსაგებად, ხან რა მიჰეონდათ მასთან და ხან რა, თან მისი დანახვისას ჟონგლიორებივით იკრიფებოდნენ.

ცოტა უშნო კაცი კი იყო ეს ნუკრია, მაგრამ გული ჰქონდა ისეთი, მთელ

სოფელს ეყოფოდაო, – იძახდა ხოლმე ბორია. ეთერას მოპარვის ღამეს რომ გამოფხიზდებულა ეს ნუკრია და მიმხვდარა, რომ ხუთი წუთის წინ, ქალიშვილი ძროხის მოსაწველად გაგზავნა და ცოტა ხანში ვიღაც ახმახს ცხენზე გადაკიდებული კი არ მიჰყავდა, მიჰქონდა, დაუწყია გინებაცა და გამოჰკიდებია გადატენილი თოფით მოსაკლავად, მაგრამ, იქ მისულს, ისეთი პურ-მარილი დახვედრია და ისეთი ხალხი, დაფიქრებულა ეს ნუკრია წამიერად და მოეშვა თურმე გულზე: – კაი ხალხში წამოსულა ეს ჩემი ეთერაო და მიუგდია იქვე მამაპაპისეული თოფი, სწრაფადვე შეუნაცვლებია სიძის მოწოდებული ყანწით და გათენებამდე უქეიფია ბორიას ოჯახში, თანაც, ეთერასაც ისე ძალიან ჰყვარებია ბორია, ნუკრიას რომც მოენდომებინა, თოფითაც ვერ დააშორებდა.

ერთ გაზაფხულს კი ცუდად გამხდარა ნუკრია. რაღაცა ჭირი შეჰყრია,

სიმსივნეს რომ ეძახიან და უცაბედად ჩაწოლილა ლოგინში. მეზობლები კიდე ამბობდნენ: – გუშინნინ ვნახეთ ტალა-ვერსა სხლავდაო; ზოგმა კი – ერთი კვირის წინ, გორჯანთ თედოს ეჯი-ბრებოდა ვაზით დალევაში და როგორ, ასე მაღეო... – უკვირდათ.

ეჯდა თავისი ცოლი ლამზირა სას-თუმალთან და უთენებდა კვირები ტი-რილითა და ვაი-ვუის ძახილით.

ძალიან უყვარდა თურმე ნუკრიას თა-ვისი სიძე და ერთ დღესაც ძლივსძლი-ვობით ამოილუდლულა: – ბორიასთან მინდა ლაპარაკი, იქამდე, სანამ ის მახ-ინჯი მოვაო, – მიქელაზე ამბობდა.

ბორია სულ იქ იყო. ეთერამ სთხოვა, დედა ცოდოა მარტოო და გადასახლდ-ნენ იქით, ლამზირას მოსახმარებლად. ბორიასაც ძალიან უყვარდა თავისი სი-მამრი. დასხდებოდნენ ხოლმე ზაფხუ-ლობით ტალავერის ქვეშ და ბასახლდნენ; შებრანავდნენ მაყალზე მწვადებს, ჩა-მოასხამდნენ ჩინურს და ჰერონდათ ერთი ამბავი. ხშირად ისეც ხდებოდა – დაინ-ყებდნენ ღრეობას ორნი და მოიყრიდა მთელი სოფელი თავს, რადგან ნუკრიასაც და ბორიასაც ჩვევა ჰერონიათ ასეთი – გარეთ ვიღაცის ხმას რო გაიგებდნენ, „რომელი ხარ შენაო“, – გასძახებდნენ და, ნაცნობი იყო თუ უცნობი, შეიპატი-ჟებდნენ შინ, ჩამოუსხამდნენ ღვინოს და ღრებოდნენ ერთად.

ბორიას არ შეეძლო ნუკრიას ასეთ მდგომარეობაში ყურება. ძალიანაც უნ-დოდა ოთახში შესვლა, სადაც ნუკრია იწვა, მაგრამ ამოუტივტივდებოდა იქ, ღრეობაში გატარებული დღეები და პატარა ბავშვივით წამოეტირებოდა შეუა ლაპარაკისას. ამიტომაც არჩევდა ოთახის უკან, პატარა სკამზე ჯდომას და იქიდან აკვირდებოდა მოვლენებს – ლამზირასა და ეთერას ცრემლებს და დანაღვლიანებული გადაეშვებო-და ხოლმე წარსულში. ლამზირა რომ გამოვიდა და „ნუკრია გეძახისო“, – უთხრა, ცოტა შეეშინდა ბორიას. გული

აუჩქარდა და ფეხები ისე აუკანკალდა, გეგონება, სიკვდილი ეძახოდა შიგნი-დან; ცოტა სახეც კი დაებრიცა, მაგრამ არ იქნებოდა სწორი, რომ ეუარა და წამოდგა.

ოთახში რომ შევიდა და ტახტზე წამოწოლილი, გამხდარ-გადათეთრებ-ული ნუკრია დალანდა, ცრემლები წასკდა, მაგრამ უცბადვე მოიწმინდა ხელის გულებით.

– ბორია, შენა ხარ? – ჰერონ ნუკრიამ.

– მე ვაარ, გოლიათო, მე. აბა, მოდიხარ ჯანზე? – ჰერონ ბორი-ამ ნუკრიას და იქვე, სამფეხა სკამზე ჩამოუჯდა.

– ჯანზე რა გითხრა ანდაც მოსვ-ლაზე, მაგრამ, რო მივდივარ, კი ვხვდე-ბი მაგას და ცოტა ვერა ვარ ხასიათზე, ხო იცი შენა...

– მოიცა, სად მიდიხარ, შე კაცო...,

– სადა და მამაჩემის მამასთან, ბორია...

– მაგი ნამეტანი შორია, ნუკრია, არ გეზარება იქ წასვლა?

– ბიჭო, გახსოვს, ეთერა ბოსლი-დან რომ მომპარე, რამდენი გინება დაგანიერ გზაში?

– ძაანაც რო მინდოდეს, მაგას რა დამავიწყებს, ნუკრია...

– მაპატიებ, ბორია?

– ეე, მოიცა რა. რა იმისავით მელაპარაკები, გეგონება კინოში იყო, ნუკრია, „ფესვებში“.

– ეე, კინოში სიკვდილი არა ჯო-ბია აქ სიკვდილს, შე კაცო? მაცადე რა...

– გაცდი, ნუკრია, გაცდი...

– მიდი, წყალი დამალევინე ერთი, ბორია...

– წყალზე გადახვედი, სიმამრო? მეთქი, იტყვის, გახეთქე ის ოციანი პადვალში რომ გაქვს მიმალულიო, ჰაა?

– ეგა მერე იყოს... ახლა მომის-მინე, შენა... მისმენ, ბორია?

– გისმენ, ნუკრიჯან, გისმენ...

- ცხოვრებაში ერთხელ გადავედი ჭკუიდან. ორმოცდარვა წლის წინ გა-დავედი, ბორია ჭკუიდან და შევიშალე. იცი, რანაირად?! აი, იგერ, ქალი რო ზის, თავზე „კასინკა“ რო აქ წაკრული და ისე რო ტირის, თან რო არ უნდა გამაგებინოს და თან რომ არ იტიროს, ეგეც რო არ შეუძლია, ეგ მოვიყვანე ცოლად. ორმოცდარვა წლის წინ იყო ეგ ამბავი, ბორია და, ცოტა არ იყოს, მიჭირს, ეგრე რომ ვუყურებ მაგას, თვალცრემლიანსა. ჰოდა, მე ხო ვიცი, რო ამ საწოლიდან ძნელია ანი ადგო-მა. ხო ვხვდები, არა?! მამაჩემიც ასე იყო. ცუდი შეგრძნება ყოფილა, ბო-რია, საშინელი. ჰოდა, ჩემი ლამზირა, კია ძლიერი ქალი, მაგას შემოვევლე დამჭვნარ ძუძუებში, მაგრამ აბა, მე რა ვიცი, როგორ შეეგუება უჩემოდ კოტრიალსა იმ ჩვენს ჩამომხმარ სა-წოლში. ვთხოვდი ღმერთს – მაიტა, ცოტაც მაცადე, გადავიხდი ამ ოქროს ღრეობასა და მერე წამოვალ ჩემი ფეხ-ით-მეთექი, მაგრამ ძნელად მეჩენება ეგ ამბავი და მერიდება კიდეც თხოვნა, ნამეტანი შორს უწევს ეგ დღე, ბორია, – თქვა და გაეცინა ნუკრიას. მერე ისევ განაგრძო: – ბევრი რო არ გავახურო, მიმიხედე ლამზირას და, თუ დარდი შემოჩვია, გადაატანინე, პატარა მაგი-დას როგორც გადავიტანდით ხოლმე ტალავრის ქვემოთ, ზაფხულობით მზე რომ მოგვადგებოდა, გამაძლარ-გახ-ეთქილებს. ვიცი, ძნელია ეგ ამბავი, ბორია. მამაჩემის სიკვდილი ვერაფრით მოვანელებინე ცხონებულ დედაჩემს და კი გაჰყვა უკან რამდენიმე თვეში, მაგრამ ჩემი ლამზირა უფრო ძლიერი მეჩენება რაღაცა.

- ნუკრია...
- მოიცაა, დამამთავრებინე... ახლა შენც დამინტებ დამშვიდებას, ფილმებში როგორცაა და იმას, რა ჰქვია, კაცო, ნუ, რა მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ, შენც ხო იცი, რო აგერ, ამ საწოლიდან ისე ვარ ამდგომი, როგორც ის გოჭი, შარ-

შან თონეში რომ ჩავაყუდეთ მე და შენ. ჰოდა, თუ კაცი ხარ, არ გინდა მაგნაირი ლაპარაკი და კეცე და ნაყარა წაიყვანე შენთან. ლამზირა მაგათი მოვლელი არაა და მენანებიან გასაყიდად; თან შენც იხ-ეირებ, იმდენი ვიღაც მოგადგება კარზე; ვიცი, ბორია, გამოცდილი მაქვს. წადი ახლა, ეთერასაც მიხედე, ცოდოა, გამ-ნარდა ჩემ ხელში, მაგას შემოვევლე მე ხუჭუჭა თმაში, მაგას. ბიჭო, ბორია, რა გასრუტუნებს, გაცივდი, ბორია? ჰეპ, შე მტირალა კაცო. რავა ცოცხალს მტირი, ბორია, არა?!

რაღა უნდა ეთქვა ბორიას. გამოვარდა ოთახიდან აბლავლებული და გაათენა მთელი ღამე იქვე, ნუკრიას ოთახთან. აქეთ-იქით წაიღებ-წამოიღებდა მო-გონებები, შემოდგომის ქარში აფრი-ალებული ფოთლებივით და შესვენებე-ბით ჩამოეწვეთებიდა ხოლმე ცრემლები დაწვრილებული თვალებიდან, მერე კი, ცოტათი ჩასთვლიმა კიდეც და მამლის ყიფილთან ერთად, ლამზირას კივილმა გა-მოაღვიძა. ვერ ადგა ბორია, ვერ გაინძრა. სუსტი ვყოფილვარო, – იძახდა მერე. სოფლელებს კიდე უკვირდათ – გასვენე-ბაში ყველაზე მეტად სიძე ტიროდაო.

იმ ღამეს მართლა გაუჩერებლად ყეფდა ბორიას ძალლი ბაცაცა. ბორიას ნათლულმა ჩამოიყვანა დართლოდან შარშან ზაფხულს. პატარა იყო ჯერ კიდევ, ორი თვისა. მერე იმხელა გახ-და, სამჯერ გაუდიდა ბორიამ სახლი. ყეფდა ბაცაცა და ფანჯრიდან აგინ-ებ-აფურთხებდა ბორია, დაგვაძინეო. ერთხელ თოფითაც კი გავიდა გარეთ საცვლებიანა, იქნება ქურდი შემოძრა ანდაც რამე მოხდაო, მაგრამ არაფერი ხდებოდა არც სოფელში და არც ბო-რიას სახლში. ბაცაცა კიდევ ისე ყეფ-და, გეგონება, რაღაცა ცუდი უნდა მოხდესო, მაგრამ ბორიამ არ იცოდა, რომ ძალლები გრძნობენ რაღაც ცუდს და პატრონის გაფრთხილებას ცდილო-

ბენ ხოლმე. ძვალიც კი მიუგდო, იქნება შიაო, მაგრამ ბაცაცას არ შიოდა – კბილიც კი არ დაუკარებია ძვლისთვის. ეთერამ შეშინებული და დაფეთებული ლუკა თავისთან ჩაიწვინა და აწყნარებდა: – არაფერია, ხვალ უკანა ეზოში დავაბამთ და მშვიდად დაიძინებო. ლუკამ ტირილი ატეხა და ძლივს ჩაიძინა.

მამალმა ჩვეულებრივზე ადრე იყივლა. ჯერ არ იყო გათენებული. ბორიას არ ეძინა, ხელები თავქვეშ ჰქონდა ამოდებული და იწვა. ეთერა და ლუკა მშვიდად ფშვინავდნენ, არც ბაცაცას ხმა ისმოდა ეზოდან. ფანჯარას გახედა ბორიამ. ჯერ კიდევ ბნელოდა, მაგრამ მაინც ადგა. ეს რა ღამე იყოო, – გაიფიქრა და კიბეები ჩაირბინა. სახეზე „უმივალნიკში“ დაგროვილი წყალი შეისხა და ბაცაცასთან მივიდა. გარეთ იწვა, ენა ჰქონდა გადმოგდებული და ნაღვლიანი თვალებით უყურებდა ბორიას.

– რა გეტაკა წუხელ, ჰა? – ჰკითხა და თავზე გადაუსხვა ხელი. – რატომ არ დაგვაძინე?! რა იყო, ტირი, ბაცაცა? – გაუკვირდა ბორიას.

ტიროდა ბაცაცა. არასდროს ენახა ბორიას მტრიალი ბაცაცა.

მზემ მალე ამოყო თავი და სოფელ-მაც გამოიღვიძა. აყივლდნენ მამლები, აყეფდნენ ძალები... ორლობეებში გადაძახილ-გადმოძახილი ისმოდა. ბორიამ მუნჯა და ნუშა გარეკა ნახირში, ღორებს აჭამა და ბაღში დაბორიალობდა. აქა-იქ შემორჩენილ ხილს კრეფდა და კურტკის ჯიბეში ინახავდა. გიორგობა იყო, ოცდასამი რიცხვი. უყვარდა ბორიას ეს დღე და საერთდოაც, ყველას უყვარდა ეს დღე სოფელში. გაივსებოდა ხოლმე მთელი სოფელი, გაიღებოდა ყველა ჭიშკარი, ახმაურდებოდა დადუმებული ეზოები და ყველა სახლიდან გვიანობამდე გამოდიოდა ღრეობისა და სიმღერის ხმა. ბორიას ამ ოჯახში შემოსვლისთანვე, ერთი წესი ჰქონდა – გადაბოტებდა თავის სიმამრთან

ადრიანად, გაამზადებინებდა სუფრას, საღამომდე მოილხენდა და კარგა შემთვრალები ახლა უკვე ბორიას ოჯახში გადმოდიოდნენ და ასე სიარულსა და დროსტარებაში გაჰყავდათ მთელი დღე-ღამე.

დასევდიანდა ბორია. ატირდა ეთერაც. ბორია, წესისამებრ, დილაადრიან გადავიდა ნუკრიას სახლში და კარგა ხანი ისმენდა ლამზირას ტირილსა და მოთქმას, ხანდახან მასაც აეტირებოდა ხოლმე, რადგან ერთიანად აეშლებოდა ნუკრიასთან ერთად გატარებული, წლების ნაგროვები მოგონებები. ლამზირა მართლა ძლიერი ქალი გამოდგა. არ შემცდარა ნუკრიაო, – ფიქრობდა ბორია. ბოლომდე შეინარჩუნა მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონელი. გაუჯავრდა კიდეც სიდედრს – რატომ არ მითხარი შეშა დამეჩეხაო, მაგრამ თან შერცხვა კიდეც, რატომ მე არ გამივლო თავშიო და მოერიდა უცაბე-დად ნუკრიასი.

სამ-სამი ჭიქა დალიეს ბორიამ, ლამზირამ და ეთერამ, ხელად დაცხობილი ხაჭაპურები გატეხეს და უყურებდნენ, როგორი სიცილ-კისკისით დარბოდა პატარა ლუკა ქათმებთან ერთად; იგონებდნენ ნუკრიას სახალისო ამბებს და ცოტა ხანში გამხიარულდნენ კიდეც, შეძლებისდაგვარად.

მართლა სხვანაირი სიყვარულით ვუყვარდიო, – ლამზირამ. ერთხელ, ალიონზე ნამომაგდო საწოლიდან და „წამოდი მალეო... ჩქარაო“. ჩავიცვი მეც უცაბედად, რაც ხელში მომხდვა და წავყევიო. შეუსვია ნუკრიას ცოლი ცხენზე და აუყვანია სოფლის ზემოთ, გორაზე. „აქ რა გვინდაო“, – უკითხავს ლამზირას და ნუკრიასაც: „ცოლად გამომყევიო!“ – უთქვამს. „შე კაცო, ამდენი წელია, შენი ხვრენის ხმაზე ვიძინებ და ახლა მეკითხებიო?!“ – უკითხავს ლამზირას. ნუკრიამ კიდევ – „ღმერთი ვნახე სიზმარში და შემრცხვა, ჯვარი რო არ გვაქ დაწერილი და მინდა, რო აგერ, ამ ტაძარში დავიწეროთ მე და

შენ ჯვარიო". ჰოდა, ოცი წლის მერე დაუწერიათ ჯვარი ნუკრიას და ლამზირას და ეთერაც იქვე მოუნათლავს იქაურ მამაოს, რომელიც მეორე დღეს ავარიაში დალუპულა და კი შეშინდნენ ცოტათი, მაგრამ გაუარათ მერე, ნელნელა.

ნაშუადლევს ალაგდნენ და სახლი-საკენ ნამოვიდნენ ბორია, ეთერა და ლუკა. გზადაზგა ხან ვინ ხვდებოდა ბორიას და ხან ვინ; ხან სად ეპატიუებოდნენ და ხან სად, მაგრამ ბორიას სახლში უნდოდა ყოფნა ცოლ-შვილთან ერთად. ცოტა შემთვრალი კი იყო, მაგრამ ფეხი არ ერეოდა და მიდიოდნენ ასე სოფლის შარაზე ერთმანეთით ბედნიერები და ხელიხელჩაკიდებულები, მაგრამ ნუკრიას გარეშე დანაღვლიანებულები.

- მამიკო, მამიკო, ნახე, პეპელა...
- ლუკა ბორიას მაჯაზე დამჯდარ პეპელას აჩვენებდა.

- ლამაზია, არა?
- ჭრეელო პეპელა, გაფრინდი ნელა.... - აჩვენა ლუკამ. მართლაც, ლამაზი პეპელა ეჯდა ხელზე, მოლურჯო და ფრთებს ნელა აქანავებდა, მერე ლუკას მაჯიდან სწრაფად აიწია ჰაერში და გაფრინდა.

- ჩემი პეპელაა! - დაიძახა ლუკამ, ორივე ხელი წინ გაიშვირა და გაეკიდა. გაიქცა ლუკა, მიფრინავდა მოლურჯო პეპელაც ზემოთ, ცისკენ და ალამაზებდა ცას. ლამაზი სანახავი იყო შორიდან.

ამ წამისათვის ყეფდა მთელი ლამე ბაცაცა და ამ წამისათვის არ დააძინა მთელი ოჯახი; ძალლური ინსტინქტით გრძნობდა რაღაც ცუდსა და საშინელს, მაგრამ ვერაფრით ამოიყეფა ცუდი მომავლის წინათგრძნობა; სწორედ ამ წამისათვის ტიროდა დილადრიან ბორიას დანახვისას, მაგრამ ვერავინ ვერ მიუხვდა გაუჩერებლად ყეფის მიზეზსა და აცრემლიანებულ თვალებს. ძალლი იყო ბაცაცა, უბრალო ძალლი, რომელიც აწყვეტამდე ყეფდა შუალამიდან ალიონ-

ამდე.

ვერ დაინახა ორლობიდან გამოჭრილმა კევლიანთ სოსომ პეპელას გაკიდებული ლუკა და ვერ დაინახა ლუკამ კევლიანთ სოსოს ურემი. წამიერად გაჩერდა ყველაფერი, მერე კი, ერთიანად დაიჭექა ათასნაირმა ხმამ სოფელში და ერთნაირად იფეთქა სისხლმა ლუკას საფეხელიდან.

გაფრინდა პეპელა, აღარ ჩანდა... ლუკა კი იწვა ორლობესთან სისხლში ამოსვრილი და ხმას არ იღებდა. იქვე ეგდო ამოყირავებული ურემი და კევლიანთ სოსო - გატეხილი თავით. საღამო იყო უკვე, მზის ჩასვლის პერიოდი.

ეძალავებოდნენ მეზობლები ეთერას აცახცახებულ სხეულს და ვერ ერეოდნენ, ვერაფრით აცილებდნენ ლუკას დასისხლიანებულ ხელებსა და სახეს. იჭერდნენ ბორიასაც და სასწრაფოდ გაარიდეს სოსოც იქაურობას. მთელ სოფელს ერთიანად ანგრევდა ტირილის, ყვირილისა და გინების ხმა. მთელი სოფელი შეიყარა ბორიას ორლობესთან, მთელი სოფელი მოეხვია ლუკას ჯერ კიდევ თბილ სხეულს და სხვადასხვა გზით ცდილობდნენ იქიდან ეთერას გამოყვანას. ჯერ კიდევ არ სჯეროდა ეთერას, რაც მოხდა და ვერ იჯერებდა ბორიაც. ერთიანად ტიროდნენ სოფლის დედაკაცები და სახეზე იფარებდნენ კაცები ხელებს. მარტო ურემზე მიბმული ხარები იდგნენ ჩვეულებრივ და იცოხნებოდნენ უდანაშაულო სახეებით. ლუკას სხეულს კი ნელ-ნელა აციებდა ნოემბრის ცივი ქარი.

გამპატიოსნებელი კაცი, ჭყაპაჭყუპით, დილაადრიან ამოუყვა ტალახიან ორლობეს, ბორიას სახლისაკენ. მთელი ლამე გადაულებლად წვიმდა. ერთხელაც არ დაუყეფია ბაცაცას, იწვა თავის სახლში და ტიროდა. ჰო, მართლა ტიროდა ბაცაცა ისე, როგორც წინა ღამით, როცა არაფრით დააძინა

ოჯახი. უგრძნობდა, გული უგრძნობდა ბაცაცას, მაგრამ ვერაფრით მიახვედრა ბორიას ყეფით.

— გაეთრიე! ვერ გიტან! მეზიზლები!
— გამპატიოსნებელი კაცის დანახვაზე წივილ-კივილი ატეხა ეთერამ. ვერავინ ვერ იტანდა გოგლას მთელ სოფელში. ჭირივით ეზიზლებოდა ყველას მისი დანახვა, მაგრამ მაინც ყველას სჭირდებოდა. მერე ბორიას კარის მეზობლები, კოკა და ბექა, იძახდნენ, გოგლა მარტო რომ დარჩა, დიდხანს იდგა გაუნძრევლად და ტიროდაო. მართლა ტიროდა გოგლა, ასე არასდროს გასჭირვებია სუნთქვა და ხელების მოძრაობა, როგორც მაშინ, როცა ლუკას გათოშილ სხეულს მიუახლოვდა და შეეხო.

თბილი წყლით, ხელის ნელი მოძრაობით უსვამდა გასისხლიანებულ სახეზე სველ ტილოს და თავისთვის ბუტბუტებდა გაუგონარ სიტყვებს. ლუკა კი იწვა, გადახრენილი ნაჭრით შეერული ხელები გულზე ჰქონდა დალაგებული და ცივი ღიმილი შეჰყინვოდა სახეზე.

— შენი საყვარელი პერანგი, შვილოო!.. — უცბად გავარდა ეთერას ხმა მთელ სახლში. — როგორ გიხდებოდა, ჩემო ბიჭო, როგორ გიხდებოდაა...
— აგრძელებდა ეთერა ღრიალში გადასულ ტირილს.

შეაწოდეს გამპატიოსნებელსაც ლუკას პატარა, ლამაზი ლურჯი პერანგი, რომელიც თითქოსდა ხელში ჩააკვდა გოგლას.

სკოლაში წასასვლელი ბიჭივით გაალამაზა გოგლამ ლუკა — გადავარცხნა ქოჩორი, ნაცრემლარი თვალებით შეუკრა პერანგის ღილები და თავჩაქინდრული გამოვიდა მისაღები ოთახიდან. იქვე, მაგიდაზე, მისთვის დატოვებულ ქაღალდის ფულს ზემოდან დახედა, თვალზე ჩამოგორებული ცრემლი ხელის ზურგით მოიწმინდა, მერე კი სახე კარისაკენ მიაბრუნა და გავიდა. იმის მერე აღარ გამოჩენილა გოგლა, არც პანაშვიდებზე და არც

გასვენებაში, თითქოსდა რაიმე ცოდვა მიუძლოდა ლუკას უცაბედად გაციებაში.

აქა-იქ ირეოდა ხალხი. სახლის წინა ეზოში ერთმანეთს დასდევნენ პატარა ბავშვები. ჭიშკართან მთელი სოფლის კაცები იყვნენ ჩამომდგარნი და მისაღები ოთახიდან გამოსული წივილ-კივილის ფონზე საუბრობდნენ დარცხვენით. ყველა თავისებურად იხსენებდა მორბენალ ლუკას. ტალავრის ქვეშ, სამფეხა სკამზე იჯდა ბორია. მის წინ, სადაც ადრე ნუკრია ჩამოჯდებოდა ხოლმე, ტაბაანთ გელა ხვნეშოდა თავისთვის და ანწყნარებდა ბორიას, მაგრამ ბორია არათუ არ უსმენდა, ეზიზლებოდა კიდეც ხალხის მოსმენა. თვალებჩასისხლიანებული ახედავდა ხოლმე მეორე სართულს და აეტირებოდა უცაბებად, ტაბაანთ გელა კი აგრძელებდა ხვნეშასა და ბუტბუტს. ბოლოს ველარ მოუთმინა ბორიამ ვერც დარიგებანი, ველარც არაფრის მომცემი რჩევები და ულრიალა გელას. გელას ისე შეეშინდა, სკამი აუყირავდა და შეშინებული უკან გადავარდა, მაგრამ ისე გაეცალა ბორიას, სიტყვაც არ დასცდენია. დარჩა ბორია მარტო, თავის ფიქრებში აბურდული და აგრძელებდა მისი გული სწრაფ ცემას, შეუნელებლად, მერე იქვე ჩაცუცქულ ტაბაანთ გელას გახედა და: „ბიჭო, გელა, ბოდიშიო!“ — დაუძახა თვალცრემლიანმა, თავი ხელებში ჩარგო და ატირდა.

საიდან აღარ მოდიოდა ხალხი ბორიასთან სამძიმარზე. მთელი რაიონი იცნობდა მასა და მის ოჯახს და გვერდით ედგნენ, როგორც შეეძლოთ, მაგრამ ბორიას სულ მარტო უნდოდა ყოფნა, ვერავის ველარ უძლებდა, აღარც ამდენი ხელის ჩამორთმევისა და სამძიმრის თავი აღარ ჰქონდა. ძალიან დაიღალა...

შუალამისას ოთახში ფეხებმოკუნტულ ეთერას საწოლზე ჩამოუჯდა გალეული, გაფითრებული ქმარი. არც ერთს არა ჰქონდა სათქმელი რაიმე. იჯდა ბორია,

ინვა ეთერა და თვალებდაჭყეტილები აშტერდებოდნენ ორივენი ოთახის ერთ წერტილს. იშვიათად თუ წამოიტირებდნენ და ისიც ერთიანად, რამეთუ, დაიწყებდა თუ არა ტირილს ეთერა, აჰყვებოდა ბორიაც ანდა გაახსენდებოდა თუ არა თავისი ბიჭი ბორიას და დაუზყებდა მუშტებს სრესას, აჰყვებოდა ეთერაც სლუკუნით. თავის თავს აბრალებდა ბორია და თავის თავს აბრალებდა ეთერაც. იყვნენ ასე გათენებამდე, სანამ ნიკო არ მოვიდა, ბორიას კარის მეზობელი და არ დაუძახა ბორიას.

— ბორი, ნახე როგორ წვიმს, გაჭირდება საფლავამდე მისვენება. არა ჯობს კატაფალკაზე დავრეკო? — ჰკითხა.

- კატაფალკა?
- ჰო, ძალიან წვიმს, ბორი.
- არა.
- ჰა?
- არა, კატაფალკა არა, შავი სიმახინჯე არა, არა, არა არა!

- კარგი ბორი, როგორც იტყვი...
- უთხრა ნიკომ და თავზე ცელო-ფანთგადაფარებული გაიქცა მანქანი-საკენ.

აივანზე იდგა ბორია თავსხმა წვიმიში. სიცივისაგან ბუსუსები აყრიდა. ხელში ლუკას ბავშვობისდროინდელი ფოტო ეჭირა, გაჰყურებდა განისლულ ტყეს და მაღალ ხმაზე ტიროდა.

დილიდანვე ბევრი ხალხი ირეოდა ბორიას სახლთან. შავი ქლოგები სოკოებივით მოჩანდნენ ეზოში თუ ეზოს გარეთ. შეიცვალა ლუკა. შეიცვალა მისი ბავშვური სახე, რომელსაც ეთერა დატირებისას ნერვიულად უხახუნებდა აკანკალებულ თითებს. გაყინულ და გაუხეშებულ შუბლს კი ხშირ-ხშირად ეხებოდა ლამზირას აცახცახებული ტუჩები და ინამებოდა ლუკას სხეული თბილი წვეთებისგან.

სოფლებში (და არა მხოლოდ სოფლებში) ხშირად იციან თქმა: როცა მიცვალებული სახლშია, როცა ჭირის-

უფალს მისი დატირების შესაძლებლობა აქვს, შვებაა და მეტი არაფერიო, მაგრამ, როცა ის დღე დგება, როცა რიგრიგობით შემოალავებენ შავებში ჩაცმული კაცები და ახალგაზრდები ოთახში, სადაც შემაღლებულ ადგილას ასვენია მიცვალებული, ყველაფერი წამიერად იცვლება და იფერფლება. ეს კი მაშინ ხდება, როცა ნამტირალევი და დაქანცული ჭირისუფლები, მიწიანი ხელის გულებითა და ლანვებზე შემხმარი ცრემლებით, გააღებენ სახლის კარებს და იქ, მისალებ ოთახში, სასახლის გარეშე დარჩენილ ტახტს დაინახავენ.

მიასვენებდნენ ლუკას სოფლის ბიჭები. გადაულებლად წვიმდა... წამიერად დაასვენეს სახლის წინ მდგარ სკამებზე... ტიროდა ეთერა, ტიროდა ბორია, ტიროდა ლამზირა, ტიროდა მთელი სოფელი და ტიროდა ცაც. რახანია ასე არ უწვიმიაო, — ჩაილაპარაკვებდნენ ხოლმე სოფლელი კაცები და ახედავდნენ ზეცას გაკვირვებით.

— ბოლოჯერ დამანახეთ ლუკაო, — დაიძახა ეთერამ. მესაფლავეებმა ნელა ახადეს თავი კუბოს და იჭექა ცამაც. გატალახებული ფეხებით მივიდა ეთერა შემაღლებულ ადგილას დასვენებულ ლუკასთან, მიჰყვა ლამზირაც. უნდოდა, ძალიან უნდოდა ბორიასაც მისვლა, მაგრამ იქვე, არც ძალიან შორს და არც ძალიან ახლოს იყო ჩამომდგარი, მიშტერებოდა ლუკას შორიდან და აბურ-დულიყო აზრებში. ვერ ახშობდა ჭექა-ქუხილისა და წვიმის ხმა ლამზირასა და ეთერას ტირილს.

- მოაცილეთ, ცოდნი არიანო!
- დაიძახა ვიღაცამ და მიუახლოვდნენ კაცები გატალახიანებულ ქალებს. დასველებოდა ლუკას თმები და ლურჯი პერანგი.

- მეც წამიცვანეო, — ღრიალებდა ეთერა და გამოფზიხლდა ბორიაც. — მიწათხრილიდან ნელ-ნელა, წვალებით გამოიყვანა ცოლი, ბოლოს კი მაინც გადახედა ლუკას სველ სახეს და მხ-

არზე თავი დაადო ეთერას.

ჭირდა აზელილი მიწის მიყრა საფლავზე. მთელი სოფლის კაცები ერთიანად ცდილობდნენ ლუკას დამალვას. მალავდნენ ლუკას, მალავდნენ მის ლამაზ სახესა და ახალგაზრდა სხეულს ცრემლნარევი მიწით და, როცა ბოლო ბელტი დაიფშვნა ლუკას გულზე, ბოლოჯერ დაიჭექა ცამ და წვიმამაც ნელ-ნელა გადაიღო.

●

უცაბედად დაბერდა ბორია, უცაბედად დაბერდა ეთერაც. არც ერთს არ სძინებია ორმოცი დღე. იწვნენ, აპყურებდნენ ჭერს და ერთმანეთის სუნთქვასა თუ ჩუმ ტირილს უსმენდნენ. მეორ-მოცე დღეს სიზმარი ნახა ბორიამ: ტალავერის ძირში სამფეხა სკამზე იჯდა, ნუკრიასთან ერთად, ღვინოს უსხამდა სიმამრი დოქიდან. ლაპარაკობდა ბორია, რაღაც ამბავს უყვებოდა ნუკრიას,

მერე ხმა მოესმა, ლუკას ხმა. მიიხედა უკან და დაინახა, როგორ მორბოდა მისკენ მომღიმარი და ხელებგაშლილი ლუკა. უყურებდა ბორია შვილს და ტიროდა. არადა, უნდა გახარებოდა, მაგრამ ტიროდა. იცოდა ბორიამ, იცოდა, რომ სიზმარში იყო.

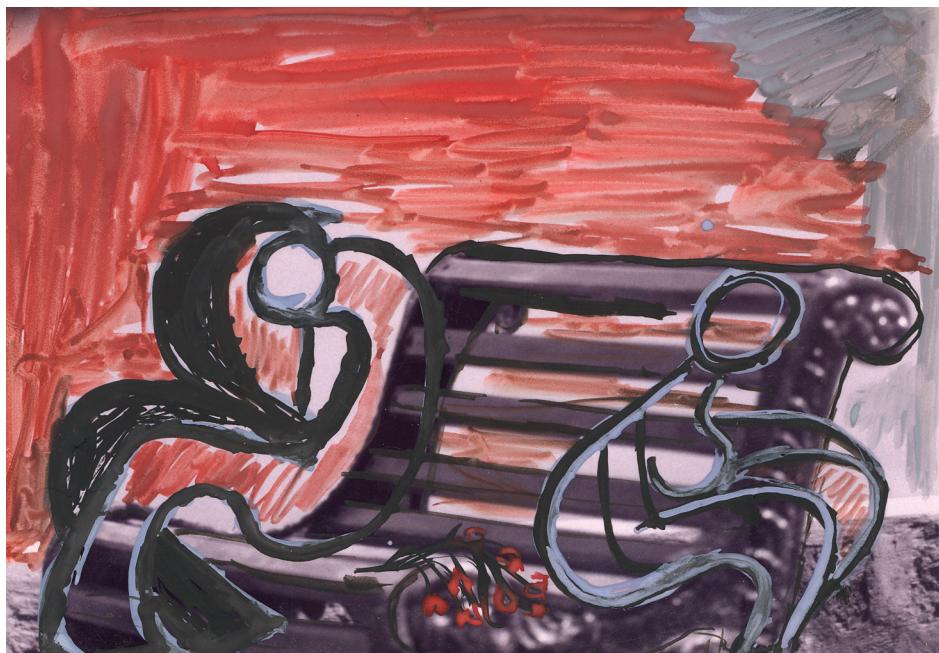
— მა, რატომ ტირიო, — ჰერთხა ლუკამ და მუხლზე ააცოცდა.

ვერ ჩერდებოდა ბორია, ვერაფრით შეძლო დაწყნარება.

— მამიკო, მამიკო, რა გატირებსო, — უმეორებდა კითხვას ლუკა და სიტყვა არა სცდებოდა ბორიას.

— ბორი, შენა პადვალში ოციანი გაქვს მიმალული არაა?! — ჰერთხა ნუკრიამ.

— ჰო, ჰო, მაქვს, მაქვს... — ამოილულლულა ბორიამ და უცბად დააჭყიტა თვალები... ბაცაცას ყეფამ გამოაღვიძა.

თამარ გელიტაშვილი

დიდთონეთელი ბიჭის სევდიანი ნაამზობი

დათია ბადალაშვილი – დიდი ხანი არ არის, რაც ეს სახელი და გვარი გაიცნო ქართულმა საზოგადოებამ. ის 2015 წელს გამოჩნდა სალიტერატურო ასპარეზზე (მისი დებიუტი უურნალ „ცისკარი 1852“-ში შედგა) და დღეს უკვე აშკარად იგრძნობა მისი შემოქმედებითი წინსვლა.

მის ნაწერებში ხან რეზო ინანიშვილის გავლენას ხედავენ, ხანაც გოდერდი ჩოხელისას.

ამგვარი თვალსაზრისი, ალბათ, ორმა ფაქტორმა განაპირობა: ერთი, რომ დათია ბადალაშვილის პერსონაჟებიც უბრალო ხალხის წიაღიდან ამოდიან. ამასთანავე, დასახელებული პროზაიკოსების მსგავსად, მასაც თხრობის ბუნებრივი, დიალექტურთან მიმსგავსებული სტილური მანერა ახასიათებს. სწორედ ამ ნიშნით თუ დავუკავშირებთ წინამორბედ მწერლებს და მეორე – დათიასთვისაც ბუნებასთან უშუალო კონტაქტი და შემხებლობა იქცა შემოქმედებითი ინსპირაციის წყაროდ. ეს კი გავლენა კი არა, შემოქმედებით პროცესში წარმოქმნილი

შემთხვევითი თანხვედრა, მხატვრულ-ეს-თეტიკური თანაზიარობა მგონია მხოლოდ, რაც ბუნების აღქმის უშუალობასა და უფაქიზეს ლირიზმში გამოიხატება.

დათია ბუნების შვილია – ბუნების სიმყუდროვის მხატვარი. ქალაქურ ალიაქოთს სოფლის იდილია ამჯობინა, ქაოსა და ყოველდღიურ ორომტრიალს განერიდა, მშობლიურ მიწაზე დასახლდა და, სამყაროს ფილოსოფიური მოდელის შესაცნობად, პირველი ხმამაღლი კითხვებიც დასვა.

ასე დაიწყო დიდთონეთელი ბიჭის შინაგანი განცდებისა და ემოციების ლიტერატურულად გარდასახვა. ის სახეობრივი აზროვნებით მხატვრულ პროზად გარდაქმნის საკუთარი თვალით ნანახსა თუ გაგონილ ყოველდღიურობას.

გარესამყაროსა თუ ადამიანური ყოფის მისეული აღქმა, ადამიანური ვნებების აფეთქება და ბუნების პირველექმნილი სიწმინდე – სწორედ ეს გახლავთ ის მთავარი ხაზი, რაზედაც

დათია ბადალაშვილის მზერაა პრო-ეცირებული. გარდა ამისა, კიდევ ერთი რამ აერთიანებს დათიას ლიტერატურულ ქმნილებებს და ერთ საერთო ციკლად კრავს – ეს არის ის უდიდესი სევდა, რომელიც მკაფიოდ და აშკარად იგრძნობა მის მხატვრულ ნააზრევში. სევდა წარმავლობისა, სევდა ადამიანის ფსიქოტიპის ამოუცნობადობისა, სევდა სიკეთის დეფიციტისა, სევდა ამქვეყნიური ყოფის იღუმალებისა, სევდა მეტაფიზიკური სამყაროს შეუცნობლობისა, სევდა ობლობისა და მიუსაფრობისა, სევდა სიყვარულისა თუ უსიყვარულობისა... – აი, ამ უსასრულო სევდიანობას ემყარება ახალგაზრდა პროზაიკოსის ცნობიერება. ასეთ ჩამონათვალში ყველა ის თხზულება მოიაზრება, რომლებიც სხვადასხვა დროს დაბეჭდილა პერიოდულ გამოცემებში („ლანა“, „ძალი“, „გარე-გარე მოსიარულე“, „დედა“, „ცეცხლად ნაქცევი სათქმელი“ და სხვ.) და რომლებიც უკლებლივ შევიდა ახლახან გამოცემულ კრებულში – „ფიქცები შორს იყო“.

ასე მგონია, ქვეყნად ყველაფერს, რაც ნაღველს იწვევს, დათია ბადალაშვილის ნაწერებში მოუყრია თავი. თითქოს სადლაც გამქრალა და გადაკარგულა ის სიხალისე, რაც წუთისოფელს სიმუხთლე-სივერაგის მიუხედავად ახასიათებს. ვერ ვიტყოდი, რომ აქ დრამატიზმი ჭარბობს. არა, კი არ ჭარბობს, ყველაგან არის, ყველა ამბავსა თუ ეპიზოდში ხმიანობს, ოღონდ ეს კი არ თრგუნავს მკითხველს, სკეპსისისა და პესიმიზმის განცდას კი არ უმძაფრებს, არამედ თანაგრძნობითა და თანალმობით აღავსებს.

დათიას მწერლურ თავისებურებას ისიც განსაზღვრავს, რომ ეპიკური თხრობის სტილს მინიატურულს ამჯობინებს.

ჩვენში მცირე ზომის პროზამ მოდერნიზმის ეპოქაში, ანუ XX საუკუნის გარიურაჟზე დაიწყო ჩამოყალიბება,

რაც ეპიკური ფორმის დაშლითა და ავ-სტრიული იმპრესიონიზმის გავლენით შექმნილ ეტიუდებსა თუ მინიატურებში გამოვლინდა. ეს პროცესი იმდენად მზარდი და გადამდები აღმოჩნდა, რომ იმ პერიოდში პოეტური მინიატურა ერთგვარ მოდადაც კი იქცა.

ქართულ სიტყვაკაზმულ მწერლობაში მინიატურის სათავეებთან დაბანა: ნიკო ლორთქიფანიძე, ჭოლა ლომთათიძე, შალვა დადიანი, სანდრო ცირეკიძე...

დღეს ჩვენი თანამედროვე ლიტერატურა კვლავ მიუბრუნდა მცირე ფორმის პროზას და თანდათანობით ისევ იკიდებს ფეხს მინიატურა, ესკიზი, ჩანახატი... ახალგაზრდა პროზაიკოსები სულ უფრო ხშირად მიმართავენ გასული საუკუნის 10-იან წლებში ფეხადგულ უნირს.

ასეთ მწერალთა რიცხვს მიეკუთვნება დათია ბადალაშვილიც, რომლის მინიატურებში აშკარად შეინიშნება ის „სულის თრთოლვა“ და „ინტიმი“, რასაც დასახელებული უანრის უმთავრეს ღირსებად მიიჩნევდა სიმბოლისტი სანდრო ცირეკიძე. ამასთანავე, არც მცირე პროზისათვის დამახასიათებელი რიტმულობა და მელოდიურობა აკლია თონეთელი ბიჭის მხატვრულ ნააზრევს, რომელიც მთლიანად ალეგორიულ-მეტაფორულ პრინციპზეა აგებული. დათიას თხრობის მანერა აზრისა და განწყობილების პარმონიულ თანხვედრას ეფუძნება. ამიტომაც მის ლიტერატურულ ქმნილებებს, აზრობრივ სიღრმესთან ერთად, გრძნობად-ემოციური ეფექტიც ახლავს.

„ლეკვი მომიკვდა!..“ – ასეთი დრამატული სათაური აქვს დათიას ბოლოდროინდელ მინიატურას, რომელიც შარშან დაიბეჭდა უურნალ „ცისკარი 1852“-ში.

ასე მგონია, ვისაც არასოდეს ჰყოლია ლეკვი, ვინც არასოდეს შეძრნუნებულა

მისი სიკვდილით, ისიც კი იგრძნობს იმ მწვავე ტკივილს და ქვეტექსტს, რომელიც ამ ნაწარმოების სიუჟეტს მიღმა იმაღება. ავტორმა შეძლო, ჩაგვეხედა მომაკვდავი, პატარა, უმწეო არსების უნუგეშო, უდიდესი სევდითა და მუდარით სავსე თვალებში, სადაც ყოველგვარი გამადიდებელი შუშის გარეშე, თვალნათლივ და მკაფიოდ იკითხება წყევლა-კრულვა ძალური ყოფის გამო, იმის გამო, რომ პირუტყვებად

გაჩნდნენ და საკუთარ ემოციებს, ადამიანებივით, სიტყვით ვერ გადმოსცემენ, თუმც მათზე მეტის თქმა კი შეუძლიათ თავიანთი ნისლჩამდგარი, მეტყველი თვალებით.

„ლეკვი მომიკვდა!..“ — იტყვის ახალგაზრდა პროზაიკოსი და თითქოს ნაღვლიან ამონახილს თან შიგნეულსაც ამოაყოლებს. ამ დროს ვხვდებით, რომ ამ მინიატურის სტრიქონებს მიღმა იმაზე მეტი სათქმელი იმაღება, ვიდრე

ლეკვის სიკვდილით გამოწვეული ერთი ტრაგიკული ამბავია.

ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟი, რომელმაც რეალურ ამბავზე ააგო სიუჟეტი, თავად ავტორის პროტოტიპია.

ლრმა ემოციით შექმნილი მინიატურა გარკვეულნილად დიდაქტიკურიცაა.

აქ ვერ ნახავ ფრაზას, სევდით რომ არ აგავსოს და გული არ აგიჩქროლოს, სიცოცხლესა და ადამიანური ყოფის რაობაზე არ დაგაფიქროს, საკუთარი ცხოვრების წესისა თუ სტილის შეცვლის აუცილებლობისკენ არ გიბიძგოს. კაცთა მოდგმის გულქვაობასა და სისასტიკეს საცნაურყოფს ავტორის სიტყვები: „ამ მონადირეების ხომ არ მესმის – იმათ კლავენ, ვინც მათ ბევრად ჯობია, მათზე ლამაზიცაა და კეთილიც“.

ძალი, რომელიც მონადირეებს დაეკარგათ, მთხოვბელის სოფელში მივიდა, სადაც, მშიერი და უპარტონოდ დარჩენილი, ადამიანებმა წარმოუდგენელი სისასტიკით გამოასალმეს სიცოცხლეს. სწორედ იმ მონადირე ძალის ნაშიერი იქცა დათია ბადალაშვილის ნაწარმოების სუბიექტად. მინიატურაში დათია ბადალაშვილი იმ პრობლემას ნამოსწევს წინ,

რომელიც მარადიულად აქტუალურია და, სამწუხაროდ და სავალალოდ, არც არასდროს გაუვა ყავლი:

„კანკალებს და შიშჩამდგარი თვალებით მიყურებს (ლეკვი – თ.გ.). ასეთი თვალები ობლებს და მშივრებს აქვთ ხოლმე. ყველა ერჩის – ძროხა ფეხს ადგამს.“

იცის, რომ ობოლია... ცხვრები რქენენ
და წყლით სავსე სათლში აგდებენ“.

აქ ობლობისა და მიუსაფრობის
დრამატული ყოფაა წარმოდგენილი.
მწერალი უპატრონო ლეკვის მაგალით-
ზე, განზოგადებულად წარმოგვიდგენს
ობოლ, დაუცველ მოზარდთა ხვედრს,
ილიას მოთხრობის – „სარჩობელაზედ“
– პერსონაჟი ძმების მსგავსად, ყველა
მათ დაწიხვლა-დაჩაგვრას რომ ცდი-
ლობს. სწორედ ამის გამო ვაებს მწერა-
ლი: „ეს ცხოვრება ობლებისა და უპატ-
რონების არ არის“.

დათია ბადალაშვილის ხელწერას, მის
მხატვრულ-გამომსახველობითი ფორმის
ყველაზე არსებით ნიშან-თვისებას თუ
მწერლურ ინდივიდუალიზმს ისიც გან-
საზღვრავს, რომ პროზაიკოსი (ხშირად,
როგორც ითქვა, აშკარად იგრძნობა, რომ
მთხრობელის უკან თავად ავტორი დგას)
სულაც არ ისწრაფვის იმისკენ, თავისი
შინაგანი ბუნება დადებითად წარმოგ-
ვიდგინოს, თავი იმართლოს, მის მიმართ
უპირობო სიმპათით განგვანყოს, ხოლო
შეცდომა თუ დანაშაული თავიდან აირი-
დოს და სხვას გადააბრალოს. ის ოდნა-
ვადაც არ იხსნის პასუხისმგებლობას და,
სხვებთან ერთად, არც საკუთარი თავის
გაკიცხვას ერიდება. სწორედ ამგვარ შემ-
თხვევასთან გვაქვს საქმე მინიატურაში
„ლეკვი მომიკვდა!“

ხშირ შემთხვევაში მხატვრულ წა-
წარმოებში მესამე პირის დამნაშავე-
ობა იკვეთება, რომლის მაგალითზეც
იწყება ფაქტის განზოგადება. დათიას
მოცემულ მინიატურაში კი ყველაფე-
რი პირუკუა – მწერალს/მთხრობელს
თავისი უნებლიერ შეცდომა გამოაქვს
სააშკარაოზე და საკუთარი „მე“-ს გა-
კიცხვით ცდილობს მკითხველის შე-
გონება-გამოფხიზლებას, ამით კი იმის
საზგასმა სურს, რომ ისიც იმავე სოცი-
უმის წევრია, რომლის გამოსწორებაც
თავადვე სწადია. ამიტომაც დანარჩე-
ნი საზოგადოების მანვიერი მხარეების
წარმოჩენა სწორედ პირადი წაკლულო-

ვანების მხილებით უნდა დაიწყოს და
იწყებს კიდეც. ამიტომაც არ ენანება
გამწერებლავი სიტყვები არც სხვების და
არც საკუთარი თავის მიმართ. ამ დროს
თვითირონია ჭარბობს მის მონათხრობ-
ში. ასე, მაგალითად:

„მე საბძლის ჭუჭრუტანებს ვქოლავ,
რომ არ გამოძრეს (ლეკვი – თ.ჩგ.) და
ისევ არ სცემონ. დღეში სამჯერ პურის
გულს ვაჭმევ...“

მერე ქალაქში წავედი. მე ხომ საქმი-
ანი კაცი ვარ?! დამავიწყდა, ჩვენების-
თვის მეთქვა, რომ ეჭმიათ მისთვის.

ის კი არა, ლეკვო, ამ ბოლო დროს
ისიც დამავიწყდა, ვინ ვარ. სხვებმა და-
მავიწყეს... ოცდაათის ვხდები და ის
არ ვიცი, ადამიანებს სადა აქვთ გული,
თორემ ძალებისა ვიცი...“

სახლში გამოკეტილი, უპატრონოდ
და უმეტვალყურეოდ დარჩენილი, შიმ-
შილითა და სიცივით სიკვდილის პირას
მყოფი ლეკვის მეტყველმა თვალებ-
მა შეძრა მთხრობელი. მოუნელებელი,
დაგვიანებული სინანულით რომ სული
დაკანწრება კაცს, ზუსტად ის განცდე-
ბია გადმოცემული დათია ბადალაშვი-
ლის მინიატურაში. უპატიებელი და-
ნაშაულის გრძნობა რომ იწევს შენკენ
დასალრჩობად და, რაც მეტად გაურ-
ბიხარ, მით უფრო გამნარებით გიჭერს
ყელზე და ამოსუნთქვის გასაქანს არ
გაძლევს. სინდისის ხმა ჰქვია ამ დაუნ-
დობელ მარწუხებს, რომელიც ნაწარ-
მოებში ცოდვის სიმძიმით გამოწვეულ
ექოდ გაისმის.

„მაპატიე, ლეკვო. შენ მელოდებო-
დი, მე კი არც გამხსენებიხარ. ისე, ადა-
მიანებისგან ეს არ უნდა გაგიკვირდეს –
იმედს ვუცრუებთ იმას, ვისაც ჩვენი იმე-
დი აქვს. როცა ვიღაც გელოდება, კვალ-
წმინდად ვიკარგებით. ალბათ, გვგონია,
რომ არ დაგვაგვიანდება“.

და იწყება „იქნებსა“ და „რომზე“
აგებული თვითგვემის ჯაჭვი:

„მაშინვე რომ გადმომეყვანა, იქნებ
არ მომკვდარიყო?!“

უფრო ხშირად რომ მექმია, ჯანი ექ-
ნებოდა და იქნებ არ მომკვდარიყო?!
მაგრამ მოკვდა!

მე საწოლზე ვზივარ, ის კი ფეჩქვეშ,
ჩემს კურტკაზე წევს მკვდარი...“

როცა ამა თუ იმ ნაწარმოების ღირ-
სებაზე საუბარს შევუდგებით, მოდით,
იმით დავიწყოთ, რამდენად აქვს მას
განმაზოგადებელი ეფექტი. როგორც
ზემოთ აღნიშნე, „ლეკვი მომიკვდა!“
ალეგორიულია და მისი ქვეტექსტი
სწორედაც რომ გაშლა-განზოგადე-
ბის საშუალებას იძლევა. ასე ვიტყოდი,
რომ ეს მცირე პროზაული ტექსტი გაუ-
ტანლობისა და სისასტიკის, უპასუხის-
მგებლობისა და უნდობლობის გამო სი-
ნაწილით ჩამოგორებული მწარე ცრემ-
ლია. დათია ბადალაშვილის მინიატურა
კიდევ ერთხელ შეგვახსენებს იმ მწვავე
და სასტიკ რეალობას, რომ ქვეყნად
ბოროტებას გასაქანი არ ექნებოდა,
ადამიანებს რომ ერთმანეთის მიმართ
ისეთი სიყვარული, მზრუნველობა და
ერთგულება შეგვეძლოს, როგორც
ძალებს შეუძლიათ. ამიტომაც მიმარ-
თავს მკვდარ ლეკვს ასეთი ემოციური
სიტყვებით უნებლივ შეცოდებით გულ-
დამძიმებული მთხრობელი, რითაც კი-
დევ ერთხელ უსვამს ხაზს ადამიანთა
გულქვაობასა და გაუტანლობას. შეიძ-
ლება ითქვას, რომ „ლეკვი მომიკვდა!“
ემოციური აღსარებაა მწერლისა:

„თუ დაგამშვიდებს, გეტყვი: შენ იმ

ბევრ ადამიანს ასი თავით ჯობიხარ,
ვისაც ზაფხულიდან მოყოლებული შევ-
ხედრივარ...“

ღამე უნდა ავდგე და გადაგმალო,
დედაჩემმა რომ არ გნახოს.

არა, ხევში არ გადაგაგდებ! ხვალ,
რომ მოდლევდება და მიწა მოლლე-
ბა, დაგმარხავ. დაგიტირებ კიდეც. შენ
ამას იმსახურებ.

ვერ შეგპირდები, საფლავზე მოვალ-
მეთქი, იმიტომ რომ მე ძალლი არ ვარ
– ერთს წამოვიტირებ და გადამივლის.

დედაჩემს ვეტყვი, რომ არ მოკვდი
და გაგაჩუქე, რომ პატრონი არ გცემს,
პატრონის პატარა ბიჭი კი დედამისს
რძეს პარავს და გასმევს; ვეტყვი, რომ
მშიერი არ ხარ, არ გცივა და არც არა-
ვის ელოდები!“

„არავინ იცის სხვისი ტვირთის წო-
ნა“-ო – ინგლისური ანდაზა გვასწავ-
ლის.

დათია ბადალაშვილის მხატვრულ
ფორმაში მოქცეული აზრი და იდეა
სწორედ იმას ემსახურება, რომ სხვი-
სი შინაგანი ტვირთის წონა და სიმძიმე
შეგვაგრძნობინოს, სხვათა შეცოდება-
ნი მწარე ცხოვრებისეულ მაგალითად
დაგვისახოს და საბედისწერო შეცდო-
მის დაშვების უფლება არ მოგცეს. მე
კი ისლა დამრჩენია, გზა დავულოცო
ახალგაზრდა კაცს – პირველი წიგნის
ავტორს.

ლადო კილასონია

როცა ფიჭვები პი არა, შენ ხარ შორს

ფეისბუქზე ლადო კილასონიას მწერლური ნიჭიერებით აღმეჭდილი ესეისტური ჩანახატი წავიკითხე დათია ბადალაშვილზე – „როცა ფიჭვები კი არა, შენ ხარ შორს“.

დათიას კარგად ვიცნობ. ჩვენი ავტორია, მისი დებიუტიც ჩვენთან შედგა; მის მიერ აღდგენილ ბიბლიოთეკაშიც ვარ ნამყოფი, დიდთონეთში; თამარ გელიტაშვილის წერილიც წაკითხული მაქვს დათიას წიგნზე, პირველ ნომერში რომ უნდა გამოქვეყნდეს; უურნალიც მზადაა დასაბეჭდად – უკვე დაკაბადონებულია. აღარაფრის დამატებას აღარ ვაპირებთ... მაინც საოცრად მომინდა ლადო კილასონიას ესეს დაბეჭდვა. ასეთი ტექსტი სოციალურ ქსელში არ უნდა ჩაიკარგოს. ის სითბოც, თანადგომაცა და კოლეგიალობაც, ლადო კილასონიას მხატვრულ-ესეისტურ ტექსტში რომაა გამუღავნებული, კიდევ უფრო საჯარო და სამაგალითო უნდა გახდეს...

ვურეკავ თამარ გელიტაშვილს:

– თამუნა, წაიკითხე ფეისბუქზე ლადო კილასონიას ჩანახატი დათია ბადალაშვილზე?

– კი წავიკითხე. შესანიშნავია! ჩვენთანაც იყო დაბეჭდილი. კარგი ბიჭია ლადო... ორივენი კარგები არიან.

– რა აზრის ხარ, შენს წერილთან ერთად რომ დავბეჭდოთ, დაკაბადონებულში ჩაამატებ?

– აუცილებლად დავბეჭდოთ. მერე რა, რომ ფეისბუქზე იდო.

– მაშინ, შევუთანხმდეთ ავტორს!

– შევუთანხმდით და ვბეჭდავთ!..

ამირან გომართელი

დათია ბადალაშვილზე პირველად ინა არჩუაშვილისგან გავიგე – სხვანაირი ბიჭიაო! მერე ბექა ქურხულმაც მითხრა: ფიროსმანივით ტიპია – არსაიდან მოსულიო. ეგენი კიდე, ისეთი ხალხია, არ შეეშლებათ. სოციალურ ქსელში დათიას ფოტოს ვაწყდები – ცელით (მგონი, თივის ზვინთან). ყოველთვის ვაფასებდი მიწაზე მომუშავე ისეთ ხალხს, ვინც ამ ბეჭდაუდებელ ფალავანთან განუწყვეტელ ჭიდაობაში სულისთვის პოულობს დროს. გელა ჩევანავაა ეგეთიო, სოსო მეშველიანიცო, ყველაზე დიდი კი ყველამ ვიცით ვინც იყო. ასეთი კაცების ხელი სხვაა, ჩამოსართმევადაც და ფურცელზეც – დაკოურილი, ღონიერი და მაინც ნაზი.

და აგე, დათიაც მოდის – ნიქოზში მივდივართ ერთი მარშუტკა მწერალ-პოეტები. თხელია დათია, საფეთქლებ-დავენილი... ნაბახუსევზე...

მარშუტკაში ადგილი არ არის. მე და დათია გვერდი-გვერდ ვსხდებით ძირს. იშვიათია, კაცს ასე გულლიად, სევდიანად, მართლად ამოსდიოდეს უბრალო სიტყვები.

ჩემს სოფელში დანგრეული ბიბლიოთეკა გავარემონტე, იქა ვარ ბიბლიოთეკარი, ათ ბავშვამდე დამიდისო. თონეთელია... გაზაფხულზე იმ სკოლის გარემონტებას ვაპირებ, რომელშიც ვაჟა-ფშაველა ასწალვიდა და იქნება შენი რაგბისტები ამოიყვანოო. ბევრი არაფერი მაქვს წაკითხული, ძირითადად ცხვარში დამქონდა წიგნები, რეზო ინანიშვილი მიყვარს და ჯავახიშვილიო.

ნიქოზშიც – საკვირაო სკოლაში – უბრალოდ და გულით იძახის სათქმელს: მე იმაზე ვდარდობ, რო ძროხები მოვიმრავლო, კარტოფილის მოსავალი ავილო, ახლა კი აქ ამოვდივარ და მრცხვენია, იმიტომ რომ ვხვდები, ჩემი სადარდებელი თქვენთან სახსენებელიც არ არისო!

მწერალი, ლაპარაკი რომ შეეძლოს, წერას არ დაიწყებდა. ჰოდა, კაცი ეგრე

გულიდან რომ იგლეჯს სათქმელს, იმისი ნაწერი უკვე საინტერესოა. ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის.

უკანა გზაზე ნიქოზელი მწერლის და პოეტის, თამარ მეტრეველის სახლში ვხვდებით. ცხინვალიდან სულ რაღაც ხუთასი მეტრია. დათია ნასვამია – ბარს, სანთელს და ჭიქა ღვინოს იღებს. გამომყევიო, – მეუბნება, სახლის უკან გადის და მიწას აბრუნებს... კარგა ხანია, არავის გადაუბრუნებიაო! ვდგავარ და ვუყურებ: როგორ მცოდნედ, მიწასგან მოღლილი, მიწასთან ომში დამჭკნარი კაცის ძუნწი, მკვეთრი მოძრაობებით ასობს ბარს გადაყვითლებული ბალახით შეკრულ მიწაში, შავ ბელტებად ატრიალებს, ბელტებში სანთელს არჭიობს...

– მე იმ მიწას ვამუშავებ, რომელზეც პაპაჩემი მუშაობდა, ის კი თავის პაპის მიწაზე და ამიტომ იმათი ხსოვნა უნდა ითქვას, ვინც ამ მიწას აბრუნებდა! – ამბობს და მშრალ, შავ გორახებში ასხამს ჭიქიდან ღვინოს.

შემდეგ ისევ სუფრას ვუბრუნდებით. დათია ვერც იქ ისვენებს... წამოო, – მეუბნება და ისევ სახლის უკან გავყავარ. ხელში პურის მოზრდილი ნაჭერი უჭირავს და სწრაფი ნაბიჯით უახლოვდება ხის ბუდრუგანასთან მიბმულ პატარა, წითურ, ბებერ ძალლს, ყეფაზევე რომ ეტყობა, ანჩხლია.

ვიძაბები, არ უკბინოს! მაგრამ, დათია ბარბაცით და თამამად მიდის ძალლთან და პურის მსხვილ ნატეხებს უყრის.

– ნახე, ბებერია, ველარ ხედავს, სუნით პოულობს, – მიხსნის დათია.

ვაკვირდები. მართალია... ძალლი დრუნჩით დაეძებს ნატეხებს, კბილებით სწვდება, თავი მაღლა ააქვს და ულონბოდ ამუშავებს ყბებს, ბუდრუგანის უკან მავთულით მოღობილი საქათმიდან კი კრიახით გამორბიან დიდი თეთრი ქათმები.

– ხედავ? ველარ ჭამს სწრაფად,

ესენი კი... – ლობესთან ხარბად მოკრიახე ქათმებზე მანიშნებს დათია. – ამბობენ, ჩვენ მოგვე ეგ პური, ჩვენ შევჭამთ სწრაფადო! ამათთან ეგრეა – ყველაფერი მარტივად და სასტიკად! – ამბობს, იმუხლება და წითურ ძალლს ეხუტება. – მოთხრობა არ არი? ჰოდა, დაწერე.

– ეგ მე ვერ დავინახე, ეგ შენ დაინახე... – ვპასუხობ მე.

დათია იმართება და უკან ვპრუნდებით.

– ვერ ვიპოვე მე ჩემი ადგილი, ლადო... – მეუბნება უცებ დათია. – იქაც, ბიბლიოთეკაში, ვერ ვასწავლე იმ ბავშვებს ვერაფერი. ვეჩებუბები: ნაგავს ნუ ყრით, წიგნი წაიკითხეთ-მეთქი და მგონი, თავი შევაზიზდე, მასწავლებელივით გავხდი!

ვუყურებ ამ მთვრალ, თვალებჩანითლებულ, მიწას ჩაჩერებულ ბიჭს და გული მეკუმშება, იმიტომ რომ ვხვდები, რასაც ახლა ვისმენ, ნაღდია, გულსა და დარდში გამოწურული და, როცა სიტყვა მაქედან მოდის, ყველაზე უხამსი გინებაც კი ისე ლამაზად ცვივა, როგორც წვეთები სტალაქტიტებიდან. კაცში სატიკვარი სხვანაირად იგრძნობა. ისე კი არა, სუფრაზე მიცვალებულების სადლებრძელოს ჯერი რომ მოატანს და ყველა უცებ ჩამოიფარებს სევდის ნიღაბს. არა, მთავარი სატკივარი სხვაგან იმალება – უბრალო სიტყვებში, ხმაში, გამოხედვაში და კიდევ იმ, რაღაცაში, რასაც შესატყვისს ვერ მოუქებნი, უნდა იგრძნო.

ამიტომ სახლში დაბრუნებული დათიას წიგნის კითხვას ვიწყებ. „ფიჭვები შორს იყო“ – ასე ჰქვია ამ სიფრიფანა ბლოკნოტში ჩანვეთებულ პატარ-პატარა ჩანახატებს, რომლებშიც ზღვასავით დარდია დატეული. უცნაური რამეა ეს ლიტერატურა.

ვკითხულობ და სულ გულზე მეცემა ეს მართლა „სანთლის ნაღვენთივით“ ციცქანა და ცხელი ამბები, სადაც ბიჭი, რომელმაც საფრთხობელასავით იცეპვა გოგოსთან, რომელიც უიმედოდ უყვარს. მარტო და მთვრალი ისე ცეკვას ქუჩაში, „დეკემბრის ცივ და მშრალ ღამეს, გამთენისას... თითქოს თბილი წვიმა მოდიოდეს“, სადაც „ჯაფისგან მაჯებდამდნარი“ ხალხი ჰყვება თავის უბრალო, მკაცრ, სევდიან ამბებს, სადაც მიწასთან ჭიდაობისგან გაუხეშებული და შვილის გულჩილობით გაბრაზებული მამა სახლიდან გამოუსვლელად გამოსძახებს „ზამთრის ღამესავით სუსხიანი ხმით“: ნუდა მისდევ მაგ შენ ძალლს, ხო ხედავ, მგელმა წაიყვანაოდა, სადაც ამოთხრილ საფლავთან დამდგარ მუნჯ მესაფლავეს „ჩამოტეხილი ტოტებივით ეკიდა ხელები“.

ვკითხულობ ამ საოცარ შედარებას და, მეჩვენება, რომ ასეთ რამეს მხოლოდ ის დაწერს, ვინც ჯერ კიდევ ახლოსაა ბუნებასთან და ვისაც ჯერ კიდევ ესმის მისი; ვინც იცის, რომ ბალახისთვის „აგვისტოში ყვითელი სიკვდილის ფერია“; მახსენდება, როგორ მიხსნის მთვრალი დათია ბებერი ძალლის და მშიერი ქათმების ამბავს იქ, ნიქოზში, ცხინვალთან ახლოს და ვხვდები, რამდენი რამე დამავიწყდა, რამდენს ველარ ვხედავ იმის მერე, რაც სოფლიდან წამოვედი; როგორ თანდათან ვიქეცი ბეტონის ქალაქის იმ ტყვედ, ვისაც ძროხის ეშინია – არ მიკბინოსო და ვხვდები, რომ ფიჭვები კი არა, ეს მევარ შორს და უცებ ძალიან მინდება, დაუკითხავად ვესტუმრო თონეთში დათიას და ვნახო მისი სახლი, მისი ძროხები, მისი ბიბლიოთეკა, მისი ლამაზი და სასტიკი სოფელი და ის სკოლა, სადაც ორი წელი ასწავლიდა მიწაზე მომუშავე ყველაზე დიდი ცალთვალა!

დინო ჯუცატი

სხვა რამეს არც ელოდნენ

პაპანაქება სიცხე იდგა. დიდი ხნის მგზავრობის შემდეგ მატარებელი, როგორც იქნა, ქალაქის სადგურში შევიდა. დილამდე არაფერი გადიოდა, გზის გაგრძელება შეუძლებელი იყო და ფეხზე დაგომით ისედაც დაღლილები, ანტონიო და ანა, ღამის გასათევად, სასტუმროსკენ გაემართნენ.

სადგურიდან გამოვიდნენ თუ არა, სიცხისგან გახურებულ მოედანზე მოხვდნენ. ბიჭს ცალი ხელით ჩემოდანი მიჰქონდა, ცალით კი ანას მიათრევდა, რომელიც დაღლილობისგან დასიებულ ფეხებს ძლივს ამოძრავებდა.

სადგურის ტერიტორიაზე სასტუმრო რამდენიმე იყო, მაგრამ ფანჯრებზე ყველას დარაბები ჰქონდა ჩამოფარებული. წინ არც ერთი მანქანა არ იდგა და ირგვლივ სიცარიელე სუფევდა. ერთი ადამიანიც არ ჩანდა.

ახალგაზრდებმა უბრალო სასტუმრო აირჩიეს – „ჰოტელ სტრიგონი“. მის შესასვლელთანაც არავინ ჩანდა, არა-

ნაირი ცოცხალი არსება. არც არაფერი ინძრეოდა და ირგვლივ ყველაფერი სიჩუმეს მოეცვა. მისაღებში რომ შევიდნენ, დახლის უკან, სავარძელში ჩაძინებული კაცი დაინახეს.

– ბოდიში... – უთხრა ანტონიომ დაბალი ხმით.

კაცმა ცალი თვალი ძლივს გაახილა და ნელა-ნელა ფეხზე წამოდგა. მათ წინ მაღალი, შავი მამაკაცი წამოიმართა.

სანამ ანტონიო რამეს ეტყოდა, კაცმა უარის ნიშნად თავი გააქნია, თან მტრულად მიაჩერდა და საჩვენებელი თითით მერხზე დადებულ სასტუმროს სქემაზე მიუთითა.

– მთლად სავსე ვართ. ვწუხვარ, ერთი ადგილიც არ მაქვს, – ისე წარმოთქვა ეს სიტყვები, გეგონებოდათ, წლების განმავლობაში დაზეპირებულ ფორმულას იმეორებსო.

არც სხვა სასტუმროებს ჰქონდათ ადგილი. ყველას ვესტიბიული ცარიელი აღმოჩნდა. არსად არავინ შედიოდა

და არც გამოდიოდა, არც ვინმეს ხმა ისმოდა კიბეებზე. ყველგან თვლემდნენ გაოფლილი და მოწყენილი მეკარეები.

წყვილს ყველა ერთნაირად აშტერ-დებოდა. ყველა სასტუმროს სქემას უთითებდა და ამბობდა, ადგილი არ გვაქვს, საკუჭნაოშიც კიო.

ასე დაეხეტებოდნენ ანტონიო და ანა ერთი საათის განმავლობაში მზით გახურებულ გზაზე და უფრო იღლებოდნენ, ძლივს მიაბიჯებდნენ. ბოლოს მეშვიდე თუ მერვე სასტუმროს მიადგნენ. იქაც რომ უარი მიიღეს, ანტონიომ საპირფარეშოში შესვლა მოითხოვა.

— საპირფარეშო? — კითხვა დაუბრუნა კაცმა. — საპირფარეშოს ეძებთ? მერე და, რატომ არ მიდიხართ დღის სასტუმროში? აგერაა, ორ ნაბიჯზე... — და გზა უჩვენა.

წავიდნენ. ანა ველარც კი ლაპარა-კობდა უკვე, არაქათი გამოსცლოდა. მისი მკაცრი გამომეტყველებიდან კარგად ჩანდა, რომ გაბრაზებულიც იყო.

დღის სასტუმროსთან მივიდნენ. შესასვლელთან პოლიქრომული სტენდი დაინახეს, რომელიც ქვევით ჩამავალ კიბეს უთითებდა. ცოცხალი არსება არც აქ ჩანდა. ჩავიდნენ თუ არა, მაშინვე უიმედობა დაეუფლათ. ორი სალაროს წინ, რომლებზეც „საპირფარეშო“ ეწერა, დიდი რიგი იდგა ქალებისა და მამაკაცებისა. იქვე ისხდნენ ისინი, რომლებსაც ქვითრები უკვე შეეძინათ და თავიანთ რიგს ელოდნენ, თან ერთმანეთს ეჩურჩულებოდნენ.

— ღმერთო ჩემო, ალარ შემიძლია! — თქვა ანამ.

— გამაგრდი, მოითმინე. მალე მოვითქამთ სულს და მერე, ღვთის ნებით, სასტუმროსაც ვიშოვით.

ასე, ორივე რიგში ჩადგა.

საპირფარეშოებიდან ცხელი ორთქლი გამოდიოდა, რის გამოც ჰაერი ტენიანი და სულის შემხუთველი ხდებოდა. ანტონიომ შენიშნა, რომ სკამებზე მსხდომი ადამიანები მათ აკვირდე-

ბოდნენ, უფრო მეტად — ანას. თვალს შეავლებდნენ და მერე ერთმანეთს ეჩურჩულებოდნენ. ბოროტულადო, ვერ იტყოდით, რადგან დამცინავი ღიმილი სახეზე არავის დაჰკრავდა.

ნახევარსათიანი ცდის შემდეგ ანას სალაროსთან მისვლა მეგობარზე ადრე მოუწია. მაშინ, როცა გოგომ გამყიდველს ასი ლირა მიაწოდა, ანტონიოს ყურადღება მის წინ მდგომსა და გამყიდველს შორის გამართულმა კამათმა მიიპყრო: სალაროში დასაბრუნებელი ხურდები არ ჰქონდათ, კაცს კი მხოლოდ ქალალდის ფულით გადაეხადა შეეძლო.

— გთხოვთ, გაიწიოთ და სხვები გაატაროთ!.. — ამბობდა გამყიდველი.

ისე ხმადაბლა კამათობდნენ, თითქოს ეშინოდათ, სხვებმა არ გაიგონონ. ბოლოს კაცი ბუზღუნ-ბუზღუნით გადგა გვერდით და გზა ანტონიოს დაუთმო. ბიჭმა მხოლოდ მაშინ შენიშნა, რომ მეორე სალაროსთან ანაც კამათობდა. სახეზე განითლებულიყო და, აქმშინებული და აღელვებული, ჩანთაში რაღაცას ეძებდა.

— ფული დაკარგე? — ჰკითხა ანტონიომ.

— არა, პირადობის მოწმობას ითხოვენ და ვერ ვპოულობ.

— ბატონო, თქვენი ჯერია... — დაბალი ხმით გადმოსძახეს სალაროდან ანტონიოს. — ოთხმოცი...

— საბუთი საჭიროა?

— იმედია, კარგად... — ორაზროვნად გაელიმა გამყიდველს; თან ვინ იცის, რა გაიფიქრა.

ანტონიომ პირადობის მოწმობა მიაწოდა, მან კი საჭირო რიცხვები გადაიწერა.

ამასობაში, ქალების რიგში ჩოჩქოლი ატეხილიყო. ვიღაც ანას წინააღმდეგ პროტესტს გამოთქვამდა. უცებ სალაროდან ქალის არასასიამოვნო ხმა გაისმა:

— ქალიშვილო, საბუთი თუ არ გაქვთ,

გაიწიეთ, თუ შეიძლება!

— მაგრამ ცუდად ვარ, საპირფარე-შოში შესვლა მჭირდება. — იუნებდა ანა, თან უხერხულად იღიმებოდა, თავი რომ შეეცოდებინა. — აქ ერთი მამაკაცია, რომელიც მე მიცნობს. მას აქვს საბუთი...

— დასაკარგი დრო არ მაქვს! — მოკლედ მოუქრა გამყიდველმა.

ანტონიომ გოგოს მკლავში ხელი თავაზიანად მოჰკიდა და გვერდით გასწია.

— ეს რას ნიშნავს? რა მეთოდია?! — ანამ საერთოდ დაკარგა სიმშვიდე და გამყიდველს უყვირა.

— ყაჩალებიც რომ იყოთ, არავითარ შემთხვევაში! — ექოსავით გაისმა სალაროდან სკანდალური ხმა.

ყველა მათ მიაჩერდა და ერთმანეთს შორის ჩურჩული უფრო გამალებით იწყეს.

— ესლა გვაკლდა! ახლა რა უნდა ქნა? — ჰეთხა ანტონიომ.

— რა ვიცი, — ცრემლნარევი ხმით უპასუხა ანამ. — საპირფარეშოში შესვლაც კი შეუძლებელია ამ დაწყევლილ ქალაქში. შენ მაინც თუ აიღე ბილეთი?

— მე, კი... და ჩემ მაგივრად მინდა შეგიშვა.

საპირფარეშოს შესასვლელს მიუახლოვდნენ, სადაც ქალი იდგა, ხრინწიანი ხმით ნომრებს რომ იძახდა.

— მაპატიეთ... ერთი თხოვნა მაქვს... მე ბილეთი ავიღე, მაგრამ უნდა წავიდე... არ შეუძლია, ამ ქალიშვილს ჩემ მაგივრად შევიდეს? — მიმართა ანტონიომ.

— რა თქმა უნდა. — უპასუხა ქალმა. — სალაროსთან მივიდეს და საბუთი გაატაროს...

— მისმინეთ... — ჩაერია ანა. — მე საბუთს ვერ ვპოულობ. შემიშვით მის გარეშე, გთხოვთ! ცუდად ვარ. ნახეთ, ფეხები როგორი დასიებული მაქვს!..

— მაგრამ მე არ შემიძლია, შვილო! — უპასუხა ქალმა. — რომ გამიგონ, ცუდ დღეში ჩამაგდებენ, მერწმუნეთ!

— წავიდეთ, — გაბრაზდა ანტონიო. — ყაზარმას უფრო ჰგავს ეს ყველაფერი! ყველა მათ მისჩერებოდა და ჩურჩულებდა.

ახალგაზრდები კიბეზე ავიდნენ და ხალხის ხმაც თანდათან მიწყდა.

— წავიდეთ. სადმე ჩამოვსხდეთ, გთხოვ! — თქვა ანამ. — ფეხზე დგომა აღარ შემიძლია. აი, ეგერ ბალი ჩანს!

გზის პირას გაშენებული ბალი შორიდან უკაცრიელი ჩანდა, მაგრამ შიგ რომ შევიდნენ, ნახეს, ხალხით იყო სავსე. ჩრდილში მოქცეული ყველა სკამი დაკავებული იყო. უნდა დაკმაყოფილებულიყვნენ ერთით, რომელზეც ხის ტოტის ჩრდილი ოდნავ გადმოდიოდა. ანამ, როგორც კი ჩამოჯდა, მაშინვე ფეხსაცმელები შეიხსნა. ირგვლივ ჭრიჭინების ხმა ისმოდა. ყველაფერი დასიცხული და დამტვერილი იყო.

ახალგაზრდებმა ცოტა მოშორებით, ბალის ცენტრალურ ადგილას, ფართო, ნრიული ფორმის შადრევანი დაინახეს, რომლის შუა ნაწილიდან წყლის ნაკადი გამომწვევად ასხამდა. მთელ ბალში, მიუხედავად თაკარა მზისა, ხალხით სავსე ერთადერთი ადგილი ეს იყო. ქალიცა და კაციც, ყველა ამ შადრევნის კიდეზე ჩამოსხდარიყო და გასაგრილებლად ხელებს წყალში ყოფდა. შუაგულ შადრევანში ნახევრადშიშველი, მოუსვენარი ბავშვები ნავებით თამაშობდნენ, ჭყუმპალაობდნენ, ერთმანეთს წყალს ასხამდნენ, ყვიროდნენ. მათი ურიამული შორს ისმოდა. ერთი ტანსაცმლითაც კი ყვინთავდა შიგ, პირდაპირ მუცლით ხტებოდა და დედის ძახილს ყურადღებას არ აქცევდა.

ირგვლივ რაღაცნაირი დაჭაობებული ორთქლი ჩამოწოლილიყო, თითქოს ახლომდებარე ბრინჯის ყანები ყარან და სუნი ქალაქზე მძიმედ ეშვებაო. მზის სხივებს ამასობაში ძალა დაეკარგა, მაგრამ მაინც აუტანელი სიცხე იდგა.

— შეხედე, წყალი! — წამოიძახა მოულოდნელად ანამ. — ერთი წამით დამელოდე!

გოგომ ფეხსაცმელებს ხელი ისე გაუშვა, რომ ანტონიომ მათი დაჭერა ვერც კი მოასწრო. შადრევნისკენ გაექანა, მის კიდეებზე მსხდომთ ბოლოში მოუხადა, მუხლზევით კაბა აიწია და შიგ ჩახტა.

— ოჲ, რა სასიამოვნოა! — მიაძახა ანტონიოს, რომელიც ჩემოდნითა და ფეხსაცმელებით ხელში ნელ-ნელა უახლოვდებოდა.

შადრევნის ირგვლივ მსხდომი დაღლილი და ჩათვლემილი ადამიანები იმნამსვე გამოფხიზლდნენ, გამოცოცხლდნენ და გოგოს მიაჩერდნენ. მერე ერთმანეთს მოკლე-მოკლე დიალოგით ჩურჩული დაუწყეს. ბოლოს ადგა ერთი დიასახლისის გამომეტყველების, ასე ორმოცი წლის ქალი და დაიძახა:

— ქალიშვილო, ამოდით ზევით, თუ შეიძლება! ეს შადრევანი ბავშვების-თვისაა განკუთვნილი.

ანა ისე კმაყოფილი იყო იქ ყოფნით, რომ ქალის ხმა არც კი გაუგონია, თანაც ბავშვების ურიამული იქაურობას ფარავდა.

— ქალიშვილო! — გაიმეორა ქალმა უფრო ძლიერ, თითქმის იყვირა. — იცოდეთ, რომ შადრევანში ჩასვლა თქვენთვის არ შეიძლება. ის მხოლოდ ბავშვებისთვისაა.

სხვა ქალებმაც დაუდასტურეს, ნიშანი მისცეს თავის ქნევით.

ანა მობრუნდა, სახეზე ჯერ კიდევ შერჩენდა ღიმილი.

— ბავშვებისაა თუ არა, ცოტა გაგრილება მეც მჭირდება, — თავაზიანად უპასუხა და თან შადრევნის შუაგულისკენ გაიწია, სადაც წყალი უფრო ღრმავდებოდა. მაშინ ერთმა, მელასავით გამომეტყველების ქალმა აღელვებით იყვირა:

— ეს შადრევანი ბავშვებისთვისაა, გასაგებია? ბავშვებისთვის!

სხვებმაც დაიწყეს ყვირილი.

— ამოდით ახლავე! ამოდით! ეს მხოლოდ ბავშვებისთვისა! — ექოსავით გადადიოდა მათი ხმა.

პატარებსაც შეეწყვიტათ თამაში და გოგოს ისე მისჩერებოდნენ, თითქოს მისგან რამეს ელოდნენო.

— ახლავე ამოდით! აკრძალულია თქვენი აქ ჩასვლა.

ანა შუაგულ შადრევანთან იმყოფებოდა, სადაც მეტი ბავშვი იყო შეკრებილი. წყალი მუხლებამდე წვდებოდა. ყვირილზე კი მობრუნდა, მაგრამ არ დაუნახავს, ქალებს სახეები როგორ დასწილებოდათ, გაოფლიანებოდათ, სიბრაზისგან თვალები დაქაჩივოდათ და ტუჩები კუთხეებში ზიზლით დანაოჭებოდათ, თორემ მართლა შეეშინდებოდა.

— ეჲ! — აუქნია ხელი თავის მობეზრების ნიშნად.

— ანა, ანა, ამოდი ახლა! საკმაოდ გაგრილებული ხარ უკვე. — ჩხუბის თავიდან აცილების მიზნით, მშვიდი ხმით უთხრა ანტონიომ.

— ჰო, ჰო... კიდევ ერთხელ, რა... — გოგომ, ჩემ გამო რცხვენია და ქალების მხარეს მიტომ დადგაო, გაიფიქრა და პასუხის ნიშნად, წყალში პატარა ბავშვივით უფრო ჩაატყაპუნა ფეხები, თანაც არ უნდოდა, იმ კუდიანებს რომ გაემარჯვებინათ.

უცებ შადრევნის თავზე რაღაც ნაცრისფერი მასა გამოჩენდა, რომელიც ჯერ ანას ზურგს მძიმედ დაეცა და მერე თანდათან ცისფერ, ყვავილებიან კაბაზე ჩამოედინა. ეს იყო ტალახის ბურთი, რომელიც ერთმა მაღალმა, მსუქანმა ქალმა შადრევნის ფსკერიდან ამოილო და გოგოს მოულოდნელად ესროლა.

ირგვლივ ყიუინი და სიცილი გაისმა.

— ახლავე ამოდით წყლიდან, ახლავე! — აყვირდნენ კაცებიც.

მანამდე მოთენთილი და ჩამკვდარი ადამიანები ახლა აღელვებული და

აღგზნებული ჩანდნენ. ყველას ამ უცხო კილოთი მოსაუბრე თავხედი გოგოს დამცირება უნდოდა.

— ლაჩჩებო! — დაიყვირა ანამ და შემობრუნდა. მერე ცხვირსახოცი ამოილო და ტალახით დასვრილი კაბის წმენდას შეუდგა, მაგრამ ხალხს მისი დაცინვა უფრო და უფრო მოუნდა და ტალახის ბურთები დაუზოგავად დაუშინა — ბეჭიცეც მოარტყეს, ყელზეც, ფეხებზეც... ასე გაიმართა შეჯიბრი.

— ამოდი, ამოდი! — ყვიროდნენ მხიარულად.

ერთი კარგად მაშინ გაიცინეს, როცა ანას ტალახის დიდი მასა ყურზე მოხვდა და სახე მთლად დაესვარა, მზის სათვალეები წყალში ჩაუვარდა. ამ ტალახის სეტყვის ქვეშ გოგო თავის დაცვას ცდილობდა, შფოთავდა და გაურკვევლად რაღაცას ამბობდა.

ამ დროს ანტონიოც ჩაერია. ხალხი გასწი-გამოსწია და აღლვებულმა უაზროდ მორთო ყვირილი:

— ღვთის გულისათვის! ღვთის გულისათვის! შეჩერდით! რა დაგიშავათ ამ გოგომ?! დაანებეთ თავი! გეუბნებით, რომ... მისმინეთ... გირჩევთ... ანა, ანა, ამოდი ახლავე!

ანტონიო მათთვის უცხო იყო. ისინი დიალექტზე ლაპარაკობდნენ და მისი სიტყვები უცნაურად და სასაცილოდ ეჩვენებოდათ. იქვე მდგომმა ახალგაზრდამაც დასცინა, მისი სიტყვები ენამოჩერით გაიმეორა და თან არანორმალურად ახარხარდა. იქნებოდა ასე, ოცდაათ წლამდე, თხელი, საზაფხულო მაისური ეცვა და ნაძირლას გამომეტყველება ჰქონდა.

ანტონიოს ტუჩები აუცახცახდა.

— ჴო, რაო? რა მოხდაო? — მოუბრუნდა დაცინვით ახალგაზრდა.

უცეპ, ერთმა ქალმა ანასთვის სასროლი ტალახი ხელში აიღო. ანტონიომ, როგორც კი თვალი მოჰკრა, მაშინვე გადახტა, ხელი მაჯაში წაატანა და გადააგდებინა.

— ქალებზე სწევ ხელს? ქალებზე? — უყვირა იმ ახალგაზრდამ. — შენ მეგობარი ხარ მისი, არა? — ამის თქმა და ქვეშ მოყოლა, მერე მუშტი მოუქნია.

ანტონიომაც მოუქნია მუშტი, მაგრამ კარგად გამიზნული არ გამოდგა და მხარზე გაჰქირა მხოლოდ. ახალგაზრდა არც კი შეტორტმანებულა, პირიქით, იცინოდა, გეგონებოდათ, კარგად ერთობაო; ხტუნავდა კიდეც, მოკრივესავით. აპა, მოდი, ვიჩეუბოთო. მისი საკმაოდ ნელა მოქნეული ხელი ანტონიომ რატომლაც ვერ აიცილა და ღვიძლზე მოხვდა. ხუმრობით მოქნეულს კი ჰგავდა, მაგრამ ბიჭი ტკივილებისგან მაშინვე ორად მოიკეცა და აკვნესდა, მერე ღებინების შეგრძნებაც დაეწყო, თვალთ დაუბნელდა, უკუსვლით წაბარბაცდა და ხეს მიეყრდნო.

ამასობაში ხალხი შადრევანთან შეკრებილიყო. იქ რაღაც ახალი ხდებოდა. ანა ჯერ კიდევ წყალში იმყოფებოდა, მთლად ტალახით დასვრილი. სახე და-ძაბული ჰქონდა და ნერვიულობისგან ძლივსდა სუნთქავდა. თვალებს ხელებით იფარავდა და თან ცდილობდა, მონინააღმდეგები წყლის შესხმით მაინც მოეგერიებინა, მაგრამ ძლივს ინძრეოდა, ძალიან დაღლილი იყო. ძალაგამოლეული ბავშვების უკან დამალვასაც კი ცდილობდა, იმის იმედით, რომ დედები ტალახს შვილებს არ ესროდნენ, მაგრამ...

— ანტონიო, ანტონიო, შეხედე, რა დღეში ჩამაგდეს! ღმერთო, რა დღეში ჩამაგდეს! — იმეორებდა სულ, თითქოს სხვა რამის თქმა არ იცოდა.

— ამოდი ახლავე, ამოდი! აპა, შენ!.. ამოდი! დაისვარე? თქვი, დაისვარე? ამოდი, ამოდი!.. ბავშვებო, ამოდით თქვენც!.. ბავშვებო, ამოდით! — იძანდნენ ქალები და თავიანთი შვილები ზევით აჰყავდათ.

შადრევანი ბავშვებისგან იცლებოდა და ანა თანდათან მარტო რჩებოდა. ამოსვლა კიდეც რომ გადაეწყვიტა,

იოლი არ იქნებოდა. ისე გაუშვებდნენ? თავს უარესად არ დაესხმებოდნენ?

ირგვლივ ხეებზე ჭრიჭინები უფრო აჭრიჭინდნენ, თითქოს ფოთლებს რაღაც დაახტა და შეშინდნენო. რვა-ცხრა წლის ბიჭუნა, რომელიც ასეთი ხმაურისგან ძლიერ გაღიზიანებული ჩანდა, ანას მიუახლოვდა და ხის სათამაშო ნავი, სულ რომ ხელში ეჭირა, წვივზე ისე ძლიერ მიარტყა, რომ გოგომ სიმწრის-გან იკივლა.

ბევრი რამ შეიძლება მოხდეს ერთ ან ორ წუთში. ბევრი რამის ჩადენა შეუძლიათ ადამიანებს სულ მცირე ხანში და მათ ხელს ვერ შეუშლის, ვერც ძლიერი სიცხე და ვერც ბრინჯის ყანების აუტანელი სუნი.

გოგონას ყელში ყვირილის საშინელი სურვილი დაიბადა, მაგრამ გარეთ ვერ გამოვიდა, მხოლოდ ჩურჩულივით, სისინივით გამოიცა.

ამ დაძაბულობაში მან ერთ ბავშვს ხელი მოჰკიდა და წყალში ჩააყვინთვინა. რამდენიმე წამით ასე გააჩერა, მაგრამ უცებ ზემოდან გამაყრუებელი, საზარელი ხმა გაისმა:

– შვილს მიკლავს! შვილს მიკლავს! მიშველეთ! მიშველეთ!

ვინდა გრძნობდა უკვე სიცხეს?!

საბაბი ამ არეულობისა დაუჯერებელი იყო. ვეღარაფერი შეაკავებდა ადამიანების სულის სიღრმეში წლების მანძილზე ჩაგროვებულ ბოროტებას, რომელიც არც კი იციან, თუ აქვთ.

ქალები არანორმალურმა სიბრაზემ შეიპყრო. მელასავით გამომეტყველების ქალმა ხტუნვაც კი დაიწყო.

– ჯალათი! ჯალათი! ჯალათი! - ყვიროდა გიჟივით, უაზროდ.

რამდენიმე მეტრის მოშორებით ტკივილით შეწუხებული ანტონიო ისევ კვნესოდა. ხედავდა, რაღაც რომ ხდე-

ბოდა, მაგრამ ვერ გაეგო, რა. იმას კი ხვდებოდა, რომ ხალხი ისე აღარ ლაპარაკობდა, როგორც მანამდე. მაშინ დიალექტით ლაპარაკობდნენ, მაგრამ ახლა, რატომძაც ეჩვენებოდა, რომ მათი პირები იბერებოდა და სივდებოდა, რომლებიდანაც სხვადასხვა, უაზრო, ულამაზო სიტყვა ამოდიოდა, როგორც ექო ლრმა ჭაბურლილიდან. იქაურობა ბოროტებასა და აგრესიას მოეცვა. ამ გაუგებარ და სასტიკ ქალაქში ანტონიო თავს ცველანაირად უცხოდ გრძნობდა.

მოულოდნელად საზარელი ყვირილი გაისმა და ხალხი შადრევანში გადაეშვა. სულ რამდენიმე წამში წყლიდან ამოთრეული ანა ორ-სამ ქალს ხელში ეჭირა და სასტიკად ურტყამდა. გოგო მთლად დასვრილი იყო, სახეზე მიწისფერი ედო და მომაკვდავივით სუნთქავდა. ტიროდა? ასლოკინებდა? ყვიროდა? მისი ხმა ხალხის ყვირილით იფარებოდა. ხანდახან ვიღაც ფეხებში ჩაარტყამდა ხოლმე და ისიც წაბარბაცდებოდა, მაგრამ ქალებს ხელები წელს უკან მიეკრათ და ისე მიათრევდნენ. ნეტა, სად უნდოდათ მისი წაყვანა?

ანტონიო შეშფოთებული იყო. მის ირგვლივ მხოლოდ გამხეცებული სახეები ჩანდნენ, სისასტიკით რომ იყურებოდნენ. გულამოვარდნილმა პატრულის მოსაძებნად წასვლა გადაწყვიტა, მაგრამ, როგორც კი იქაურობას გაშორდა, საშინელი შეძახილი გაიგონა: – გალიაში!

ნეტა, ეს სიტყვა რას ნიშნავდა? რისი გაკეთება უნდოდათ? იქნებ შემოესმა?

ორასი მეტრი არ ჰქონდა გავლილი, ორი პატრული შემოხვდა. აურზაურის გაგონებაზე წამოსულიყვნენ, მაგრამ ნელა მოდიოდნენ, აუჩქარებლად. ანტონიო მათთან ქშენა-ქშენით მივარდა და უთხრა:

– ძალიან გთხოვთ, უშველეთ! იქ გოგონას კლავენ, დაჭერილი ჰყავთ და სადღაც მიჰყავთ!

პატრულები ერთმანეთს გაკვირვე-

ბული მიაჩერდნენ, თითქოს ვერ გაეგოთ, რას ეუბნებოდნენ, მაგრამ ნაბიჯს ოდნავ მაინც აუჩქარეს. ქალების ჯგუფი, რომელიც ანას მოათრევდა, მალე წინ შემოხვდათ. გოგო განადგურებული ჩანდა, მინასთან გასწორებული.

– დედა!.. დედა!.. – იმეორებდა განუწყვეტლივ.

ისინი კი მას საქონელივით მოათრევდნენ. უკან ქალების ჯგუფი კიდევ მოდიოდა, გამარჯვების ნიშნად, ბავშვი მოჰყავდათ. ეს ის ბიჭი იყო, ანამ წყალში რომ ჩააყოფინა თავი.

– ტონინო, ჩემო სულო! – ყვიროდა დედამისი, თან შვილს ფეხებზე ეფერებოდა, – კელე კნნ კე ლევ მმმმმმმ! – და წინა სიტყვების შემდეგ პირიდან ასეთი უაზრო ლმუილი ამოსდიოდა.

დანარჩენი ქალები თანხმობის ნიშნად თავს უქნევდნენ და ტაშს უკრავდნენ. ერთი ქალი კი დროგამოშვებით წინ გარბოდა და ანას ზურგში ძლიერად ურტყამდა მუშტებს.

რაღას უცდიდა პატრული ნეტა?! ისე მორიდებულად გამდგარიყვნენ განზე და უესტიკულირებდნენ, თითქოს ქალების გავლას ელოდნენ, გზას უთმობდნენო. ერთი კუზიანი კაცი მათ ქშენა-ქშენით შემოეგება და ღმუილნარევი სიტყვებით უთხრა:

– დავიჭირეთ. უნდოდა, მმეგ ნ ბემბ გჰჰ მმმმ მმმმ!

პატრული გაფითრებული იდგა. ერთმა ანტონიოს კი გადახედა, თითქოს ბოდიშის მოხდა უნდაო, მაგრამ ბიჭის გამომეტყველებაში მოვალეობისკენ მოწოდება რომ დაინახა, შეცბა და მეორეს ანიშნა, დროა, ვიმოქმედოთო. მერე ერთ-ერთ ქალს ხელი მოჰკიდა და მერყევი ხმით მიმართა:

– ერთი წუთით! ერთი წუთით, ქალბატონო!

ქალმა არც კი მოხედა, ისე იყო აღგზნებული. რაღაც ძალა ამ აუიოტაჟში ჩართვისკენ უფრო იზიდავდა. პატრულმა მას ხელი გაუშვა.

ადამიანების წამოძახილები ერთმანეთში ირეოდა. ყველა აგრესიული და ნორმიდან გადასული ჩანდა. მათ შორის ძალადობის სურვილი ჭირივით ვრცელდებოდა. ფეხქვეშ საშინელი მტვრის ბული იდგა.

ანა ბალის იქით, ძველ ციხე-სიმაგრესთან მიათრიეს. მასთან დამაკავშირებელი ხიდის ზევით გალია ეკიდა, რომელშიც ადრე, ხალხის დასაცინად, დამნაშავეებს ამწყვდევდნენ. მოყვითალო კედლის ფონზე, გალია უზარმაზარი ღამურასავით ჩანდა.

ხალხი შეჯგუფთა და ანა შიგ ჩაიმალა, მაგრამ მალე გალია გამოჩნდა, რომელიც ნელ-ნელა, ქანავ-ქანავით ადამიანების თავზე დაეშვა. ჰაერში გამარჯვების ყვირილი გაისმა. რამდენიმე წუთიც და ბანრები დაიჭიმა. გალიამ ზევით ასვლა დაიწყო. შიგ ერთი არსება იყო გამომწყვდეული – ცისფერი კაბით, დაჩოქილი, გისოსებზე სლოკინით ხელჩაჭიდებული. ასობით ხელი იყო მისკენ მიმართული. ხალხი ნივთებს უშენდა.

ერთი მეტრითიც არ იყო ასული გალია, რომ ჭრიალი გაისმა. მისი ხის საკიდი მიტრიალდა და ხიდის იქით, ღრმა სივრცეში შეჩერდა. ბანრები მოეშვა და გალიამ თანდათან ქვევით იწყო დაშვება, მერე ჭრიალით გალავნის კედელზეც რამდენჯერმე მიეხეთქა და გაჩერდა. სიღრმე ოთხი მეტრი მაინც იქნებოდა. ხალხი ამ სანახაობის საყურებლად ღმუილით მიაწყდა ხიდის რკინის მოაჯირს. ზოგი იფურთხებოდა კიდეც.

ზემოდან ანა ჩანდა, გამხდარი მხრებითა და ჩაკიდებული თავით. მისი თმებიდან ტალახი და სილა წვეთავდა.

– შეხედეთ, შეხედეთ! – ამბობდნენ.
– კი არ აქვს ის კრაგგჲჲ კრაგგჲ გუაააპ! – და ხელში სწევდნენ ტონინოს, რომელიც ვერაფერს იგებდა, აქეთ-იქით იყურებოდა მხოლოდ, შეშინებული და გაკვირვებული.

ანტონიო, როგორც იქნა, ხიდის მო-

აჯირს მიუახლოვდა. გალიის დანახვა ახლა კარგად შეეძლო.

– ანა, ანა! – დაუძახა იმ ჯოჯოხეთში. – ანა, ანა! მე ვარ!

სამჯერ დაიძახა ასე. მერე ვიღაცამ ხელი მხარზე შეახო. ორმოცდაათი წლის მამაკაცი იქნებოდა – სასტიკი სახითა და დაუნდობელი გამომეტყველებით.

– არა, არა. – უთხრა. – არ ქნათ!

ანტონიომ, როგორც იქნა, ცივილურად მოლაპარაკე ადამიანი იპოვა, მაგრამ მის სიტყვებს ვერ მიხვდა.

– რა? რა? – ენა დაება.

კაცმა თავი გაუქნია და თითი ტუჩებზე მიიღო, ჩუმად ყოფნას ურჩევდა თითქოს.

– არ გააკეთოთ, არა ქნათ. უკეთესი იქნება, ის გოგო თუ წავა, სიცხეა მაინც...

– მე? მე? – იკითხა ცახცახით, თან ხედავდა, მოსასმენად როგორ უახლოვდებოდა ექვსი-შვიდი ადამიანი, მაშინ კი მოშორდა მოაჯირს.

მზე თანდათან ჩადიოდა, მაგრამ სიგრილეს საშველი მაინც არ ადგა. ხალხის ყვირილი წყდებოდა, რჩებოდა მხოლოდ ყრუ ბუზღუნი. ჯებირზე მიკრული მაყურებლები არ ინძრეოდნენ. წყვილები ნერვიულად ზევით-ქვევით იყურებოდნენ. ხალხის წასვლას ელოდნენ? ნაბრძანებიც იყო ალბათ მათი დაშლა, არეულობის თავიდან აცილების მიზნით, მაგრამ...

– ღმერთო ჩემო, რა საშინელებაა!

– ფიქრობდა ანტონიო და ცდილობდა, ჯებირს ისევ ჩასჭიდებოდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ კიდეც მოახერხა, მაგრამ გალიადან მაინც შორს იყო.

– ანა, ანა! – იყვირა.

უცებ ვიღაცამ კეფაში ხელი მოარტყა. ისევ ის მაისურიანი ახალგაზრდა იყო.

– შენ აქ ხარ? – გაუღიმა შხამიანად. – შენ არ ბსტ ბსტ ჩედინ გჲაააპ!

– ღმუილით წარმოთქვა რაღაც გაუგე-

ბარი.

— დაიჭირეთ, დაიჭირეთ! ეს იმ გო-
გოს მეგობარია! ფაჩე გუიშ გუიშ ელ-
ლე... მმმ... მმმ... — აყვირდნენ.

— ესეც! — წამოიძახა ერთმა.

— ესეც! — უპასუხეს სხვებმაც.

ანტონიომ სცადა, იქაურობას გაშო-
რებოდა, მაგრამ მაინც დააკავეს. მაჯე-
ბი გადაუგრიხეს და წამში მოაჯირიდან
გადააგდეს. ბანრით დაკიდებული, კედ-
ლის გასწვრივ, გალიის თავამდე გაა-
ცოცეს, იქ კი ხელი გაუშვეს. ჩავარდნი-
ლი ანტონიო ანას ფეხზე დაეცა. გოგო
არც კი განძრეულა. ხალხმა მათ თავ-
ზე ველურად დაიღმუვლა. დღის შუქი
თანდათან ილეოდა.

ბიჭმა ბანრებიდან თავი ძლივს გა-
ითავისუფლა და ანასკენ მიჩოჩდა.
მხრებზე რომ მოქეცია, თითებში რაღაც
სრიალა იგრძნო. გოგო ისევ თავჩაქინ-
დოული ეგდო, გაუნძრევლად.

— დედა, დედა... — გაშეშებული სა-
ხით, განუწყვეტლივ იმეორებდა, მერე
ხველება აუვარდა და ერთანად დაიწყო
რხევა.

ზევიდან ისევ ისმოდა ხმები, მაგრამ
ხალხი იშლებოდა უკვე. ზოგი სანახა-
ობით კმაყოფილი და ზოგი ზიზლით
შორდებოდა იქაურობას. საიდანლაც
დაშლის მაუნყებელი საყვირიც გაის-
მა. მტვრიან ქალაქში მოსალამოვდა. ამ
დროს გზაზე ერთი ბებერი ქალი გა-
მოჩნდა, ბეჭით დიდ ფუთას მოათრევ-
და და ბედნიერი იცინოდა.

— ტონინო, ტონინო! — ყვიროდა და
თან ფუთაზე ანიშნებდა, თითქოს ულა-
მაზესი რამის ჩვენება უნდაო.

ხალხი გაიწია, ბებერს გზა დაუთმო.
მან, როგორც კი ხიდის მოაჯირს მიუ-
ახლოვდა, ფუთა გახსნა და ერთი პატა-
რა ქოთანი ამოილო, თან ძირს დასწია,
რომ ხალხისთვის შიგთავსი ეჩვენებინა.

— ტონინო, ტონინო... — იმეორებდა
ჭურჭელის ჩვენებით. მერე მოაჯირს გა-
დაეკიდა და ქოთანი გალიის თავს და-
უმიზნა.

— არც კი არის ამის ღირსი! — თქვა
და ჭურჭელი გადააპირქვავა.

თხევადი, ლორწოვანი მასა თავ-
სხმა წვიმასავით ჩამოესხა ანას მხრებ-
ზე. გოგო არც კი განძრეულა, არანაი-
რი რეაგირება არ ჰქონია. მხოლოდ მისი
ხველა გაისმა, მშრალი და სილრმიდან
ამოსული.

ხალხი დაბნეულობამ მოიცვა, ბე-
ბერმა კი ბოროტულად გადაიხარხარა.
ჩამოვარდნილ სიჩუმეში, გალავნის კე-
დელთან, სადაც გალია ედებოდა, ჭრი-
ჭინას ხმა გაისმა.

— ჭრი-ჭრი... — გეგონებოდათ, ახ-
ლოვდებაო.

ანამ თავისი პატარა, აცახცახებული
ხელი გისოსებიდან გამოყო და მწერის-
კენ გასწია, შველას სთხოვდა თითქოს...

იტალიურიდან თარგმნა
მაია ტურაბელიძემ

ირეჯ ფეხუშე ნია

გაზრდა

სპარსი მწერალი ირეჯ ფეხუშე ნია (1932-1964წ., თეირანი) ოცდათორმეტი წლის ასაკში დაიღუპა ავტოკატასტროფაში. განათლება თეირანსა და ლონდონის ლიტერატურულ ინსტიტუტებში მიიღო. რამდენიმე თარგმანი და რვა ნოველა დარჩა, რომელთა გაცნობა ამძაფრებს მკითხველის სინანულს ნიჭიერი შემოქმედის ნაადრევი ნასვლის გამო.

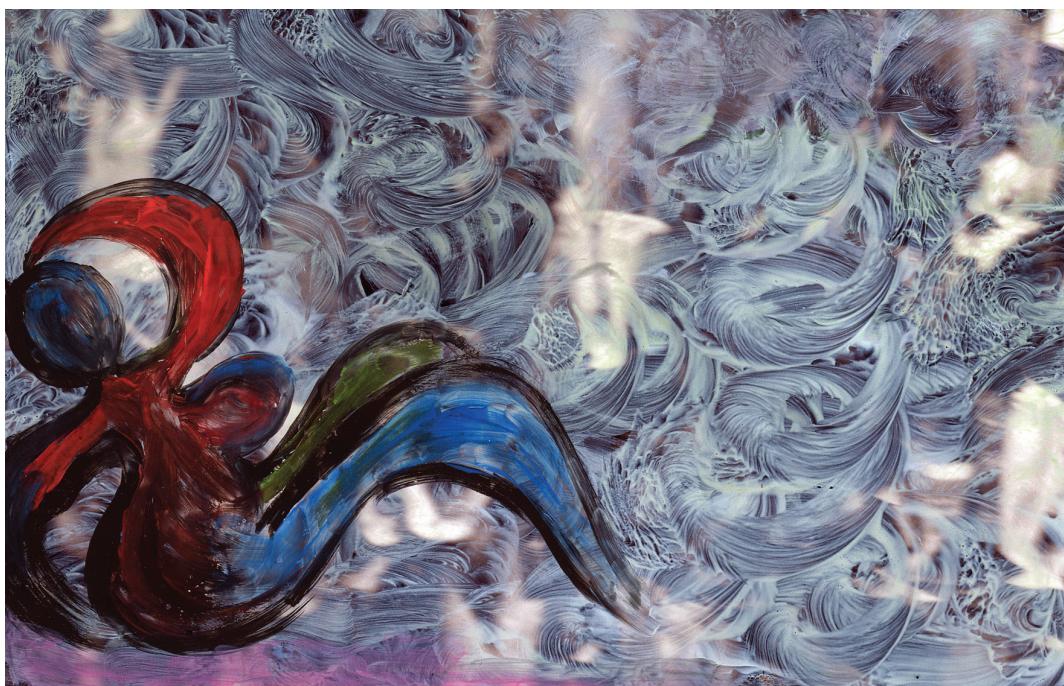
ალეგორიული ნოველა „გაფრენა“ XX საუკუნის სპარსული პროზის რჩეული ნიმუშების კრებულშია შეტანილი

ბოლოს და ბოლოს, ერთხელ, საღა-
მო ხანს, გალიის კარი ღია დარჩა. დი-
დი ხანია, პანია კანარის ჩიტი ამ წუთზე
ოცნებობდა. იმ დღიდან, რაც თავი ახ-
სოვდა, გალიაში იყო გამომწყვდეული.
არ იცოდა, იქ ვინ შეაგდო. იქნებ სულაც
ამ გალიაში მოევლინა ქვეყანას?! უკ-
ვე ყველაფერი მობეზრებული ჰქონდა,
როდემდე შეიძლებოდა ერთი ძელიდან
მეორეზე ხტომა ან გალიის მავთულებ-
ზე სუსტი ბრჭყალების შემოჭდობა და
უღურტული? ესეც აღარ ახალისებდა.
ან ვისთვის უნდა ეჟღურტულა? აი, გა-
ზაფხულისა და ზაფხულის დღეები კი
სხვა იყო. მის გალიას ერთი ხის ტოტზე

ჰკიდებდნენ, საამური მზე ანათებდა და
ჩიტს ათრობდა ხოლმე. მის თავზემოთ,
ხის ტოტებზე, ბეღურები სხდებოდნენ
და მაღლა-მაღლა მიიწევდნენ. მათი
ჭიკჭიკი კანარის ჩიტს ათრობდა. რო-
ცა ბეღურების გუნდი ფრენას იწყებ-
და, გულით ეწადა, გალიის მავთულე-
ბიდან თავი დაეღწია, ფრთა გაეშალა,
მათ კვალს დასდევნებოდა და ლურჯ
ცაზე კამარა შეეკრა. როდესაც ბეღუ-
რები აუზის პირას ჩამოსხდებოდნენ და
წყალს სვამდნენ, ისიც პატარა, მოჭი-
ქულ ჯამს მიადგებოდა, გალიის კუთ-
ხში რომ იდგა და შიგ ფრთებს იბანდა.
ოცნებობდა, რომ მასაც შეძლებოდა,

ერთხელ აუზის პირას ჩამომჯდარიყო და ბეღურებივით ესვა წყალი. თავის გალიაში ხომ არასდროს მოეკლა წყურვილი და არც წესიერად დანაყრებულა. ყველაფერი გულს უმღვრევდა... თუმცა გაზაფხულისა და ზაფხულის დღეები მაინც ერთ რამედ ღირდა და შეიძლებოდა ამის ატანა, მაგრამ ახლა მოთმინების ფიალა ავსებული იყო. მისი გალია დერეფანში დაედგათ, საიდანაც არაფერი ჩანდა. ჭერის ნახვრეტში მხოლოდ ცის ნაფლეთი ილანდებოდა და პანია კანარის ჩიტი გამუდმებით მას მისჩერებოდა. ზოგჯერ ერთ ყვანჩალას ხედავდა, რომელიც აჩქარებით

ხლე - გეზის აიღებდა ლურჯი ცისკენ და გაფრინდებოდა... და ახლა გალიის კარი ღიად იყო დარჩენილი და შეეძლო ყველა ოცნება აესრულებინა! ყვავების ყრანტალი ესმოდა და ფრთებქვეშ მსუბუქი ურუანტელი უვლიდა. ყოველთვის ეშინოდა ყვავების. რამდენჯერმე აქეთიქით გადასკუპდა ძელიდან ძელზე, ფეტვის რამდენიმე მარცვალი აკენკა და უეცრად ისე, რომ არც დაფიქრებულა, ფრთა გაშალა, გალიიდან გაფრინდა და ჭერის ნახვრეტთან მიიჭრა. ერთ აგურის ნატეხზე ჩამოჯდა და ირგვლივ მიმოიხედა. სუნთქვა ეკვროდა. მკერდი ზევით-ქვევით აუდ-ჩამოუდიოდა.

მიმოდიოდა, ხან კი იმავე ნახვრეტში თავს ჩაყოფდა ხოლმე შავი კატა, რომელსაც ჩიტი ვერასოდეს უსწორებდა თვალს. ღამლამობით სციოდა. წყალი, რომელსაც ჯამში უსხამდნენ, იყინებოდა. კანარის ჩიტი ერთ კუთხეში მიიყუჟებოდა ხოლმე და ყურს უგდებდა ნაირ-ნაირ ხმებს, რომლებიც არასოდეს წყდებოდა.

ძალიან უნდოდა გალიის მავთულებიდან გარეთ გაღწევა. მაშინ კი, იცოც-

ასე შორს არასდროს გაფრენილა. ცივი ქარი ქროდა და ტანზე ნაზ ბუმბულს ტალღებად უქოჩრავდა. მზე მთლიანად არ ჩასულიყო - ხის ხმელ ტოტებს, მაღალი ბანების კიდეებსა და შორეულ თოვლიან მთებს ჯერ ისევ ანათებდა. პატარა კანარის ჩიტს აღარაფერი ესმოდა. ყვავებისაც კი აღარ ეშინოდა, მის თავზევით გუნდ-გუნდად რომ მიმოდიოდნენ და ყრანტალებდნენ. უნდოდა, ლურჯ ცაზე გაენავარდა, ხეთა

ოქროსფერი კენწეროებისთვის მიეღწია და იქ გაზაფხულის დღეთა მოგონებით შეციტული ფრთები შეეთბო.

ფრთები დაელალა, მაგრამ არ ენალ-ვლებოდა. ისევ უნდა აფრენილიყო. მზის სხივებით მოოქროვილ ხის ტო-ტებს მიაჩერდა და გაშტერდა. ფრთები დაძაბა, კვლავ ფრენა იწყო. ერთი წრე დაარტყა და ხის ტოტამდე მიაღწია, მაგრამ მზე ძალიან მაღლა იყო, კიდევ უნდა აფრენილიყო. ტოტიდან ტოტზე მიხტოდა. ერთხანს ქანაობდა, მაღლა იყურებოდა და კვლავ ზედა ტოტს უს-წორებდა ფრთას. მისი ფათქუნისგან რამდენიმე ფოთოლი, რომლებიც ჯერ კიდევ ტოტებს შერჩენოდა, მოწყდა და ძირს დაეცა. ბოლოს ერთ ტოტზე შეს-კუპდა, რომელსაც მზე ანათებდა. მას-ზე მაღლა უკვე ტოტი აღარ იყო. ლურ-ჯი ცა ჩანდა მხოლოდ და სხვა არაფერი. ყვავები ჯერ ისევ დაფრინავდნენ.

ერთი წამით მზეს ახედა. მთებს მზის ჩასანთქმელად პირი დაეღოთ და ვიდრე პანია კანარის ჩიტი გათბობას მოასწრებდა, ჩაყლაპეს კიდეც. ქარს სუს-ხი ემატებოდა და ერთი წამის შემდეგ, თითქოს ყველაფერს რუხი მტვერი წა-ეყარაო, გარემო ჩამუქდა და კანარის ჩიტმა თავისი თავი სიბნელეში აღმოა-ჩინა. ფეხები უთრობდა, ეშინოდა, რომ ტოტზე თავის შემაგრებას ვერ შეძლებდა. ხეს ვეღარ ეჭიდებოდა. ერთი სახლის ბანი დალანდა და იქით გაფ-რინდა. ფრთები დამძიმებოდა და ქარი აქეთ-იქით დააქროლებდა. იმ ბანს რომ

მიაღწია, უკვე ფრთები ეკვეთებოდა, თითქოს მისი მსუბუქი ფრთები ერთბა-შად რკინის ფრთებით შეეცვალათ.

ერთხანს აქეთ-იქით იყურებოდა. ლურჯი ცისგან აღარაფერი დარჩენი-ლიყო, მისი ადგილი შემაძრნუნებელ სიშავეს დაეკავებინა. უეცრად ჩიტის ყურს რაღაც ხმა მისწვდა, ხმა, რომე-ლიც საკუთარივით ეცნობოდა – იმ შა-ვი კატის ხმა, მუდამ დერეფნის ჭერის ნახვრეტიდან რომ იყურებოდა. კატის კნავილი ყოველ წამს ახლოვდებოდა.

ქარს ძალა მომატებოდა და დრო-გამოშვებით ხეებში და სახურავებზე ზმუოდა. კატის თვალებში ელვამ დაიკ-ვესა და, როგორც კი მას თვალი შეას-წრო, პანია ფრინველი ჰაერში აიჭრა. ქვევით აღარ დაედგომებოდა – კატისა ეშინოდა, სიბნელისაც ეშინოდა. თავისი დაქანცული და დამძიმებული ფრთე-ბით ქართან ერთად ცაში ბრუნავდა და გზას ეძებდა. აღმა-დაღმა დაფრინავდა. ზოგჯერ ფრთები ისე ელლებოდა, რომ უნებურად ჰაერს ნებდებოდა და ქარი მას აქეთ-იქით დააფრიალებდა. თავ-გზადაკარგული იყო. წრეებს ტანჯვა-ნვალებით არტყავდა და თავის გალიას ეძებდა, გზას ეძებდა, რომ როგორმე იმ ვიწრო დერეფნამდე, იმ წყლის ჯამამ-დე, თავისი გალიას კუთხემდე მიეღწია, მაგრამ ქარი თავისკენ იტაცებდა და წყვდიადში დააქროლებდა...

**სპარსულიდან თარგმნა
ინგა კალაძებ**

ოოსებ ჭუმბურიძე

პატაშურის ნიშა (შტრიხები მხატვრის პორტრეტისათვის)

სახლი ფერდობზე დგას. ეზო-გარემო ისეთია, ადვილი შესაძლებელია, თავი მთაში წარმოიდგინო. შინ შესვლა კი მთასაც დაგავინყებს და ბარსაც...

აქ მხატვარი ცხოვრობს და ეს უბრა-ლოდ სახლი კი არა, სახლი-სახელოსნოა – ფერწერული ტილოებით სავსე ორი სართულით.

პირველსავე სართულზე, დიდი ოთახის აღმოსავლეთ კედელზე, თითქოს საგანგებოდ გამოკვეთილი ნიშაა.

ასეთ კედელს, ჩვეულებრივ, ხატებს უთმობენ ხოლმე.

აქ კი ექვსი ფოტო და ორი ნახატია. ფოტოებზე – დავით ალმაშენებელი, ილია, ვაჟა, კონსტანტინე გამსახურდია, ლადო გუდიაშვილი, აპოლონ ქუთათელაძე.

ნახატებზე – მხატვრის მშობლები. დედა და მამა გასაგებია, ფოტოებიდან მომზირალი პირველი სამეულიც. ბოლო

სამეულზე კი უნდა შვჩერდეთ, რადგან მათთან ურთიერთობაში მხატვრის მთელი ცხოვრებაა განვითნილი – ბავშვობიდან მოყოლებული...

სამი-ოთხი წლის ბიჭი ღუმელიდან გამოღებული ნახშირით ხატავს.

ხატავს ძირითადად ქვებზე. ხატავს ყვავილებსა და ცხენებს. ანუ იმას, რასაც ყველაზე ხშირად ხედავს.

ბიჭი მთიულია, ღუმეთის რაიონის სოფელ ხევშაში ცხოვრობს.

იქ კი ცხენიც ბევრია და ყვავილიც... ცხენზე ჯდომას პატარაობიდანვე ასწავლიან, მაგრამ ხატვაც რომ ძალიან უნდა?

„ყველა ბავშვი მხატვარია, მთავარია, დიდობაშიც მხატვრად დარჩეს“. – პაბლო პიკასო.

უკვე სკოლაშია.

ერთ დღეს მასნავლებელი სახატავ რვეულებს დაურიგებთ.

ბიჭი თავის ფურცლებს ნახშირით მოხატავს.

ზამთარია. სკოლიდან შინ მიმავალი ბავშვები თოვლში კოტრიალობენ. ფერმას რომ უნდა ჩაუარონ, ბიჭი შენიშნავს – უცხო კაცს მოლბერტი გაუშლია და ხატავს. თანატოლებს ჩამორჩება და იმ კაცს ცნობისწადილით დაუწ-

ნახატებს შემდეგ ამოიღებს.

მხატვარი დაათვალიერებს. ყოჩალო, – ეტყვის, სამ ფანქარსა და ფორმატის ქაღალდებს აჩუქებს და დიდ მომავალს უწინასწარმეტყველებს.

ბიჭი წლების შემდეგ გაიგებს, რომ ის მხატვარი ლადო გუდიაშვილი იყო.

ამასაც ახსნა სჭირდება:

კომუნისტურ ხელისუფლებას ცნობილი მხატვრებისთვის საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ჩასვლა და მოწინავე მწველავთა პორტრეტების შექმნა

ყებს ცქერას. მხატვარი, რა თქმა უნდა, შენიშნავს და თავისთან მიიხმობს.

– გიყვარს ხატვა?

– კი.

– ნახატები გაქვს?

– დიახ.

– აბა, მაჩვენე...

ბიჭი დედის შეკერილი ნაჭრის ჩანთიდან ჯერ თოვლს ამობერტყავს და

დაუვალებია.

ლადო გუდიაშვილს მშობლიური კუთხე აურჩევია.

ბიჭს ილია ჰექვია.

გვარი – პატაშური.

თავის სოფელში ოთხნლედს რომ

დაამთავრებს, სწავლას ფასანაურის საშუალო სკოლაში გააგრძელებს. სწორედ იმ სკოლას ესაზღვრებოდა ლადო გუდიაშვილის მამაპაპისეული სახლ-კარი, დიდი ეზოთი, რომლის გარშემო ალვის ხეები იდგნენ, შუაში კი ხეხილი ხარობდა.

ბიჭი იქაც შეხვდება ლადო გუდიაშვილს და თავს „იმ“ სამი ფანქრით გაახსენებს.

„აა, ის ბიჭი ხარ, ჩანთიდან თოვლს რომ ბეტყავდი?!“ – ეტყვის მხატვარი...

მათი ურთიერთობა მომავალში კიდევ უფრო გაღრმავდება, როცა ბიჭი სამხატვრო აკადემიაში ისწავლის და პროფესიონალი ფერმწერი გახდება.

თუმცა, ჯერ ნიკოლაძის სახელობის სამხატვრო სასწავლებელი უნდა დაამთავროს...

აკადემიაში უჩა ჯაფარიძის შეგირდობა მოუწევს.

კი, ნამდვილი ოსტატი, მაგრამ ასევე ნამდვილი „ქართველი საბჭოთა მხატვარი.“

სამაგიეროდ, რექტორში გაუმართლებს.

ახალი გამოცემულია კონსტანტინე გამსახურდიას ტეტრალოგია „დავით ალმაშენებელი“.

ბიჭი ალფროთოვანებულია და დიპლომის დაცვას ამ თემაზე დაპირებს – „დავითი დიდგორის ბრძოლის წინ.“

პედაგოგი არ დაეთანხმება. დაიბარებს და ურჩევს: „რად გინდა ეგ თემა?! წადი მთაში, იქ სოციალისტური შრომის გმირია და ის დახატე; თუ არადა, აქვე, თბილისშია სულ ახალი გმირი...“ – აბ-

რეშუმის ფაბრიკის პარტკომის მდივანს დაუსახელებს და „ხუთიანის“ გარანტი-ასაც მისცემს.

ახალგაზრდა მხატვარს კი დიდგო-რის ბრძოლა აინტერესებს და დავით აღმაშენებლის დახატვა უნდა.

კათედრა სადიპლომო თემის დამ-ტკიცებაზე უარს ამბობს.

მხსნელად რექტორი მოევლინება – ნიჭიერ სტუდენტთა მფარველი და თა-ნამდგომი.

აპოლონ ქუთათელაძე კონსტანტინე გამსახურდიასთან გაგზავნის, ბარათ-საც გაატანს, ესკიზების წალებასაც ურჩევს.

დღემდე დეტალებში ახსოვს: რო-გორ შეეგება უმშვენიერესი ქალბატო-ნი მირანდა ფალავანდიშვილი, როგორ შეუძლვა სასტუმრო ოთახში, როგორ გამობრძანდა ბატონი კონსტანტინე, რამდენი ნაბიჯი გადმოდგა, რა ჰყითხა, რა უპასუხა...

ბატონ კონსტანტინეს ესკიზები მო-ეწონება, ახალგაზრდა მხატვარს რამ-დენსამე რჩევასაც მისცემს და დახმა-რებას აღუთქვამს.

დიდ მწერალს ხუთჯერ ესტუმრება.

ერთხელ სადილზეც მიიწვევენ.

ახალგაზრდა მხატვარი მორცხვად იურებს.

ქალბატონი მირანდა არ მოეშვება – გვითხრეს, თურმე თბილისში სახლი არ გაქვთ, ქირით ცხოვრობთ, აუცილებ-ლად უნდა დაგვეწვიოთო.

მაშინ, იმ სუფრასთან იხილავს თა-ვის თანატოლ ჭაბუკს და მიხვდება, რომ ეს ზეიად გამსახურდიაა.

დავიმახსოვროთ...

კონსტანტინე გამსახურდიას ჩარევა, რა თქმა უნდა, გაჭრის.

დიდი წარმატებით დაიცავს სადიპ-ლომო წამუშევარს, რომელიც ამჟამად კულტურის სამინისტროს ფონდებში ინახება.

ამ თემას მხატვარი მომავალში კი-დევ უფრო გააღრმავებს და განავითა-რებს.

და დღეს მის სახელოსნოში ყველაზე ვრცელი ტილო სწორედ „დიდგორია“.

არა „ბრძოლის წინ“, არამედ „ბრძო-ლა“.

უაღრესად შთამბეჭდავია არა მხო-ლოდ გრანდიოზულობით, არამედ და უფრო მეტად, გასაოცარი ექსპრესით, მოძრაობით, სულისკვეთებით, ფერთა იშვიათი ჰარმონიით, კომპოზიციური სრულყოფილებით...

მხატვრის ცხოვრებაში კონსტანტინე გამსახურდიასა და აპოლონ ქუთათე-ლაძის „როლებიც“ ავსენით, მაგრამ ზემოხსენებულ კედელს, იმ ნიშას, ასე ადვილად მაინც ვერ მოვეშვებით.

ჯერ ერთი, აუცილებლად გაიო-ცებთ: გამოჩენილ ფერმწერს კედელზე დავით აღმაშენებლის, ილიასა და ვაჟას ფოტოები უკიდია და არა ფერწერული პორტრეტები.

რატომ?

იმიტომ, რომ პორტრეტის ხატვა არ უყვარს, არ იზიდავს.

მაშინ ეს დედის პოტრეტი რაა?!
თანაც, როგორი პორტრეტი?!

ერთხელ ცნობილმა მხატვარმა (სცე-ნოგრაფმა) ფარნაოზ ლაპიაშვილმა, მე, ახალგაზრდა უურნალისტს, მითხრა: „წადით ხელოვნების მუზეუმში და ნა-ხეთ ნათელა იანქოშვილის „მამის პორ-ტრეტი“, მსგავსი მამის პორტრეტი არავის დაუხატავს!“

წავედი. ვნახე. დავიჯერე.

ამიერიდან, ვინმემ რომ მკითხოს, ყველაზე უკეთეს დედის პორტრეტს სად ვნახავო, უყოყმანოდ, ილია პატა-შურის სახელოსნოს მივასწავლი.

ბუნებრივია, მახსოვს დავით კა-კაბაძის შედევრი, მაგრამ არც ის მა-

ვიწყდება, რომ „დედაჩემი – იმერეთი“ შემთხვევით არ ჰქვია. სხვათა შორის, ახლახან ვნახე „ცისფერ გალერეაში“ და საკმაოდ გახუნებული მომეჩვენა. შევშფოთდი და გამახსენდა, როგორ ზაფრავდა აკაკი განერების იმის წარმოდგენა, რომ ოდესმე შეიძლება „ჯოკონდა“ მთლიანად გაშავდეს...

...ილია პატაშურის ნახატზე, ზოგადად, დედაა.

ის საკუთარ დედასაც გაგახსენებს, რეზო ინანიშვილის დედასაც, გოდერძი ჩიხელის დედასაც, ნოდარ დუმბაძის ბებიასაც...

მახსენდება გიგა ლორთქიფანიძის მონათხოვიბი.

მარჯანიშვილელთა სპექტაკლს ფრანგი რეჟისორი დაესწრო.

წარმოდგენის შემდეგ სესილია თაყაიშვილთან შეხვედრა მოისურვა.

განცვიფრებული დარჩა, როცა საკმაოდ ახალგაზრდა ქალბატონი წარუდგინეს – მე ბებიასთან შეხვედრა გთხოვთო.

როცა დაიჯერა, რომ ბებიად გარდასახული სწორედ ის იყო, მთავარი მაშინ თქვა: ვინც სცენაზე ვნახე, თქვენი ბებია კი არა, ბებიაჩემია. ცოცხალია, პროვანსში ცხოვრობს, ჩამოპრძანდით და გაჩვენებოთ.

ასეთივე ილია პატაშურის „დედის პორტრეტი“ – ყველას დედაა.

ნაჯაფი... ნატანჯი... მრავაჭირვარამგადანახადი (მუხრანის სიტყვა), მუხლებზე ჩამოწყობილი მეტყველი ხელებით, კიდევ უფრო მეტყველი თვალებით – სევდასაც რომ იტევენ, შეფარულ ირნიასაც (ამაოების მიმართ)...

დედის სახეზე ისიც იკითხება, მხატვარი შვილისთვის რაც უთქვამს: „მე რაღა დასახატი ვარ?!”

ანუ ოდესლაც ვიყავი დასახატიო.

ამასაც ადვილად დაიჯერებთ, მაგრამ მაინც იფიქრებთ, რომ იმ დროს

უფრო დასახატი ყოფილა, როცა შვილს დაუხატავს – ოთხმოცი წლისა, გარდაცვალებამდე ერთი წლით ადრე...

საერთოდ კი, დედის ფიქრები სრულად ვინ ამოიკითხოს?!

გვერდით მამის პორტრეტია.

ოსტატობა აქაც ჩანს, მაგრამ დედის პორტრეტს მაინც ვერ შეედრება.

და, აი, მიზეზიც: მამა გარდაცვალების შემდეგ, ფოტოების მიხედვით დაუხატავს.

ჰოდა...

დედის პორტრეტი მართლაც განსაკუთრებულია.

უკვირს კიდევ – ყველა ამას მეუბნებაო, თუმცა თვითონვე ხვდება, რომ ასეა.

წამოსცდა, ამას ერთი კედელი სჭირდება, ცალკე, მარტო რომ ეკიდოს, კიდევ უფრო მთამბეჭდავი გამოჩინდებაო.

ხომ სცოდნია მისი ფასი?!

სხვათა შორის, როცა წამოვედი, მერელა მივხვდი, რომ მხატვრისთვის დედის არც სახელი მიკითხავს და არც გვარი. დარეკვა დავაპირე, მაგრამ გადავიფიქრე: განა სჭირდება დედას სახელი და გვარი?! დედა დედაა!..

უკვე ვთქვით, რომ პორტრეტის ხატვა არ უყვარს.

თუმცა ორი პორტრეტი კიდევ დაუხატავს – ზვიად გამსახურდიას თხოვნით.

და მაშინ ქართველობას თბილისის ქუჩებში პირველად უნახავს ქაქუცა ჩოლოყაშვილისა და ალექსანდრე ბატონიშვილის სახეები.

– ზვიადი კოლხურ კოშკი სუფრასთან ნახეთ, მაგრამ ამას გაცნობა, ალბათ, არ ერქვა. პირადად როდის და როგორ გაიცანით?

— გადასახლებიდან ახლად დაბრუნებული, პირველად სიონში ვნახე. კუთხეში მარტო იდგა. თავდახრილი. შემდეგ ისევ ეკლესიაში, ისევ წირვაზე, ჯერ საგარეჯოში, მერე — წავკისში. თანდათან გაჩნდა ნდობა... ეროვნული მოძრაობა აზერთებას იწყებდა და იმ პორტრეტების დახატვა მთხოვა. პრეზიდენტი რომ გახდა, მისთვის დავხატე „მფარველი ანგელოზი“ და, თემურ ქორიძის დახმარებით, კაბინეტში მივართვი.

ასე მივულოცე.

ესიამოვნა.

გაიღიმა და მადლობა მითხრა...

— ახლა სად არის ის ნახატი?

— არავინ იცის, რა ბედი ეწია. ქალბატონმა მანანა არჩვაძე-გამსახურდიამ მითხრა, ყველაფერს ვიღონებ, რომ მივაგნოო, მაგრამ ჯერჯერობით კვალი არ ჩანს.

სამხატვრო აკადემიაში ასპირანტურაც გაიარა და იქვე დატოვეს პედაგოგად.

ორმოცი წელი ემსახურა ამ საქმეს.

მრავალი წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ფერწერის კათედრაზე არსებულ პეიზაჟის სახელოსნოს.

რექტორების „ნაირფერი სპექტრი“ იხილა — აპოლონ ქუთათელაძის აკადემიური დახვეწილობიდან ბუღაძის ფურთხიან პერფორმანსამდე, ზურაბ ნიუარაძის არისტოკრატიული დემოკრატიზმის გავლით...

ზურაბ ნიუარაძესთან როგორი ურთიერთობა გქონდათ? — მხოლოდ ეს ვკითხე.

ეს ჩემთვის ტესტია.

დაუყოვნებლივ მიპასუხა: „შესანიშნავი! შესანიშნავი!“

აკადემიაში შურიც უნახავს და აშკარა მტრობაც.

გამოფენაზე წარსადგენ ნახატს ამთავრებდა.

ესმა ონიანმა რომ ნახა, უთხრა, ეს უკვე დასრულებულია, ხელი აღარ ახლოო. შემდეგ მთელ კათედრას მოსდო ამბავი — ილო პატაშურს არაჩვეულებრივი ნახატი აქვს გამზადებულიო. უჩა ჯაფარიძემ კათედრის წევრებს მიმართა — ნავიდეთ, ვნახოთო.

ნახეს. უჩამ — კარგია, ხომ იცი, ყორიალ, შენო...

რა თქმა უნდა, იგრძნო, რომ ეს ის „ყორიალ“ არ იყო, ბავშვობაში ლადო გუდიაშვილმა რომ უთხრა.

— დანარჩენებმა?

— დანარჩენებს არაფერი უთქვამთ, მაგრამ, ხომ იცით, თვალები ყველაფერს ამბობენ...

მეორე დილით, აკადემიაში მისულს, სახელოსნოში ასეთი სურათი დახვდა: პალიტრა გადმოგდებული, ნახატი პირქვე დამხობილი, გადმოგდებამდეც, წინასწარ დაზიანებული. ოცდაათი პროცენტიც აღარ ჩანდაო..

არადა, გამოფენაზე ექსპონატების მიღების ვადა იწურებოდა. ორი ღამე გაათენა და მოასწრო. აღადგინა. წლის საუკეთესო ნამუშევრად აღიარეს.

აღიარება არაერთხელ ჰქონია. მაგალითად, მოსკოვში, როცა მისმა „მზექალამ“ გამოფენაზე მეორე ადგილი აიღო და ტრეტიაკოვსკის გალერეაში დაიდო ბინა.

მაინც რა ხიბლავთ ყველაზე მეტად ილია პატაშურის ნახატებში?

ამას, ალბათ, ეს მცირე დიალოგი მიგვახვედრებს:

— რა არის მხატვრობა?

— მხატვრობა ის არის, რაც არ ჩანს, მაგრამ განიცდი და ნახატში შემოგაქვს.

— რას ნიშნავს ფერი მხატვრისთვის?

— მხატვარი ფერით მეტყველებს.

— თქვენი ფერი რომელია?

— ამბობენ, რომ წითელი, ოღონდ,

წითელს უამრავი ტონალობა აქვს.

და მისი ტილოები ამიტომაც „გვაქვს
უთვალავი ფერითა...“

●

ერთხელ ნათელა იანქოშვილს ერთ
ცნობილ მხატვარზე აზრი ვკითხე.

აბა, რა უნდა ვთქვა, ამოდენებსა ხა-
ტავსო, – მითხრა და ორივე ხელით ჰა-
ერში მცირე ფართობი მონიშნა.

ახლა ვფიქრობ: საინტერესოა, რას
მეტყოდა, ილია ჰატაშურზე რომ მე-
კითხა...

მის დიდ, ვრცელ ტილოებს რაღას
დაუწენებდა?

ქალბატონი ნათელა ძალიან მკაც-
რი შემფასებელი იყო. ხშირად, ალბათ,
სუბიექტურიც, მაგრამ მაინც მგონია,
რომ ილია პატაშურის ფერწერაზე მხო-
ლოდ კარგს იტყოდა.

ისეთი ფერები და მონასმებია, ისეა
ნაგრძობი, განცდილი და ნახატში შე-
მოტანილი ის, „რაც არ ჩანს“, რომ, შე-
უძლებელია, გულგრილი დარჩე.

შეუდარებელ „დედის პორტრეტზე“
რაღას მეტყოდა შეუდარებელი „მამის
პორტრეტის“ შემქმნელი?!“

